

NOORTESEIRE AASTARAAMAT

2011

NOORED JA NOORSOOTÖÖ

Koostanud ja toimetanud:

SA Poliitikauuringute Keskus Praxis

Tornimäe 5, Tallinn 10145

www.praxis.ee

Keeleline korrektuur: OÜ Avatar

Kujundus ja küljendus: AS Ecoprint

Trükk: AS Ecoprint

Autoriõigus:

SA Poliitikauuringute Keskus Praxis, 2012

Eesti Noorsootöö Keskus, 2012

Peatükkide autorid, 2012

Autorid ja väljaandjad tänavad peatükkide retsensente Mare Leinot, Kristina Lindemanni ja Raili Nugunit Tallinna Ülikoolist ning Heidi Paabortit Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendusest (Eesti ANK-ist) väärtuslike kommentaaride ja ettepanekute eest.

Käesolev kogumik on valminud noorte eluolu seiresüsteemi raames. Kogumiku elektrooniline versioon on kättesaadav noorteseire kodulehel: www.noorteseire.ee.

Haridus- ja Teadusministeerium

Noorteseire aastaraamatu väljaandmist toetatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteseire osakonna algatatud ja Eesti Noorsootöö Keskuse elluviidava programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ raames. Programmi rahastatakse Euroopa Sotsiaalfondi ja riikliku struktuuritoetuse perioodi 2007–2013 vahenditest.

ISBN 978-9949-9274-3-2 (trükis)

ISBN 978-9949-9274-4-9 (pdf)

HEA LUGEJA!

Hoiad käes järjekordset noorteseire aastaraamatut, milles seekord uuritakse lähemalt Eesti noorte osalemist noorsootöös, noorte motivatsiooni ja nende hinnanguid noorsootöös osalemisele.

Iga inimese elus tuleb aeg, mil ta areneb vanematest sõltuvast lapsest iseseisvaks meheks või naiseks, kel on ühiskonnas oma roll. Noore inimese kujunemist mõjutavad paljud tegurid ja protsessid. Kooli ja kodu kõrval on vajalik ja võimalik pakkuda täiendavaid võimalusi isiksuse kujunemiseks. Üks selliseid võimalusi on noorsootöö. Noorsootöö seadus mõistab noorsootööna noortele arendavaks tegevuseks sobivate tingimuste loomist, mis võimaldab neil vaba tahte alusel perekonna-, taseme-koolituse- ja tööväliselt tegutseda. Noorsootöö on seega keskkond, kus arenev isiksus omandab erinevaid kogemusi ja oskusi, mis aitavad tal paremini mõista maailma, teha oma elus põhjendatumaid valikuid ja olla pädev igapäevastes olukordades. Kuna noorte huvid, eelistused ja vajadused on väga mitmekesised, on ka noorsootöö vorme väga erinevaid, alustades õppekava alusel korraldatavast huviharidusest ning lõpetades noorte endi initsiatiivi ja algatust toetavate noorteühingutega või noorteprojektidega.

Selles aastaraamatus anname ülevaate noorte endi arvamusest selle kohta, millistes noorsootöotegevustes nad osalevad, miks nad seda teevad ja mida see neile pakub.

Nagu tavaliselt, on aastaraamat jagatud kaheks osaks. Esimesest osast leiame ülevaate 2010.–2011. aastal noorte eluolus toimunud arengutest noorteseire indikaatorite valguses. Toome välja noortega seotud olulisemad muutused ja arengud, võrreldes omavahel noortepoliitika valitud toimevaldkondi. Seekord on põhirõhk noorte tervisel, kuna eelmisel aastal avalikustas Tervise Arengu Instituut kooli-noorte tervise uuringu tulemused.

Aastaraamatu teises osas käsitletakse süvitsi noorte osalemist noorsootöös. Artiklid põhinevad 2011. aasta sügisel Poliitikauuringute Keskuse Praxis ja Eesti Noorsootöö Keskuse koostöös 10–26-aastaste noorte ja nende vanemate hulgas korraldatud küsitlusel. Küsitluse metoodikast on lähemalt juttu peatükis 6.

Kuigi noorsootöö eesmärk on noortele arendavate tingimuste loomine, ei ole valdkonna spetsialistid ja noorsootöötajad sugugi ühel meel selles, mis on need arendavad tegevused ja kuidas neid noortele pakkuda. Seetõttu vaadeldaksegi aastaraamatu esimeses temaatilises peatükis noorsootöö mõistega seotud probleeme. Järgmine peatükk annab ülevaate Eesti noorte noorsootöös osalemise mustritest nii vanusrühmade, soo, regioonide kui koduse keele võrdluses. Kolmandas peatükis vaadeldakse lähemalt, millised on noorte motivatsioonitegureid noorsootöös osaleda, ning käsitletakse noorte hoiakuid noorsootöö suhtes. Seejärel vaatame lähemalt, millised on lapsevanemate ootused noorsootööle ja kuidas need on seotud nii lapsevanemate endi varasema kogemusega noorsootöö vallas kui ka lapsevanemate praeguse aktiivsusega huvitegevustes või ühiskondlikes tegevustes osaleda.

Loodame, et leiame sellest aastaraamatust palju uut ja huvitavat infot, mis aitab noorte vajadusi paremini mõista, ning ehk leiame üheskoos uudseid ja tulemuslikke lahendusi meie noorte ees seisvatele väljakutsetele.

Head lugemist!

1. ÜLEVADE NOORTE ELUOLUS TOIMUNUD MUUTUSTEST

Sissejuhatus	7
1.1. Noorte arv ja selle muutused	7
1.2. Noorte seisund ühiskonnas	9
1.2.1. Noored haridussüsteemis	10
1.2.2. Noored tööturul	11
1.3. Noorte sotsiaalne staatus ja majanduslik toimetulek	13
1.4. Noorte tervis	15
1.4.1. Noorte hinnang enda tervisele	15
1.4.2. Toitumine, kehaline aktiivsus ja kehakaal	15
1.4.3. Alkoholitarbimine	16
1.4.4. Suitsetamine ja narkootikumid	16
1.5. Noorsootöö	17
1.5.1. Huvihariduses osalemine	17
1.5.2. Noorte osalemine malevates ja laagrites	18
1.5.3. Programmi Euroopa Noored panus noorsootöötegevustesse	19
1.5.4. Noorsootöö kättesaadavus maakondades	20
1.6. Õigus ja turvalisus	20
Kasutatud allikad	22

2. NOORSOOTÖÖ OLEMUS JA KUJUNEMINE

Noorsootöö – mis see on?	25
Viis sõrme, üks käsi	26
Noorus muutumises?	27
Noorsootöö tänapäeva Euroopas	28
Tänapäevase noorsootöö allikad	29
Väärtused noorsootöös	30
Tänapäeva noorsootöötaja	31
Noorsootöö eesmärgid ja vajalikkus	32
Kokkuvõtteks	32
Kasutatud kirjandus	33

3. EESTI NOORTE OSALEMINE NOORSOOTÖÖS

Sissejuhatus	37
3.1. Euroopa noored ja nende osalus noorsootöös	38
3.2. Noorsootöös osalemine ja mitteosalemine	38
3.3. Huvitegevus	43
3.4. Noortekeskused	45
3.5. Vabatahtlik tegevus	46
3.6. Noortelaagrid	48
3.7. Õpilasmalev	50
3.8. Noorteühingud	50
3.9. Noorteprojekt	51
Kokkuvõte	51
Kasutatud kirjandus	52

4. NOORTE MOTIVATSIOON NOORSOOTÖÖS OSALEMISEKS JA NENDE HOIAKUD NOORSOOTÖÖ SUHTES

Sissejuhatus	55
4.1. Noorsootöös osalemist motiveerivad põhjused	56
4.2. Huvitegevus	57
4.3. Noortekeskused	58
4.4. Noorteühingud ja noorte osalemine	59
4.5. Noorteprojektid	60
4.6. Noortelaagrid	61
4.7. Õpilasmalev ja töölaagrid	62
4.8. Vabatahtlik tegevus	63
4.9. Noorsootöös osalemise tulemused	64
Kokkuvõte	66
Kasutatud kirjandus	70

5. NOORSOOTÖÖ LAPSEVANEMATE PERSPEKTIIVIST	
Sissejuhatus	73
5.1. Millised lapsevanemad uuringus osalesid?	74
5.2. Lapsevanemate aktiivsus nooruses ja praegu	75
5.3. Lapsevanemate aktiivsuse seos lapse aktiivsusega	76
5.4. Lapsevanemate ootused noorsootööl	77
5.5. Mida on noorsootöös osalemine andnud lapsele?	80
5.6. Mida annab noorsootöö lapsevanematele?	83
5.7. Takistused noorsootöös osalemisele	85
Kokkuvõte	87
Kasutatud kirjandus	88
6. ÜLEVADE UURINGU „NOORTE OSALEMINE NOORSOOTÖÖS“ ANDMESTIKUST	91
JÄRELDUSED JA SOOVITUSED	97
NOORTESEIRE AASTARAAMATU AUTORID	103
VALIK 2011.A. VALMINUD NOORTE ELUOLUSSE PUUTUVAID UURINGUID	105

ÜLEVAADE NOORTE ELUOLUS TOIMUNUD MUUTUSTEST

Katrin Pihor, Valentina Batueva

Sissejuhatus

2011. aastat võiks Eestis pidada hingetõmbeaastaks – üldine majanduskasv taastus rahuldavalt, kuid riigi olukorrale jätsid siiski oma märgi Euroopa võlakriis ja maailmajanduse väljavaadete halvenemine aasta teises pooles. Allpool antaksegi lühiülevaade sellest, kuidas see paljuski vastuoluline aasta noorte eluolus toimunud mõjutas.

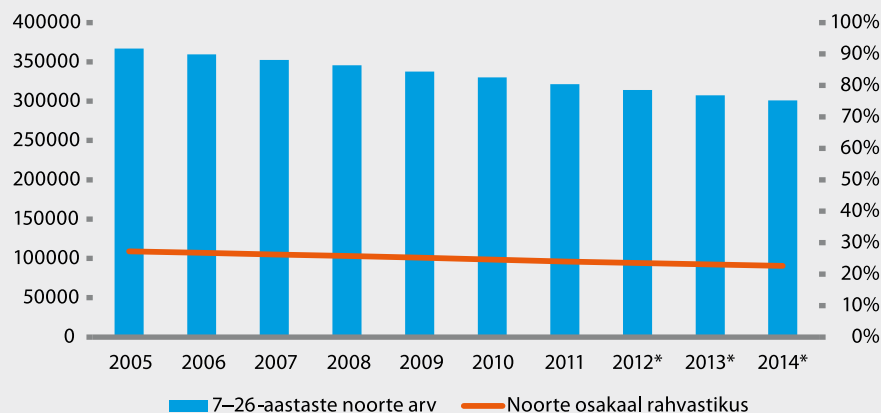
Noorte eluolus toimunud muutuste kajastamisel järgitakse noorteseire indikaatorite valdkondi ning sõltuvalt andemete olemasolust on vaadeldud kas 2011. või 2010. aastal toimunud muutusi. Seekordsest ülevaatest on välja jäänud noorte ajakasutus. Kuna ajakasutuse andmed saadi Statistikaameti ajakasutusuuringu, mida korraldatakse kord kümne aasta jooksul, siis soovime noorte ajakasutust uurida eelmisest noorteseire aastaraamatust või noorteseire veebilehelt: www.noorteseire.ee.

Ülevaates on kasutatud noorteseire indikaatoreid, mis omakorda tuginevad Eesti Statistika, Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS), Eesti Noorsootöö Keskuse (ENTK), Euroopa Noored Eesti büroo (ENEB) ja Justiitsministeeriumi andmetele.

Kuna tegemist on järjekorras juba kolmanda noorteseire aastaraamatuga, siis keskendume siin rohkem noorte eluolus toimunud muutuste kirjeldamisele ning vähem erinevate noorsootöö ja noortega seotud mõistete selgitamisele. Seetõttu soovime võrdluseks tutvuda ka aastaraamatute „Noortemonitor 2009“ ja „Noorteseire 2010“ ülevaatepeatükkidega, mis pakuvad kasutatud mõistete kohta põhjalikumaid selgitusi.

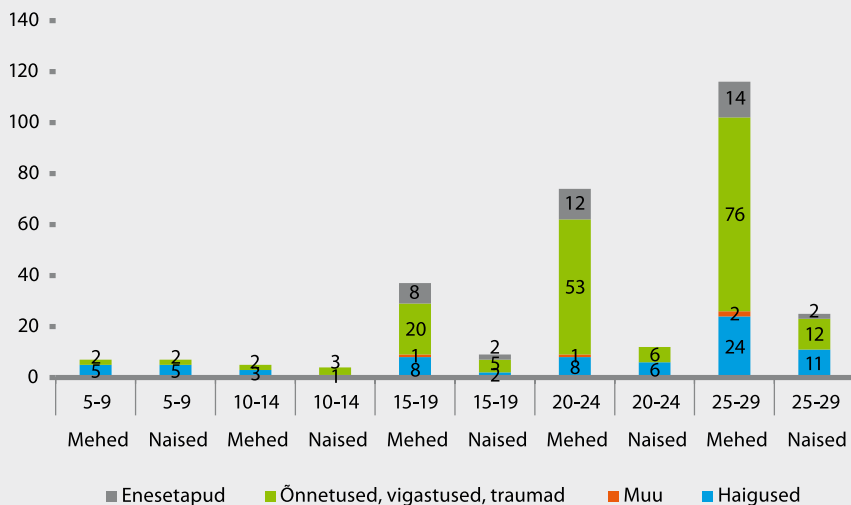
1.1. Noorte arv ja selle muutused

Noorte demograafilistes näitajates ei ilmnenud eelmiste aastatega võrreldes olulisi muutusi (vt joonis 1). Jätkus noorte arvu vähenemine, mis on seotud demograafilise lõhega. Seetõttu väheneb noorte arv ka rahvastiku arvust kiiremini, mille tulemusena on vähenenud noorte osakaal kogurahvastikus. 2011. aasta 1. jaanuari seisuga oli Eestis 7–26-aastaseid noori kokku 321 705, mis moodustas kogu rahvastikust 24%. Noori mehi oli Eestis endiselt ligikaudu 6500 võrra rohkem kui naisi. Kõige enam ehk 114 211 elab noori Harjumaal, järgnevad Ida-Virumaa 39 010 ja Tartumaa 35 948 noorega. Kõige vähem on noori Hiiumaal

Joonis 1. 7-26-aastaste noorte arv ja Eesti rahvaarv 2005-2014, * prognoos

Allikas: Eesti Statistika, www.noorteseire.ee vahendusel

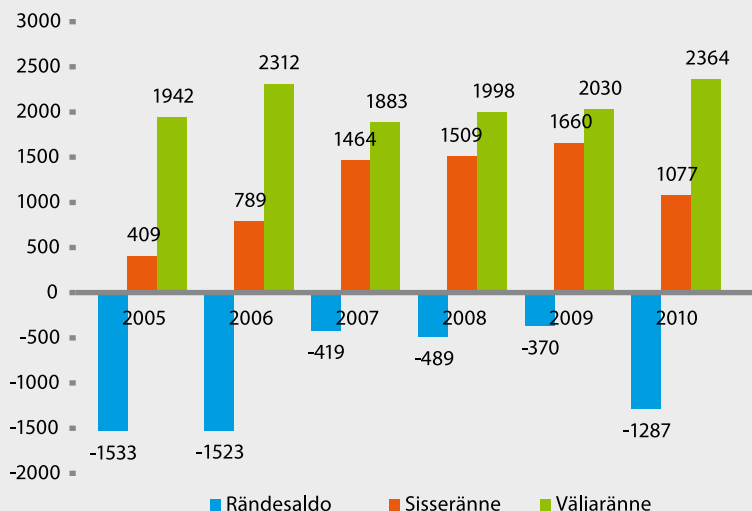

Joonis 2. Noorte surmade põhjused aastal 2010, www.noorteseire.ee vahendusel

(2908), samas on noorte osakaal kogu elanikkonnast seal kõige kõrgem (30%). Harjumaal on noorte osatähtsus rahvastikust vastupidi kõige madalam (21,6%). Noorte arv nii kogu Eestis kui maakondade lõikes on vähenemas, kuid mõnes maakonnas kahaneb see keskmisest kiiremini. Viimase viie aasta jooksul on noorte arv keskmisest enam vähenenud Harjumaal, Tartumaal ja Järvemaal, vähenemine on tunduvalt tagasihoidlikum olnud Hiiumaal, Valgemaal ja Lääne-Virumaal.

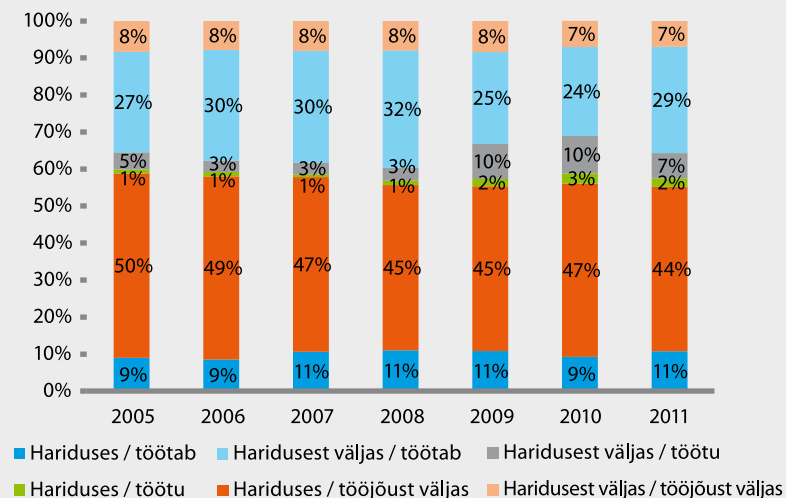
2010. aastal jätkus noorte surmade vähenemine. Kui kõige enam (313) suri noori 2007. aastal, siis 2010. aastaks vähenes see arv 174-ni. Meeste hulgas vähenes suurem 2009. aastaga võrreldes 11% ning naiste hulgas koguni 39%. Surma saanud noorte enamiku moodustavad endiselt 20-24-aastased ja 25-29-aastased noored mehed (joonis 2), kes hukuvad peamiselt õnnetuste, mürgistuste ja traumade tõttu, kuid suhteliselt suur on ka enesetapude arv.

Noorte arvu 2010. aastal kahandas jõudsalt noorte väljaränne, mis on kasvanud umbes 300 noore võrra (vt joonis 3). Sama ajal on noori Eestisse juurde tulnud ligemale 500 võrra vähem kui varasematel aastatel. See võib peegeldada just majandusliku ebakindluse mõju, mistõttu on tulemata jäänud näiteks välistudengid.

Joonis 3. 5–29-aastaste noorte välisränne aastatel 2005 kuni 2010

Allikas: Eesti Statistika, www.noorteseire.ee vahendusel

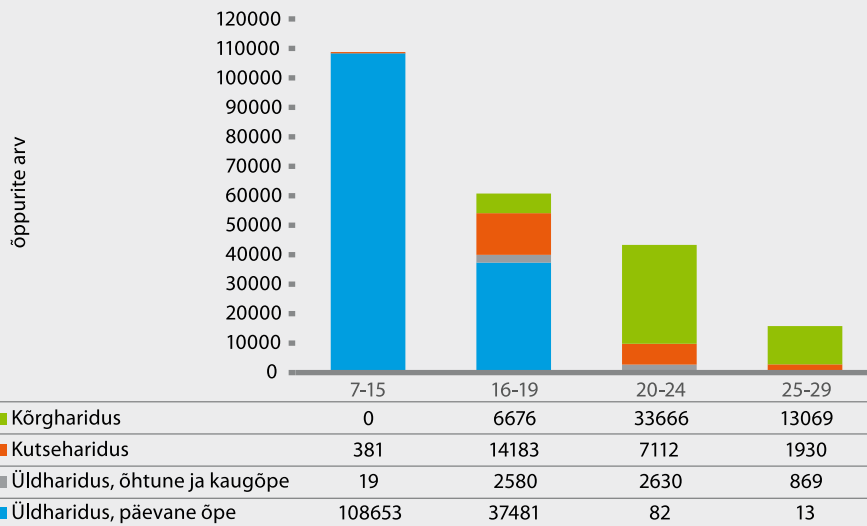

Joonis 4. 15–26-aastaste noorte jagunemine tööturul ja haridussüsteemis (aktiivsuse põhjal, aasta keskmine)

Allikas: Eesti Statistika, www.noorteseire.ee vahendusel

1.2. Noorte seisund ühiskonnas

Enamik Eesti noortest tegeleb õppimisega. 15–26-aastasest elanikkonnast on õppimisega seotud 128 300, s.o 57% kõigist samas eas noortest. Näitaja on 2011. aastal mõnevõrra väiksem kui 2010. aastal, kajastades nii majandusliku olukorra paranemist kui ka noorte aktiivsemat osalust tööturul. 2011. aasta paistabki silma noorte tööhõive kasvuga – töökoha leidis ligi 12 000 noort enam kui 2010. aastal. Nende noorte arv, kes õpivad ja töötavad korraga, kasvas 2010. aastaga võrreldes pea 3000 noore võrra. Töötute noorte arv vähenes 9000 võrra, ulatudes 2011. aastal keskmiselt 20 300 nooreni. Meeldiv on tõdeda, et ka nende noorte arv, kes ei tööta ega õpi, jätkab vähenemist, kuigi väga aeglaselt – 2011. aastaks oli arv 2010. aastaga võrreldes vähenenud 600 võrra, kuid siiski oli selliseid noori kokku peaaegu 15 600. Seega on 2010. aastal majanduses toimunud elavnemine mõjutas ka noori ning noorte töötuse probleem on pisut leevenenud.

Joonis 5. Õppurite arv tasemehariduse kategooriate lõikes 2011/2012. õppeaasta algul

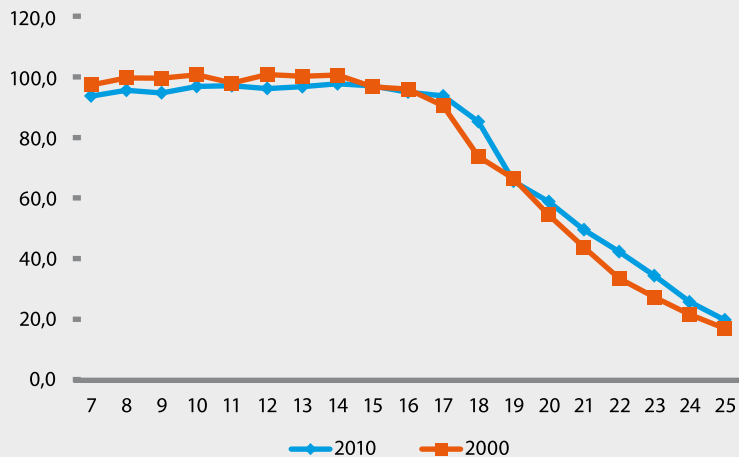
Allikas: EHIS, www.noorteseire.ee vahendusel

1.2.1. Noored haridussüsteemis

2011/2012. õppeaasta algul õppis Eesti formaalharidussüsteemis kokku 229 344 7–26-aastast noort ehk 71% kõigist noortest (vt joonis 5). Kõige enam on õppureid ootuspäraselt 7–15-aastaste seas, kellest 97% on õpingutega seotud. Enamik neist õpib üldhariduskoolides päevases õppes, mõned üksikud ka kutsehariduskoolides. 16–19-aastaste vanuserühmas jätkab enamik õppureid (61%) kooliteed üldhariduskoolis, kuid lisanduvad ka kutsehariduskoolid (23% vanuserühma õpilastest) ning kõrgkoolid (10% vanuserühma õppijatest). Vanemates vanuserühmades saab domineerivaks kõrgharidusõpe. Enamasti suundutakse selles vanuses juba tööturule – õppes

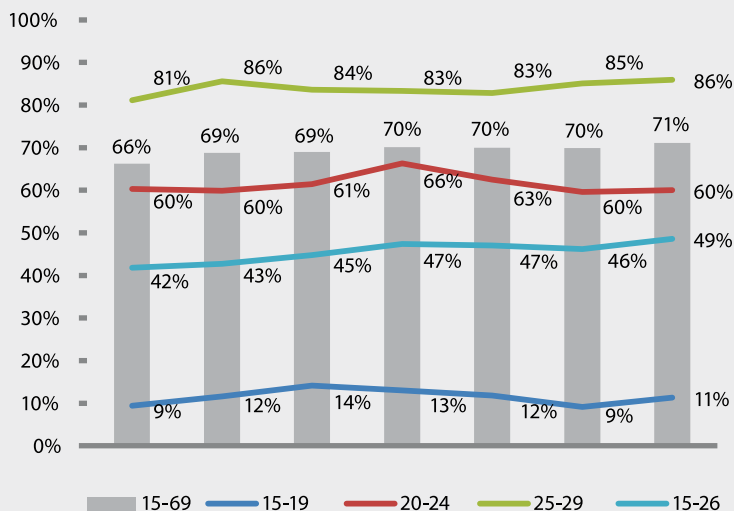
osalevate noorte hulk langeb 97%–98%-lt nooremates vanuserühmades 41%-ni 20–24-aastaste noorte hulgas. 25–29-aastastest noortest osaleb tasemeõppes vaid 15%.

Kui võrdleme noorte osalust tasemeõppes kümme aastat tagasi, siis näeme, et praeguseks on noorte haridustee pikenenud (vt joonis 6). Vähemalt 16-aastaste noorte seas oli õppurite osatähtsus 2010. aastal paari protsendi võrra kõrgem kui 2000. aastal. See tähendab, et pea 500–600 selles vanuses noort rohkem jätkab oma õpinguid ka pärast koolikohustuse lõppu. Selline trend annab lootust, et meie noorte haridusliku ettevalmistuse tase tööturule sisenemisel paraneb jätkuvalt.

Joonis 6. Tasemehariduses õppijate osakaal vastava vanusega noorte seas

Allikas: EHIS, www.noorteseire.ee vahendusel

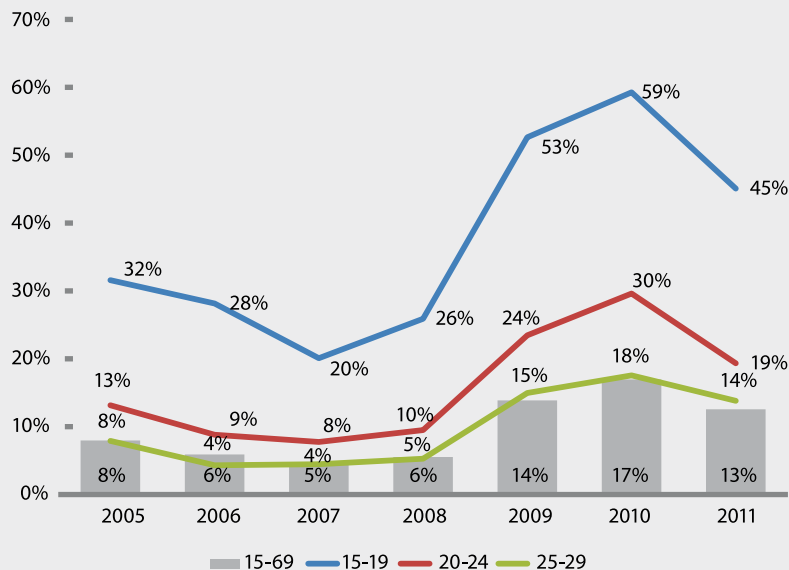
Joonis 7. Noorte tööjõus osalemise määr vanuserühmade kaupa

Allikas: Eesti Statistika, www.noorteseire.ee vahendusel

1.2.2. Noored tööturul

Noorte tööturukäitumise (vt joonis 7) puhul tuleb alati silmas pidada, et suurem osa noortest õpib ega ole seega tööturul aktiivne. Seda kinnitab ka noorte suhteliselt madal tööjõus osalemise määr – 15–19-aastastest noortest soovib töötada vaid 11%, seega ligikaudu 7400 noort, 20–24-aastaste hulgas on tööjõus osalemise määr juba märgatavalt kõrgem – 60% ehk ligikaudu 63 700 noort. Tööturul on kõige aktiivsemad 25–29-aastased noored. Nende hulgas on tööturul osalejate osakaal kõige kõrgem – 86% ehk 88 000 noort. Need noored on juba omandanud erialase hariduse või saanud töökogemusi, nende tervis on hea ning valdav osa ei ole veel loonud peret, mis neid tööturult ajutiselt eemale viiks. Seega on mõisteta, et just selles vanuses on tööturuaktiivsus kõrgem kui tööealise elanikkonna keskmine.

Tuleb muidugi meele pidada, et need arvud hõlmavad ka noori, kes korraga õpivad ja töötavad või õpivad ja tööd otsivad. Neid oli 2011. aastal 15–26-aastaste noorte hulgas 13%.

Joonis 8. Töötute osakaal vastavas vanuserühmas tööturul aktiivsest rahvastikust

Allikas: Eesti Statistika, www.noorteseire.ee vahendusel

2011. aasta paistab positiivselt silma noorte töötuse vähenemisega (vt joonis 8). Nii nagu tööjõus osalemise määr on vanuserühmiti erinev, on seda ka töötuse määr. Kõige kõrgem on noorte töötute osakaal 15–19-aastaste noorte hulgas (45%), kuid selles vanuserühmas oli samal ajal ka aktiivselt tööturul osalevaid noori kõige vähem. Ehk võib arvata, et enamik selles vanuses tööturul osalevaid noori seisab silmitsi erinevatel põhjustel katkenud haridusteega, mis sunnib neid sisenema tööturule. Kuid samas ei luba vähene hariduslik ettevalmistus neil sageli tööd leida. 15–19-aastasteid töötuid noori oli 2011. aastal kokku ligikaudu 3800. Teistes vanuserühmades ehk 20–24-aastaste ja 25–29-aastaste noorte vanuserühmas oli kummaski umbes 12 300 töötut. Seejuures väärib märkimist, et töötute arv on langenud rohkem just 20–24-aastaste noorte hulgas.

15–26-aastaseid noori töötuid mehi on pisut enam kui samas vanuses naisi, 2011. aastal oli töötuse määr meeste hulgas 19,7% ja naiste hulgas 17,5%. Selgesti paistab silma ka rahvuslik erinevus – eestlastest noored leiavad tööturul kergemini tööd kui nende eakaaslastest mitte-eestlased ehk kui eestlaste hulgas on tööpuudus 14%, siis mitte-eestlaste hulgas ulatub see 26%-ni.

Töötus langes 2011. aastal peamiselt esimese ja teise taseme haridusega noorte hulgas, ulatudes 2011. aastal vastavalt 27%-ni ja 19%-ni. Kolmanda taseme haridusega noorte tööpuudus oli jätkuvalt kõige madalam (11,6%). Seega toetavad erialane ettevalmistus ja omandatud kõrgharidus endiselt noorte toimetulekut tööturul.

Eelnimetatud trende kinnitavad ka Eesti Töötukassa andmed. 2011. aasta IV kvartali seisuga oli Töötukassas

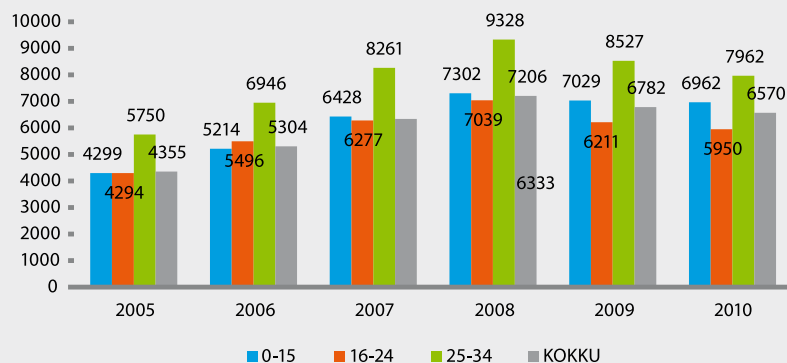
registreeritud 6474 noort töötut vanuses 15–24 eluaastat. Kui esimesest kvartalist kolmanda kvartalini registreeritud noorte töötute arv vähenes, siis neljandas kvartalis lisanud 400 inimest. Keskmiselt oli 2011. aastal töötuna arvel 7169 noort ehk ligemale 45% kõigist noortest töötutest. Võrreldes 2010. aastaga oli töötuid noori ligemale poole võrra vähem. Kõige rohkem noori töötuid oli registreeritud Harjumaal, kuid töötute noorte osakaal samaealiste noorte hulgas on kõige kõrgem Ida-Virumaal. Järgnesid Valgamaa, Võrumaa ja Pärnumaa. Suhteliselt kõige vähem töötuid noori oli Jõgevamaal.

1.3. Noorte sotsiaalne staatus ja majanduslik toimetulek

Positiivsed arengud tööturul võiksid kaasa tuua muutusi ka noorte majanduslikus toimetulekus, kuid tuleb siiski arvesse võtta, et selliste muutuste mõju on aeglane. Nii peegeldavad ka 2010. aasta majandusliku toimetuleku näitajad pigem eelmiste aastate majandusprobleemide tulemust.

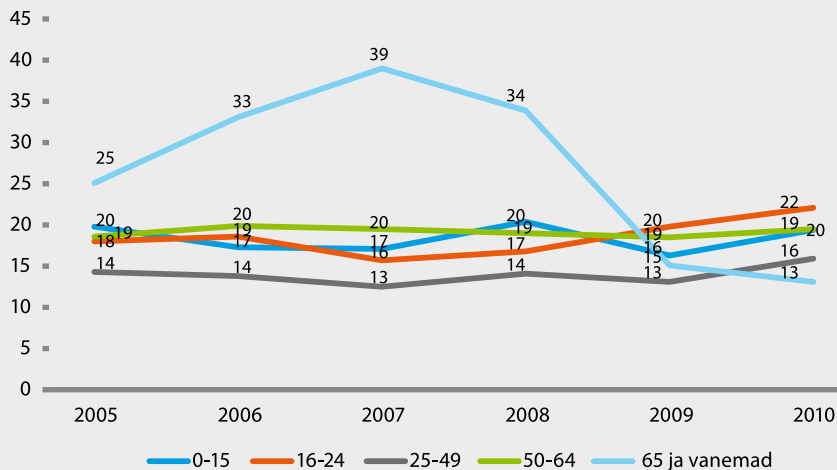
Majandusliku toimetuleku hindamiseks kasutatakse sageli kaht näitajat – aasta ekvivalentnetosissetulek ning suhtelise vaesuse määr. Ekvivalentsissetulekuna arvestatakse leibkonna sissetulekut, mis on jagatud leibkonnaliikmete tarbimiskaalude summaga ehk leibkonnaliikmele sõltuvalt tema vanusest määratud kaalude summaga, arvestades leibkonna ühist tarbimist. Ühe leibkonna liikmete ekvivalentnetosissetulekud on võrdsed.

Nii nagu nähtub jooniselt 9 vähenes 2010. aastal noorte ekvivalentsissetulek kõigis vanuserühmades. Kõige vähem vähenes noorima vanuserühma ekvivalentsissetulek (2009. aastaga võrreldes 1%), kõige enam 25–34-aastaste sissetulek (2009. aastaga võrreldes 7%). Samas oli just viimase vanuserühma sissetulek kõige kõrgem ning tööpuudus kõige madalam, mistõttu võib arvata, et taoline sissetulekulangus oli vaid ajutine tagasilöökk, mis oli tingitud kriisi tulemusena korrigeeritud palgakuludest. Kõige madalam on sissetulek 16–24-aastaste vanuserühmas, kus see jääb alla isegi kriisieelsele tasemele. Üheks ilmseks põhjuseks on 2009. ja 2010. aastal noorte seas

Joonis 9. Ekvivalentsissetulek vanuserühmade lõikes

Allikas: Eesti Statistika

Joonis 10. Suhtelise vaesuse määr vanusrühmade lõikes (% isikutest, kelle ekvivalent-sissetulek jääb alla suhtelise vaesuse piiri)

Allikas: Eesti Statistika, www.noorteseire.ee vahendusel

valitsenud suur tööpuudus. Sissetulek on kõige stabiilsem 0–15-aastaste vanusrühmas, kus see kajastab pigem lapsevanemate sissetulekute püsivust.

Lisaks sissetulekute suurusele on oluline ka see, kuidas sissetulekud ühiskonnas jagunevad. Üheks selliseks näitajaks on suhtelise vaesuse määr. See näitab nende isikute osakaalu, kelle ekvivalentsissetulek jääb alla suhtelise vaesuse piiri ehk on madalam kui 60% leibkonnaliikmete aastase ekvivalentsissetuleku mediaanist.

Joonise 10 põhjal võib väita, et 2010. aastal jätkus 2008. aastal alanud trend, kus suhtelises vaesuses elavate noorte osatähtsus kasvas ning 65-aastaste ja vanemate inimeste osatähtsus vähenes. 2010. aastal elas suhtelises vaesuses 19% kuni 15-aastastest lastest ning 22% 16–24-aastastest noortest. 65-aastastest ja vanematest

inimestest elab suhtelises vaesuses 13%, 25–49 aastastest aga 16%. Seega on just noortel keerulisem majanduslikus mõttes toime tulla.

Statistikaamet toob välja, et vaesusesse sattumisel mängib olulist rolli leibkonna koosseis, ennekõike on ohustatud üksikvanemaga leibkonnad, mille vaesuse määr oli 2010. aastal 36%. Ka lasterikkad pered on selgelt ohustatud – kui ühe või kahe lapsega paaridest elas vaesuses 14%, siis kolme või enama lapsega peredest 26%. Muretkitav on trend, et ka täistööajaga töötavate vanematega leibkonnad elavad ligi kaks korda sagedamini vaesuses kui lasteta leibkonnad. Nendest lastega leibkondadest, kus keegi töö ei käinud, elas vaesuses 77%. Eesti rikkaimateks leibkondadeks on lasteta leibkonnad, mille kõik tööealised liikmed töötavad. Sellistest leibkondadest elas

2010. aastal suhtelises vaesuses vaid 5%. Arutelud tasuta koolitoidu, lastetoetuste tõstmise, ringiraha jms üle, mis aitaksid lastel ja nende peredel paremini toime tulla, on neid suundumusi arvestades seega igati õigustatud.

1.4. Noorte tervis

2009/2010. õppeaastal korraldas Tervise Arengu Instituut Eesti üldhariduskoolide 5., 7. ja 9. klasside õpilaste hulgas järjekordse koolinoorte tervisekäitumise uuringu, mille tulemused avalikustati 2011. aasta kevadel. 16–26-aastaste vanusrühma lõikes täiendati neid andmeid 2010. aastal korraldatud Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuringu andmetega. Kahe uuringu tulemusi saab üldjoontes omavahel võrrelda, kuigi küsimuste sisu ja küsitluse korralduse meetodika olid erinevad. Allpool esitamegi nende uuringute andmetele tuginedes põgusa ülevaate noorte tervisest ja tervisekäitumisest.

1.4.1. Noorte hinnang enda tervisele

Tervisekäitumise uuringus osalenud 11-, 13-, ja 15-aastasest noortest peab oma tervist heaks või väga heaks 86%, rahuldavaks või halvaks 14%. Võrreldes 2005/2006. õppeaasta tulemustega ei ole hinnangud suurt muutunud, vaid oma tervislikku seisundit väga heaks hinnanute osakaal on veidi vähenenud ja selle arvelt on suurenenud hea tervisega laste osakaal.

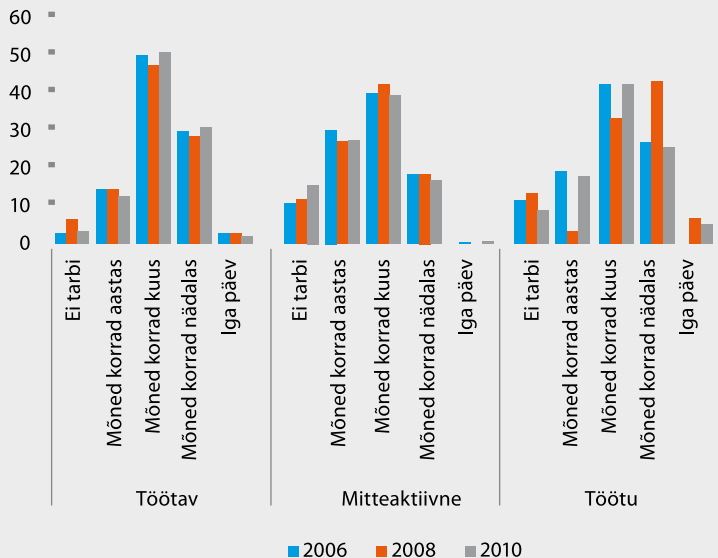
2010. aastal pidas oma tervist heaks või väga heaks 70% 16–26-aastasest noortest ning 3% arvas, et see on halb või väga halb. Keskmiseks hindas enda tervist 27% noortest. Selles vanuserühmas vähenes enda tervist väga heaks või heaks hindavate noorte osakaal ning kasvas enda terviseseisundit keskmiseks hindavate noorte osakaal. Neidudega võrreldes pidasid noormehed enda tervist veidi halvemaks – oma tervislikule seisundile andis halva või väga halva hinnangu 3,1% noormeestest ja 2,7% neidudest. Erinevate rahvuste tervisepinnanguid võrreldes ilmnes, et

mitte-eestlaste hulgas on oma tervist heaks või väga heaks hinnanud noorte osakaal pisut kõrgem kui eestlaste hulgas. Piirkondlikult on oma tervislikku seisundit heaks või väga heaks hinnanute osakaal kõrgeim Järva, Pärnu ja Viljandi maakondades ning madalaim Tartu, Jõgeva, Põlva, Valga ja Võru maakondades, vastavalt 76% ja 67%. Oma tervislikku seisundit halvaks või väga halvaks hinnanute osakaal on kõrgeim Lääne, Saare ja Hiiu maakondades (6%), samas kui Järva, Pärnu ja Viljandi maakondades ei väitnud üski noor, et tema tervislik seisund oleks halb või väga halb. 2008. aastal ei olnud selliseid noori üldse Lääne, Saare ja Hiiu maakondades. Üsna ootamatu on, et enamik mitteaktiivseid noori hindab enda tervist heaks või väga heaks (78% mitteaktiivsetest), mis võib olla tunnistus sellest, et mitteaktiivsed noored kogevad vähem tööstressi ja töötuks jäämisest tulenevaid hirme. Rõõmustav on ka see, et koolinoorte terviseuuringu tulemuste põhjal on depressiivsete episoodide esinemise hulk langenud nii tütarlaste (38%-lt 32%-le) kui poiste hulgas (29%-lt 18%-ni).

1.4.2. Toitumine, kehaline aktiivsus ja kehakaal

Murettekitavad suundumused ilmnevad noorte toitumisharjumustes. Võrreldes 2008. aastaga oli 2010. aastaks puuvilja mittedöövate noorte osakaal kasvanud 8,1%-lt 13,7%-ni ja juurvilja mittedöövate noorte osakaal 13,4%-lt 16,8%-ni. 40% noortest sööb keskmiselt 200–500 grammi puuvilja ja 11% sama palju juurvilja päevas. Ootuspäraselt söövad noored naised meestest rohkem juurvilja ja puuvilja.

Teiseks ohtlikuks suunaks on ülekaalulisuse kasv. 2005/2006. õppeaastaga võrreldes oli kasvanud ülekaalulisuse ja rasvumise all kannatavate noorte osakaal (4%-lt 6,4%-ni), alakaaluliste koolinoorte osakaal oli 2009/2010. õppeaastaks vähenenud 42,7%-lt 39,4%-ni. Ülekaalulisi on rohkem poiste seas, samas kui alakaalu esineb rohkem tüdrukute hulgas. 16–26-aastaste seas on

Joonis 11. Alkoholitarbimine 16–26-aastaste noorte hulgas tööturu-staatusel loikes (% vastanutest)

Allikas: Tervise Arengu Instituut

alakaalulisi noori rohkem Ida- ja Lääne-Virumaal (13%) ning vähem Lääne-, Saare- ja Hiiumaal. Noorte hariduslikku tausta võrreldes on näha, et nii üle- kui alakaalulisi 16–26-aastaseid on rohkem põhihariduse või madalama haridusastmega noorte seas.

61,3% koolinoortest on 1–4 päeval nädalas kehaliselt aktiivne. 35,2% on aktiivne 5–7 päeva nädalas ja 3,5% ei ole üldse kehaliselt aktiivne. 2010. aasta andmetel tegeles 47,6% 16–26-aastastest noortest kaks või enam korda nädalas tervisespordiga. Mehed tegelesid tervisespordiga sagedamini kui naised. Tervisespordiga tegelevaid noori on rohkem Tartu, Jõgeva, Põlva, Valga ja Võru maakondades (58%) ning vähem Harju ja Rapla maakondades (42%). Seega on jätkuvalt oluline levitada noorte hulgas tervisliku toitumise põhimõteteid ning selgitada tervislike eluviisi eeliseid.

1.4.3. Alkoholitarbimine

Alkoholi mittetarbivate koolinoorte osakaal on kasvanud: 2009/2010. õppeaastal oli alkoholi mittetarbivate koolinoorte osakaal uuringule vastanute hulgas 43,5%, samas kui kolm aastat tagasi oli see vaid 28%. Paraku on alkoholi-proovimine veidi rohkem levinud just tüdrukute hulgas: 2009/2010. õppeaastal oli alkoholi mittetarbivaid poisse 44% ja tüdrukuid 42,6%. Teisalt tarbivad poisid alkoholi sagedamini.

16–26-aastastest noortest ei tarbi alkoholi 10% ja see arv on 2008. aastaga võrreldes pisut kasvanud. Enamik 16–26-aastastest noortest (44%) tarbib alkoholi mõned korrad kuus ning see näitaja ei ole 2008. aastaga võrreldes muutunud. Iga päev tarbib alkoholi 1,7% 16–26-aastastest noortest, kellest enamik on mehed. Eestlased tarbivad alkoholi sagedamini kui mitte-eestlased. Üsna märkimisväärne on, et töötavate noorte hulgas on alkoholitarbimine sagedasem kui mitteaktiivsete või töötute noorte hulgas. Tõenäoliselt mängivad siin rolli nii töötavate noorte paremad majanduslikud võimalused kui ka soov nädalavahetusel „tööstressi“ maandada. Ent just noorte töötute hulgas on rohkem noori, kes tarbivad alkoholi iga päev.

Lisaks sellele, et alkoholitarbimine on populaarne töötavate noorte hulgas, tuleb tähele panna ka seda, et alkoholitarbimine on sagedasem just kõrgharidusega noorte seas. Viimaste hulgas on rohkem neid, kes tarbivad alkoholi mõned korrad kuus või mõned korrad nädalas kui ka neid, kes tarbivad alkoholi iga päev.

1.4.4. Suitsetamine ja narkootikumid

Alkoholitarbimise kõrval on teiseks oluliseks tervistkahjustavaks harjumuseks suitsetamine. 2009/2010. õppeaastal teostatud uuringu andmetel ei suitseta üldse 87% 11-, 13- ja 15-aastastest noortest, samas kui iga päev suitsetab 6%. Suitsetamine on levinum just poiste hulgas. Võime siiski rõõmustada, et suitsetajate osakaal on

2005/2006. õppeaastaga võrreldes vähenenud. 2010. aasta täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuringu andmetel oli 16–26-aastaste noorte hulgas mittede-
 tasetajad 47% ja igapäevasuutsetajad 26%. Mittede-
 tasetajad naisi oli 54% ja mehi 39%. Kui 2006. aastast 2008.
 aastani igapäevasuutsetajate osakaal langes, siis 2010.
 aastaks tõusis igapäevasuutsetajate osakaal taas (24%-lt
 26%-ni). Suutsetajate seas on rohkem mitte-eestlasi, kuid
 samas on just mitte-eestlastest noored ka pigem suutseta-
 misest loobunud. Kui alkoholitarbimist oli rohkem tööta-
 vate noorte hulgas, siis suutsetamine on valdavalt töötute
 noorte pärusmaa – töötute hulgas on igapäevasuutsetajaid
 46%, hõivatute hulgas 33% ja mitteaktiivsete hulgas vaid
 15%. Alkoholitarbimisega vastupidine trend ilmneb ka
 suutsetajate hariduslikku tausta arvestades – kõrgharidu-
 sega noorte hulgas on kõige enam mittede-
 tasetajaid ehk 57%, põhihariduse või madalama haridustasemega noorte
 hulgas on mittede-
 tasetajaid 41% ning keskharidusega noorte
 hulgas on mittede-
 tasetajaid kõige vähem ehk 36%.

Kuigi ajakirjanduses avaldatu põhjal võiks järeldada, et
 narkootiliste ainete tarbimine on tänapäeval noorte hul-
 gas väga suur probleem, siis on hea tõdeda, et 2009/2010.
 õppeaasta andmetel ei ole 90% koolinoortest oma elu
 jooksul kanepit suutsetanud. Kanepisuutsetamise kogemus
 on 12% poistest ja 8% tüdrukutest, mis on alkoholitarki-
 misega võrreldes suhteliselt väike osakaal. Seejuures ei
 ole 2005/2006. õppeaasta andmetega võrreldes noorte
 käitumine eriti muutunud – veidi on kasvanud kanepit mit-
 tetarvitanud poiste arv, samas kui tüdrukute hulk jäi pea-
 aegu samale tasemele.

16–24-aastaste noorte puhul on võrdluseks olemas vaid
 2006. aasta andmed. Nende kohaselt ütles 16–24-aastas-
 test noortest 61,8%, et ei ole kordagi kanepi suutsetanud,
 16,8% ütles, et on kanepit suutsetanud 1–2 korda oma
 elus, 11,2% 3–9 korda ning 10 ja rohkem korda oli suutse-
 tanud 10,2% noortest.

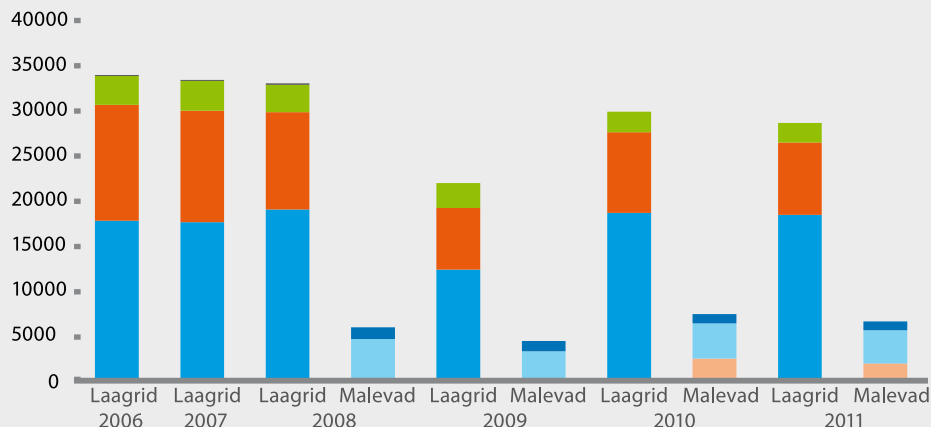
1.5. Noorsootöö

Kuigi selle aasta noorteseire aastaraamat on suuresti
 pühendatud noorsootööle, heidame siin ülevaatepeatükis
 ka põgusa pilgu nende trendidele ja andmetele, mida on
 aastaraamatu järgnevatel peatükkides vaid lühidalt käsit-
 letud.

1.5.1. Huvihariduses osalemine

Huvihariduses osalemise andmed tuginevad EHS-ele.
 EHS-esse kogutakse teavet vaid huvikoolide kohta, mille
 tegevus vastab huvihariduse standardile ja kus õppetöö
 toimub õppekava alusel. Nii näiteks ei kajastata selles sta-
 tistikas spordiklubisid niikaua kuni need ei ole registreeritud
 huvikoolina. Niisamuti ei sisaldu selle statistikas üldharidus-
 koolide juures tegutsevad huviringid, mis on küll huvitege-
 vused, kuid mitte huviharidus. Seetõttu on ainuüksi EHS-e
 põhjal huvitegevuses- ja -hariduses osalemise taseme kohta
 antud hinnangud 2011. aastal korraldatud noorsootöös osa-
 lemise uuringu tulemustega võrreldes madalamad.

EHS-e andmetel on huvihariduses osalemine viimase
 kolme aasta jooksul igas vanuserühmas kasvanud ning
 2011/2012. õppeaastal osales huvihariduses 57 534 noort
 vanuses 7–26 eluaastat, mis moodustab kõigest samaeas-
 listest noortest 17,9%. Samas on enamik osalejast kooli-
 noored, 18–26-aastastest noortest osaleb huvihariduses
 vaid 2,4%. Tüdrukud osalevad huvihariduses rohkem kui
 poisid, mis võib olla tingitud ka sellest, et huvikoolides
 keskendutakse palju muusikale ja kunstile, mis meelitavad
 sageli pigem tüdrukuid (vt ka Noorteseire aastaraamatu
 ptk 3). Noormeeste hulgas populaarsemaid sporditege-
 vusi korraldatakse enamasti spordiklubide kaudu, mida ei
 loeta huvikoolideks. Suuremates linnades (Tallinn, Tartu,
 Narva, Pärnu) on osalemise määr kõrgem tänu sellele, et
 seal on rohkem huvikoole. Huviliste arv on kasvanud spor-
 divaldkonnas, ent langenud on osalemine tehnikaringides,
 mis kaotasid 2010/2011. õppeaastaks 2009/2010. õppe-

	Laagrid 2006	Laagrid 2007	Laagrid 2008	Malevad 2009	Malevad 2010	Laagrid 2010	Malevad 2010	Laagrid 2011	Malevad 2011
■ Ööbimisega malev				1288	1147				992
■ Päevane malev				4552	3201				3642
■ Malev-kokkutulek							2416		1888
■ Erivajadustega laste koolid	88	131	133						
■ Sotsiaaltuusikud	3205	3287	3041	2725		2287		2164	
■ Projektilaagrid	12743	12240	10722	6796		8901		7962	
■ Püsilaagrid	17614	17453	18832	12198		18432		18267	

Joonis 12. Noortelaagrites ja malevates osalenud noorte arv

Allikas: ENTK www.noorteseire.ee vahendusel

aastaga võrreldes peaaegu poole huvilistest. 2011/2012. õppeaastaks tehnikavaldkonnas osalejate arv mõnevõrra taastus, kuid jääb siiski alla 2009/2010. aasta tasemele. Need suundumused on kooskõlas aastaraamatu järgmistes peatükkides esitatud tulemustega.

1.5.2. Noorte osalemine malevates ja laagrites

Tervistavaid ja arendavaid vaba aja veetmise võimalusi saavad noored ka noortelaagrites ja õpilasmalevates. Noortelaagrid on linnas või maal korraldatavad tervistavat ja arendavat puhkust pakkuvad laagrid, mis kestavad vähemalt

kuus päeva. Laagreid, mis tegutsevad aastas alla 60 päeva nimetatakse projektilaagriteks. Laagreid, mis tegutsevad püsivalt, s.o üle 60 päeva aastas, kutsutakse püsilaagriteks. Laagreid korraldavad näiteks koolid, noortekeskused, klubid või noorteorganisatsioonid. Õpilasmalev või töomalev on noortelaager, kus noor saab töökogemuse ja iseseisvalt teenitud taskuraha. Lisaks on noortel võimalik pärast tööpäeva lõppu koos midagi põnevat ette võtta. Õpilasmalevates osalevad noored on enamasti 13–19 aastat vanad.

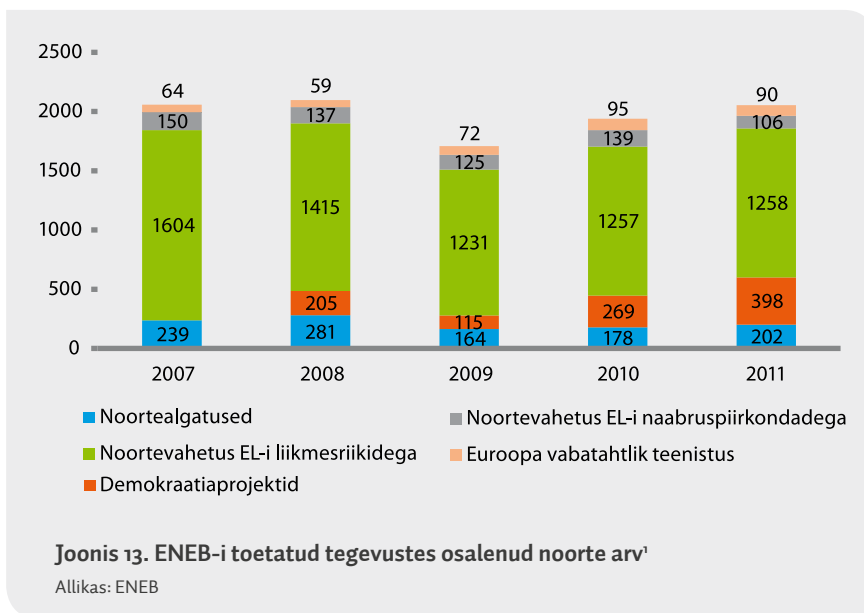
Noortelaagrites osales 2011. aastal 28 393 noort, mida oli 4% ehk 1218 noort vähem kui 2010. aastal. Enamik noortest (64%) osaleb püsilaagrites. Projektilaagrites osales

28% noortest. Samas on langenud just nende noorte arv, kes osalevad projektlaagrites.

2011. aastal osales õpilasmalevates kokku 6522 noort ehk ligemale 800 noort vähem kui 2010. aastal. Vähenemine on tingitud peamiselt kokkutulekul osalevat noorte arvu kahanemisest (2010. aastaga võrreldes 22%), kuid vähenenud on ka osalemine nii päevastest malevates (2010. aastaga võrreldes 6%) kui ööbimisega malevates (2010. aastaga võrreldes 5%).

1.5.3. Programmi Euroopa Noored panus noorsootöötegevustesse

Tavapärase noorsootööasutuste kõrval panustab EL-i toel noorsootöö arendamisse ja noortele arenguvõimaluste andmisse ka Sihtasutuse Archimedes juures tegutsev Euroopa Noored Eesti büroo. Euroopa Liidu noorte kodanikuharidusprogrammi Euroopa Noored raames toetab ENEB igal aastal kümneid projekte, milles noored praktilise tegevuse kaudu tööeluks vajalikke kogemusi

¹ Noortevahetustes saavad osaleda 13–25-aastased noored. Noortealgatuses saavad osaleda noored vanuses 15–30 eluaastat ning noorte demokraatiaprojektide sihtrühmaks on noored vanuses 13–30 eluaastat. Euroopa vabatahtlikus teenistuses saavad üldjuhul osaleda noored vanuses 18–30 eluaastat. Koostöö Euroopa Liidu naabrusspiirkondadega hõlmab nii noortevahetuste kui ka koolitustegevuste ja võrgustikuprojektide koostööprojekte vastavate riikidega. Andmed on kogutud nii Eestis korraldatud projektides osalejate kohta kui Eesti noorte osaluse kohta teistes riikides. Andmed on esitatud 2012. aasta jaanuari seisuga.

saavad. Kodanikuaktiivsuse, ettevõtlikkuse ja vabatahtliku tegevuse oluliste aspektide päevakohastamise abil on programmi Eesti büroo möödunud 11 aasta jooksul kaasanud oma tegevustesse umbes 25 000 noort. ENEB teeb koostööd paljude noorsootöösutustega ning panustab ka noorsootöötajate arendamisse. Mitmetes olulistes valdkondades nagu rahvusvaheline noorsoovahetus ja noorte omaalgatuste toetamine on ENEB Eestis üks suuremaid toetajaid ja suunanäitajaid. Kuna ametlikku statistikat paljude oluliste näitajate kohta Eestis ei koguta, siis annab just ENEB-i tegevustes osalemise jälgimine aimu, millised võiksid olla noorte käitumismustrid nendes valdkondades.

2011. aastal osales Euroopa Noorte alamprogrammide 1.1 „Noortevahetused“ ja 3.1 „Koostöö Euroopa Liidu naabrusspiirkondadega“ raames rahvusvahelises noorsoovahetuses kokku 1364 noort, sealhulgas 607 noormeest ja 757 tütarlast. Euroopa Noorte alamprogrammi 1.2 „Noorte algatused“ raames, mis toetab noorte endi poolt ühiskondliku mõjuga projektide algatamist ja elluviimist (näiteks oma kodukülas mõne huvitegevuse käivitamine), osales omaalgatuslikes projektides 202 noort, kellest 76 oli vanuses 15–17 ja 126 vanuses 18–30 eluaastat. Kuigi kriisiaastad on noorte osalust pisut vähendanud, oli 2011. aastal taas osaluse kasvu näha.

Euroopa Noorte alamprogramm „Noorte demokraatiaprojektid“ aitab tunnustada ja toetada noorte eri vormis osalust oma kogukonnas, tugevdada nende seost osalusdemokraatiaga ning aidata neil olemasolevaid osalusvõimalusi tundma õppida ning kasutada. 2011. aastal osales demokraatiaprojektides 398 Eesti noort ja see arv on just viimasel paaril aastal jõudsalt kasvanud.

Euroopa Noorte alamprogramm „Euroopa vabatahtlik teenistus“ toetab noorte vabatahtlikku tööd välisriigis ja võimaldab neil sealjuures tutvuda selle riigi keele, inimeste ja kultuuriga. Programmi raames käis 2011. aastal 90 Eesti noort vabatahtlikuna välismaal. 2010. aastal oli vabatahtlike arv veidi suurem – 95 noort.

ENEB-i kõrval pakub võimalust välispraktikal käia ka AIESEC

– viimase kaudu välispraktikal käinute arv on alates 2008. aastast kasvanud enam kui kaks korda, ulatudes 2010. aastal 71 nooreni.

1.5.4. Noorsootöö kättesaadavus maakondades

Kuna noorsootöö korraldamine on kohalike omavalitsuste ülesanne, siis sõltuvad noorsootöös osalemise võimalused ennekõike sellest, mida elukoha lähedal pakutakse ning milliseid vorme ja võimalusi eelistatakse.

Nagu juuresolevast tabelist nähtub, on need valikud maakonniti väga erinevad. Nii näiteks on Hiiumaal ühe noortekeskuse kohta ligikaudu 600 noort, kõrval Saaremaal aga 2300 noort. Tartu maakond paistab silma huvikoolide rohkusega, samas on noorte hulk noortekeskuse kohta üsna kõrge. Üsna sarnane pilt avaneb ka alaealiste komisjone vaadeldes. Lääne-Virumaal on kogu maakonna peale vaid üks maakondlik komisjon, samas kui Pärnu maakonnas on lisaks maakondlikule komisjonile ka üheksa omavalitsuste komisjoni. Loomulikult ei saa selle põhjal järeldada, et ühes või teises maakonnas on noorsootöö halvasti korraldatud, sest võimalusi saab luua ka vähemate institutsioonidega, eeldusel, et asutustevaheline koostöö on hästi korraldatud ja on loodud head transpordivõimalused. Samuti ei näita asutuste olemasolu teenuse tegelikku kvaliteeti, mistõttu oleks igale omavalitsusele kasulik hinnata, mida, kui palju ja kuidas nad noortele pakuvad.

1.6. Õigus ja turvalisus

Noorsootöö üheks eesmärgiks on luua eeldusi riskioludes elavate või probleemse käitumisega noorte arenguks. Alaealistele õigusrikkujatele suunatud tegevuse üheks põhiliseks valdkonnaks on erinoorsootöö. Erinoorsootöö üheks peamiseks koordineerijaks ja korraldajaks on maakondlikud ja omavalitsuste loodud kohalikud alaealiste komisjonid. Nende pädevuses on alaealiste õigusrikkumiste arutamine ning konkreetsele alaealisele sobiva mõjutusvahendi leidmine.

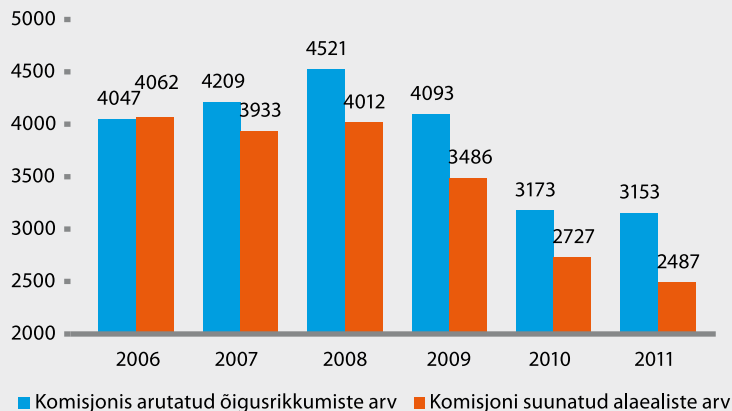
Tabel 1. Noorsootöösutuste arv maakonniti

	Teavitamis- ja nõustamiskeskused	Osaluskogud *	Huvikoolide arv	Keskmine õppurite arv	Noorte arv huvikoolide kohta	KOV hallatavad avatud noortekeskused	MTÜ-d/sihtasutused avatud noortekeskusena	Noorte arv noortekeskuse kohta	Alaerialiste komisjonid (AEK) **	AEK-i suunatud noorte osakaal kogu vanuserühmast	7–26 aastaste noorte arv
Kogu Eesti	20	77	416	138	773	141	69	1532	67		321705
Harjumaa	3	7	210	133	544	37	6	2656	24	2%	114211
Hiiumaa	1	3	2	73	1454	5	0	582	1	4,6%	2908
Ida-Virumaa	1	5	29	218	1345	9	7	2438	5	2,5%	39010
Jõgevamaa	1	3	7	97	1441	0	11	917	2	2,4%	10087
Järvamaa	1	7	14	73	697	11	3	697	3	2,3%	9752
Läänemaa	2	7	7	127	1039	7	3	728	1	2,8%	7276
Lääne-Virumaa	1	4	11	138	1644	11	7	1005	1	2,5%	18087
Põlvamaa	1	3	6	124	1395	5	3	1046	1	2%	8370
Pärnumaa	1	4	37	129	611	10	2	1885	10	2,5%	22618
Raplamaa	1	5	7	100	1429	13	0	769	4	3%	10003
Saaremaa	1	7	7	108	1322	2	2	2314	1	0,9%	9255
Tartumaa	3	7	47	171	765	10	10	1797	4	2,7%	35948
Valgamaa	1	5	6	102	1535	7	3	921	2	1,9%	9209
Viljandimaa	1	4	13	145	1143	14	4	826	7	2,5%	14865
Võrumaa	1	6	13	114	777	0	8	1263	1	1,3%	10106

* Maakondlikud noortekogud (igas maakonnas üks) ja kohalike omavalitsuste juures tegutsevad noortevolikogud

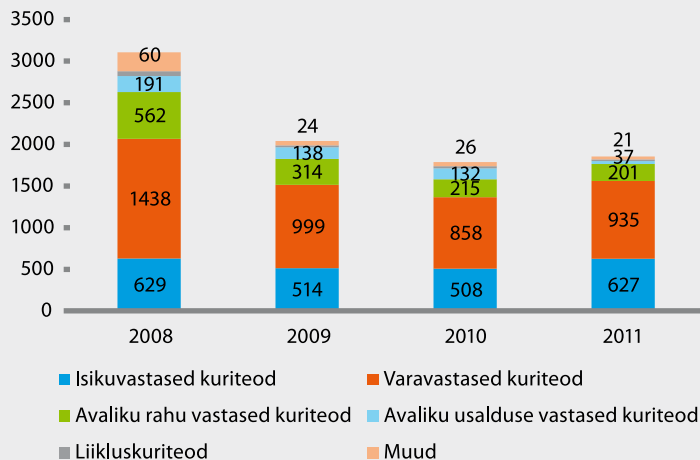
** Maakondlikud (igas maakonnas üks) ja omavalitsuste komisjonid

Allikas: ENTK, EHIS, Eesti Statistika, www.noorteseire.ee vahendusel

Joonis 14. Alaealiste komisjonides arutatud õigusrikkumiste (v.a kordusarutelud) ja komisjoni suunatud alaealiste arv

Allikas: ENTK

Joonis 15. Alaealiste sooritatud registreeritud kuritegude arv

Allikas: Justiitsministeerium, www.noorteseire.ee kaudu

2012. aasta 1. jaanuari seisuga tegutses Eestis kokku 67 alaealiste komisjoni, nendest 15 maakondlikku, 8 Tallinna linnaosade ja 44 omavalitsuste komisjoni. Nagu nähtus ka tabelist 1, on omavalitsuste tegevus alaealiste komisjonide loomisel olnud väga erinev. Niisamuti on erinev ka komisjoni suunatud alaealiste osakaal, mis on kõige kõrgem Hiiumaal (4,6% kõigist selles vanuses noortest) ning kõige madalam Saaremaal (0,9% kõigist noortest), kus komisjonide arv on üks madalaimaid. Selline olukord ei peegelda kindlasti Hiiumaa noorte suuremat kalduvust kuritegevusele, vaid pigem maakondade ja omavalitsuste erinevaid valikuid noorsootöö korraldamisel.

2011. aastal jätkas kahanemist alaealiste komisjoni suunatud noorte arv, mis langes 2010. aasta suhteliselt madalalt tasemelt veel 10% allapoole. Samas on õigusrikkumiste arv püsinud suhteliselt stabiilne, mis viitab võimatusel, et kasvanud on korduvrikkumiste arv.

Lisaks alaealiste asjade komisjonile koondab noorte kuritegevuse kohta andmeid ka Justiitsministeerium. 2010. aastaga võrreldes oli alaealiste kuritegude arv 2011. aastaks pisut kasvanud, kasv tulenes ennekõike isikuvastaste kuritegude ning varavastaste kuritegude arvu suurenemisest. Märkimisväärselt on langenud avaliku usalduse vastased kuriteod. Selliste muutustega seoses kasvas 2011. aastal veidi ka alaealiste kinnipeetavate arv (22-lt 24-ni). Samas langes 2011. aastal tunduvalt noorte 18–26-aastaste kinnipeetavate arv (2010. aastal 745 ning 2011. aastal 676-ni). Kriminaalhoolduse all viibivate alaealiste ja noorte arv on jätkuvalt kahanenud – 2011. aastal oli selliseid alaealisi noori 163.

Kasutatud allikad

Eesti Statistika. Statistika andmebaas. www.stat.ee
 Eesti Hariduse Infosüsteem (EHIS). Väljavõte. Haridus- ja Teadusministeeriumi analüüsiosakond
 ENTK (2012). Alaealiste komisjonide 2011. a tegevuse statistiline ülevaade. Tallinn: Eesti Noorsootöö Keskus
 Noorteseire indikaatorite andmebaas. www.noorteseire.ee

NOORSOOTÖÖ OLEMUS JA KUJUNEMINE

Piret Talur

Artikkel annab selleaastase noorsootöö-teemalise noorteseire aastaraamatu sissejuhatuseks põgusa ülevaate noorsootöö kujunemisloost Eestis ning Euroopas, tänapäevase noorsootöö eesmärkidest ning tunnusjoontest ja ees seisvatest väljakutsetest.

Aastaraamatu mõistmiseks tuleb „alustada algusest“ – ehk avada noorsootöö mõiste.

Noorsootöö – mis see on?

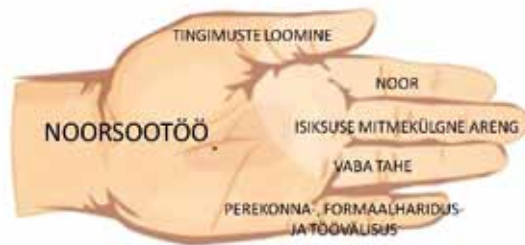
Rahvusvaheliselt on noorsootöö kui termin täna äärmiselt erinevalt õigusakti tasandil määratletud ja avalikus omaks võetud. Euroopa Nõukogu, kus on viimasel paarikümnel aastal üha põhjalikumalt tegutsenud ühiste noorsootöö arusaamade loomise nimel, tõdeb: „Noorsootöö on üldmõiste sotsiaalsetele, kultuurilistele, harivatele

või poliitilistele tegevustele noortega ja noortele. Enamgi veel, noorsootöö tegevused hõlmavad ka sporti ning noortele mõeldud teenuseid.“ (Council of Europe... 2012) Riigiti on lähenemine noorsootöö sisule ja eesmärkidele erinev – seda võib näha laiahaardelise, kaasnevaid sektoreid hõlmava lähenemisena (nt Soome) või autonoomsust, selgepiirilist taotleva tegevusvaldkonnana (nt Eesti). (Williamson 2002, 63)

Eestis on noorsootöö mõiste määratletud seaduse tasandil, seega on loodud ülalt alla ühine arusaam noorsootöö maastikust. Definitsioon on järgmine: „Noorsootöö on tingimuste loomine noore isiksuse mitmekülgeks arenguks, mis võimaldab noortel vaba tahte alusel perekonna-, formaalharidus- ja tööväliselt tegutseda“ (Noorsootöö seadus RT I 2010, 44, 262).

Viis sõrme, üks käsi

Eesti noorsootöö seaduse määratlust aluseks võttes võime väikese huumorinoodiga kujutada noorsootööd viiesõrmelise käena, kus sõrmedeks on definitsiooni viis olulist aspekti. Nii nagu käsi toimib kõige paremini, kui kõik sõrmed koostööd teevad, nii ka on kaasaegne noorsootöö eeldatavasti tõhusaim, kui kõiki aspekte teadvustatakse ja silmas peetakse.

Tingimuste loomine viitab, et noorsootöö ei ole millegi ära või valmis tegemine, vaid keskendub noore võimaluste avardamisele. Nii vaimne kui füüsiline noorsootöö keskkond on (või vähemalt peaksid olema) rikastavad ja innustavad, uusi kogemusi võimaldavad. On oluline selles keskkonnas noori mitte „üle suunata“, jätta ruumi noore enda valikuteks noorsootöö võimaluste keskel, sest valikute tegemisel ning oma otsuste tagajärgede kogemisel on oluline osa isiksuse küpsemisel. *Tingimuste loomine* rõhutab, et noorsootöö on protsess, noorsootöö ei saa kunagi valmis, sest tegutsemistingimused ei ole lõplikud, vaid muutuvad koos keskkonnaga ja noortega.

Noor on Eestis defineeritud kui 7 kuni 26 aastane isik (noorsootöö seadus RT I 2010, 44, 262). Nende vanusepiiride sees saab kirjeldada kolm selgelt erinevate vajadustega rühma: 7-11-aastased ehk lapsed, 12-17-aastased ehk teismelised, 18-26-aastased ehk noored täiskasvanud

(vt noorsootöö strateegia 2006-2013, 16). Noorsootöö seaduses nimetatud vanusepiiride vahele jääb tavapärase koolihariduse aeg: 6-7-aastaselt läheb inimene algkooli, 26-27-aastaselt astub doktoriõppe diplomiga ülikooli aulast välja.

Isiksuse mitmekülgne areng – see ilmselge termin teeb artikli autori arvates intrigeeriva viite ühele põhimõttelist laadi ja hooti tuliseks muutuvale diskussioonile haridusmaastikul, mida võib nimetada generalisti ja spetsialisti mõtteviisi vastuoluks. Nimetatud diskussioon keerleb ümber küsimuse, et kas inimene peaks teadma ja oskama üht asja süvitsi või paljusid pealiskaudselt. Teemat avardades ja noorsootööle lähemale tuues: kas väärtuseks on kogemuste rikkus, mitmekesisus, mitmekülgsus – või nende suunatus lapse juba koolieaks selgunud eelduste ning annete arendamisele? Ilmselt annavad näiteks balletikooli õpetaja ja noortekeskuse projektijuht sellele küsimusele erineva vastuse, samuti võivad olla eri nõul kaks ühevanust neidu või ühe pere lapsevanemad. Lõputuks teeb sellise diskussiooni tõsiasia, et mõlemal eriarvamusel olijal on oma vaatenurgast õigus. Noortevaldkonna suunisdokumentides on autori hinnangul siiski valdav arusaam, et noor vajab nn „kogemuste paketti“, mitmekesiseid võimalusi mitmekülgseks arenguks (vt nt noorsootöö strateegia lk 16, 21, 26 jj).

Väljend **vaba tahe** suunab definitsiooni lugejat hoomama noorsootöö kui mitteformaalse hariduse vastandumist väljastpoolt („ülalt alla“) raamistatud kohustuslikele haridustasemetele ning rõhutab noore otsustus- ja vastutusvabandust - noorsootöö subjektiks, mitte objektiks olemist. Selles väljendis ei sisaldu muidugi automaatset eeldust, et väljaspool noorsootöö maastikku on noored ümbritsetud üksnes sundolukordadest. Ennekõike on tegu olulise rõhuasetusega, mis on tähtis mõtteviisi väljendajana. *Vaba tahe* annab märku eakohase vastutusvõime ja –võimaluse arendamisest kui ühest olulisemast noorsootöö võimalikust rollist lapse ja noore elus.

Perekonna-, formaalhariduse- ja töövälisus määratleb noorsootöö tegutsemis- ja mõjuvälja noorte elus. Definiitsioon on abiks noorsootöö isikupära väljatoomisel, kuid igapäevases tegevuses ei ole eluvaldkondade piirid mõistagi jäigad – nii näiteks võib noortekeskuse juures asutada perekлубi, huviringis tegeleda matemaatikaga ja töökohal korraldada vabatahtlikku parema ajakasutamise koolitust. Sageli hõlmatakse perekonnast, formaalharidusest ja tööst kõrvale jäävat elu osa terminiga *vaba aeg*. Sellest ka aeg-ajalt kasutatav lihtsustatud lähenemisviis, et noorsootöö eesmärk on noorte vaba aja sisustamine – täpsemalt muidugi noorte vaba aja täitmine sellisel viisil, nagu see täiskasvanute arvates on mõistlik ja otstarbekas. Paradoks on, et tänapäeva ühiskonnas näib nii noortel kui täiskasvanutel olevat vaba aega korraga rohkem ja vähem. Rohkem – sest pereelule, formaalharidusele ja tööle kulub järjest vähem aega (võrreldes 2000. ja 2010. aasta Eesti ajakasutuse uuringu tulemusi on tõdetud, et naistel on vaba aeg suurenenud keskmiselt 34, meestel 39 minuti võrra päevas ehk vastavalt 207 ja 237 tundi aastas (Tasuja 2011, 11), vähem – sest juba põhikooliõpilased toovad ühe oma probleemina erinevatest soovitud tegevustest loobumisel välja ajapuuduse (vt nt käesoleva kogumiku noorsootöö tegevustes osalemist puudutavat osa või Hillep jt 2011).

Noorus muutumises?

Eesti noorsootöö seaduses seatud piirid on kooskõlas vaatega noorusele kui üleminekueale sõltuva lapsepõlve ja sõltumatu täiskasvanuea vahel, perioodile, mille alguses ollakse sünnikodus oma vanematega elav õppur ning mille lõpus on saadud oma kodus ja oma lastega koos elavaks töötajaks (ehk on toimunud üleminek sünnikodust oma loodud koju, oma vanematega moodustatud perest ise loodud perre, koolist tööle). Iseasi, et tänapäeval on eluteed mitmekesistunud ning piir sõltuvuse ja sõltumatuse vahel hägusem. Nii näiteks on elukestvat õpet väärtus-

tavas ühiskonnas üsna aegunud vaade, et inimene kõige pealt õpib ja siis töötab – need ei ole tänapäevases Eesti üksteist välistavad elukorralduslikud valikud, vaid esinevad sageli koos. (11% Eesti täiskasvanutest oli 2010. aasta andmete põhjal viimase kuu jooksul osalenud tasemeõppes või koolitusel (Reinhold 2011, 6), 37% täiskoormusel õppivatest üliõpilastest töötab (Kirss jt 2011, 39).

Sellised elumustrite muutused, mida võib Euroopas märgata juba viimasel poolsajandil, on toonud kaasa ka avarumise arusaamades, milles on nooruse kui eluperioodi väärtus. Toimumas on nihe tõdemuselt, et noorus on ettevalmistus täiskasvanueaks, tunnetusele, et noored ja noorus on väärtus iseenesest. Noored kui ühiskonnaliikmed ei saa kaasaegses ühiskonnas tähelepanu mitte üksnes seetõttu, kes neist kunagi saab, vaid kes nad praegu on. Tõusva keskmise elueaga ja linnastuvas Euroopas on toonud noored fookusesse nooruse kui eluperioodi pikene mine, postmodernistlike humanistlike eluväärtuste levik jpm tegurid. Samas paljudes riikides väljaspool Euroopat ei ole noortele pööratava tähelepanu põhjuseks mitte rõhuasetuste muutumine, vaid sundolukord: noorte osakaal ühiskonnas on tänu paranenud tervishoiu- ja sotsiaalsüsteemidele ning demograafilise arengu faasile silmatorkavalt suur (nt Ugandas on 57% inimesi alla 18-aastased (Generation... 2012) ning nad võivad olla silmatorkavalt mässumeelsed kehtiva korra suhtes. Mis need põhjused ka ei oleks, ei saa jätta märkamata, et rahvusvahelised organisatsioonid on viimastel kümnenditel noortepoliitika (ja noorsootöö poliitika) üha jõulisemalt tegutsemisfookusesse tõstnud (nt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni esimene ülemaailmne tegevusplaan noortele 1995 (Resolution 50/81...), Euroopa Nõukogu noortepoliitika resolutsioon 1998 (Resolution (98) 6...) jt).

Nooruse mõiste muutumise fooniks on ka teisenevad arusaamad lapsest ja lapsepõlvest. Võrreldes viimase sajakonna aasta teatmeteoseid on leitud (Müürsepp

2005), et last nähakse kasvatusprotsessis üha enam subjektina, ühiskonnaga koos arenejana, enesekasvatajana. Sellele seisukohale vastandub lapse mõistmine objektina, vähem väärtusliku inimesena, kelle suhtes midagi ette võetakse tema isiklikest väljendatud või väljendamata eelistustest hoolimata. Viimase sajandi jooksul on pedagoogikateaduses süvenenud arusaam, et kasvatamine ei ole mitte drillimine, vaid kasvamise saatmine, kasvamise jaoks tingimuste loomine. Sellise mõtteviisi taustal on formaalharidussüsteem "pehmemaks muutunud" (näiteks nõuab vähem päheõppimist) ja mitteformaalset haridust hakatud sellega üha võrdväärselt väärtustama.

Omaette huvitav teema on rollide muutumine perekonnas ja ühiskonnas ning sellega kaasnev varasemate pere- või kogukonna funktsioonide teisenemine ühiskondlikeks ülesanneteks. Osa lapsevanemaid on paarisaja aasta tagusest perekonnasisesest teadmiste-oskuste edasiandmisest näiteks puutöö või muusika vallas rakendunud ühiskondlikuks oskuste edasiandjaks huvi- või ringijuhina, ülejäänud lapsevanemad tegutsevad mõnes oma pädevusvaldkonnas, kus teenitud raha vahetavad lapsele antavate oskuste vastu. Väärtuseks on saanud see, et laps saab parimad oskused meistritelt, mitte et teda õpetavad oma vanemad. Mõne inimese individuaalse väärtussüsteemi kohaselt on see kahetsusväärne areng, kuid enamik võtab seda loomulikuna. (Talur 2010)

Noorsootöö tänapäeva Euroopas

Riikides, kus noorsootöö ei ole iseseisva terminina seaduse tasandil määratletud, lähenetakse sagedamini noorsootöö mõiste avamisele eesmärgipõhiselt. Nii näiteks populariseeritakse Suurbritannias järgmist arusaama: "Noorsootöö aitab noortel iseenda, teiste ja ühiskonna kohta õppida, sidudes lõbu, väljakutse, õppimise ja saavutamise" (ingl. *k enjoyment, challenge, learning and achievement*, NYA Guide... 2007). Noorsootööd mõistetakse kui hariduslikku/kasvatuslikku (ingl. *k educational*) lähenemisviisi, mida saab

kasutada isiklikule ja sotsiaalsele arengule kaasaaitamiseks (Strycharczyk jt 2011). Noorsootöö sihtrühmana nähakse seal ennekõike teismelisi ehk noori vanuses 13–19 eluaastat (NYA Guide... 2007, Strycharczyk jt 2011).

2007. aastal toimunud Euroopa tasandi võrdlusuuringus, mis hõlmas kümnet Euroopa riiki, jõuti järeldusele, et noorsootöö definitsioon väljendab eri riikides enamasti kahte noorsootöö eesmärki – 1) tagada soodsaid sotsiaalseid, kultuurilisi, hariduslikke või poliitilisi kogemusi, et tugevdada noorte isiklikku arengut, ning 2) samal ajal pakkuda võimalusi noorte sujuvamaks integreerumiseks täiskasvanute maailma. Uuringus tõdetakse, et kõigis osalenud riikides (Austria, Eesti, Saksamaa, Kreeka, Iirimaa, Itaalia, Holland, Norra, Rumeenia, Hispaania) mõisteti noorsootööd kui koolivälisest haridust, seega on noorsootöö seotud mitte- või informaalsete haridusega. (Bohn 2007)

Õppimiskeskne, sealhulgas kodanikuhariduslik arusaam on üha selgemalt domineerimas sotsiaal- ja kultuurielu-kesksete lähenemiste üle noorsootöös. 2001. aastal toimunud ja 18 Euroopa riiki hõlmavas esinduslikus uuringus loodi noorsootöö kesksete küsimuste põhine ja Esping-Andreseni heaoluriikide tüpoloogiale toetuv klassifikatsioon, mis nimetab kaasaegse noorsootöö põhisuundadena vaba aja sisustamise, info ja nõustamise, terviseedenduse, töö kogukonnas, töö riskinoortega ning noorte lapseeest täiskasvanuikka ülemineku toetamise (Schizzerotto & Gasperoni 2001, 137 jj). Nende põhisuundade alusel jagati Euroopa riikide noorsootöö poliitika nelja põhilisse rühma: universaalne/paternalistlik, liberaalne/kogukonnakeskne, konservatiivne/korporatiivne ning vahemereline/ allinstitutsioonide-põhine (ingl. *k universalistic/paternalistic, liberal/community-based, conservative/corporatist and mediterranean/sub-institutionalised*, *ibid*). Kodanikuhariduslik ja isegi sotsiaalpedagoogiline aspekt olid uurijate hinnangul neis rühmades vähe esindatud, erandina torkas silma Skandinaaviamaade universaalne/paternalistlik mudel. See viitab praegusega võrrel-

des teistsugustele arusaamadele noorsootööst Euroopas. Täna on noorsootöö dominandid muutunud, kodanikuharidus on saanud oluliseks võtmesõnaks. Selle üheks põhjuseks on ilmselt skandinaavialiku healuriigi-mudeli domineerimine kõigi „pehmete“ poliitikate arendamisel nii Euroopa Nõukogus kui Euroopa Liidus.

Ühinenud Rahvaste Organisatsioon vaatab noorsootööd osana noortepoliitikast, kasutades üldreeglina vaba aja (ingl. k *leisure*) mõistet. Vaba aeg on ainus 25-st noortepoliitika võtmevaldkonnast, millele ei ole Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis määratletud maailma mastaabis võrreldavat näitajat. Siiski tõdetakse, et vaba aja tegevused toimuvad väljaspool kooli ja tööd (mis meenutab Eesti noorsootöö definitsiooni) ning mõjutavad oluliselt lapse sotsiaalset ja tunnetuslikku arengut. Võimalikeks tulevikus võrreldavaks näitajateks peetakse teleri või arvuti ees, lugedes, sportides, eakaaslastega suheldes ning kultuuriüritustel (sealhulgas hobiklubis (ingl. k *hobby club*)) veedetud tundide arvu nädalas. (Youth and... 2012)

Tänapäevase noorsootöö allikad

Noorsootöö juured on 19. sajandi sotsiaalpedagoogilistes algatustes korrastada muutuvat suhet üksikisiku ja ühiskonna vahel. Sellest ajast saadik teadvustatakse noorsootööd kui tegutsemist kahe vastandliku sotsiaalse ja psühholoogilise kaalutluse vahel – ühelt poolt peetakse oluliseks üksikisik siduda sotsiaalsesse süsteemi ja teiselt poolt vabastada ta takistustest tema enesearengu ning teostuse teel. Noorsootöö fookus on viimasel sajandil kõikinud ootuste vahel, et noored panustaksid ühiskonda siin ja praegu ning et nad määratleksid end ootel olevana, täiskasvanueaks valmistujana. (Coussee 2008, 103jj)

Eestis seostatakse noorsootöö kujunemist kõrghariduse tekke ja rahvusliku ärkamise ajaga (vt Taru 2010, Martinson jt 2000). Juba 1632. aastal asutatud Tartu Ülikooli (Academia Gustaviana) õppurite üksikud rühmad

viisid teadaolevalt läbi mõningaid ettevõtmisi väljaspool ülikooli, kvalitatiivselt uueks suunaks oli rahvusliku üliõpilaskäitumise teke 19. sajandi II poolel. Koos tööstuse arenguga tekkisid töölisnoorte liikumised. Esimeseks süsteemseks kodu-, kooli- ja kirikuelu väliseks noortega tegelemise katseks võib pidada skaudiliikumise algust Eestis 1911. aastal. (Martinson jt 2000)

Arusaam, et noorsootöö toetab noore toimetulekut ja annab selleks vajalikke teadmisi ning oskusi, väljendub juba esimeses, 1936. aastal heaks kiidetud noorsoo organisatsiooniseaduses. Kivimäe (2010) tsiteerib, et selles seaduses nähakse vajadusena „luua noorsoole soodsaid võimalusi teadmiste ja oskuste omandamiseks ning oma positiivsete oskuste väljaarendamiseks ja tegevusse rakendamiseks“.

Noorte sotsialiseerimise ühe viisina on noorsootööd kui pedagoogilist valdkonda nähtud ilmselt selle valdkonna algusest saadik, kuid vaevalt said need püüdlused eelmise sajandi esimesel poolel Eestis sama kõikehõlmavaks kui sel ajal, kui Eesti oli Nõukogude Liidu osa. Eestimaa Leninlik Kommunistlik Noorsooühing, mille sihtrühmaks olid noored täiskasvanud, teismeliste mõeldud pionieriorganisatsioon ning selle juurde loodud algklassilastele mõeldud oktoobrilaste rühmad kaasasid 80-ndateks aastateks juba 95 ja enam protsenti kõigist noortest. Seega olid need sisuliselt igasuguse formaalhariduse välise tegevuse võrgustikuks. Eesti Üliõpilaste Ehitusmalev ning Eesti Õpilasmalev olid suviste töövõimaluste korraldajatega laialdaselt levinud ning võrreldes kommunistlike noorte, pionieride ning oktoobrilaste liikumisega poliitilisest retoorikast ja ideoloogiast vaba(ma)d. (vt Martinson jt 2000) Tänapäevane noorsootöö Eestis on suuresti rajatud 1940.-1988. aastatel loodud taristule ning ametikohtadele (pioneerimajad, pionierilaagrid, pionierijuhid...), mis on täidetud kaasaegsema, individuaalset arengut toetava ning paindlikuma sisuga.

Võrreldes Euroopa riikide noorsootöö ajalugu on tõdetud (Verschelden jt 2009), et kuigi rahvusvaheline koostöö riikide tasandil intensiivistus paarkümmend aastat tagasi, on Euroopa riikide noorsootöö arengus juba varem olnud olulisi sarnasusi. Uurides selle otsemaid ja kaudsemaid põhjuseid võime noorsootöö valdkonna seest tõsta esile piiriüleste noorteliikumiste (näiteks juba nimetatud skaudiorganisatsioon) tekke ning kasvu. Piiriülesed noorteliikumised olid ühelt poolt sarnaste väärtuste ja struktuuride väljakujunemise tõukeks, samas aga said tekkida piisavalt sarnaste põhiseisukohtade baasil ja ühiskondlike olude toel.

Väärtused noorsootöös

Noorsootööd kui tegevusvaldkonda iseloomustavad ühised põhiväärtused, mis toetuvad üldinimlikele väärtustele, täpsustavad ja täiendavad neid. Valides noorsootöötaja elukutse või vabatahtliku töö, inimene nõustub (või vähemalt peaks nõustuma) nende noorsootöö eetiliste aluspõhimõtetega. Eestis noorsootöö valdkonnas tegutseja leiab need näiteks noorsootöötaja kutsestandardist ning noorsootöö strateegiast aastateks 2006-2013.

NOORSOOTÖÖ KUTSE-EETIKA PÕHITEESID

- Noorsootöötaja on aus ja avatud noorsootöö eesmärkide ja meetodite osas.
- Noorsootöötaja kohtleb noori võrdselt, suhtub noore arvamustesse ja maailmapilti lugupidamise ja sallivusega.
- Noorsootöötaja lähtub töös noorega võrdväärse partnerluse põhimõttest, noorsootöö ja selle korralduse põhimõtetest.
- Noorsootöötaja on huvitatud noore arvamustest, ideedest, maailmavaatest, s.o. noorest.
- Noorsootöö teostamise keskkond on noore poolt aktsepteeritav ning soodustab mitteformaalset õppimist.
- Noorsootöö teostus ja keskkond on turvaline, kvaliteetne, mitmekesine, uuenduslik, uute (lisa) väärtuste loomisele suunatud.
- Noorsootöö keskkonnas lähtutakse eetika põhiteesidest.

Väljavõtte noorsootöötaja kutsestandardist

Tänapäeva noorsootõtaja

Eesti noorsootõtaja kutsestandard toob esile: „Noorsootõtaja loob oma töoga mitteformaalse õppimise keskkonna, mis toetab noorte isiklikku arengut, sotsialiseerumist ja kujunemist ühiskonna hästi toimetulevateks liikmeteks.“ (Noorsootõtaja kutsestandard, 3)

Kolmandik noorsootõtajaid on vanuses 17–26 eluaastat ehk kuuluvad ise ka veel noorsootöö seaduse mõistes noorsootöö sihtrühma. Teine kolmandik noorsootõtajaid on vanuses 27–36 eluaastat. Neljal viiest Eesti noorsootõtajal on noorsootöö alane kõrgharidus. Umbes pooltele valdkonnas tegutsejatele on tegu põhitegevusalaga, teised teevad noorsootööd kas vabatahtlikuna ja/või lisatöona. Olulisimaks hoiakuks peavad noortega töötajad tolerantsust ning tähtsaimaks omaduseks loominguilisust. (Murakas 2010).

Igast 10-st noorsootöö valdkonnas tegutsejast 8-9 on naised (Veski 2010:18). Üks kasvatusvaldkondade feminiseerumise põhjuseid on see, et neile on omased nn „pehmed“ eetilised põhimõtted ja hoiakud – inimesuhete väärtustamine, sallivus, elukvaliteet, hoolivus keskkonna suhtes, solidaarsus. Seega selles valdkonnas töötamist eelistavad Eestis nagu ka teistes maskuliinsetes ühiskondades naised rohkem kui mehed (vt nt Hofstede 2001).

Mõtlemisainet pakub, et valdkondade feminiinsuse-masculiinsuse skaala on tänapäeva töömaailmas enamasti ka mõjukuse skaala (vt nt Beck 2005). Tegutsemisvaldkonna feminiinsus toob kaasa tüüpilised suure naiste osakaaluga sektori nähtused – madalad palgad ja mitte eriti kõrge staatus ametite hierarhias, kalduvus välisele kontrollile ja vähele autonoomsusele (s.t. valdkonnas töötajaid ei usaldata kui eksperte, kes ise teavad ja omavahel otsustavad, mis on hea töö, vaid hinnatakse nende tööd väljastpoolt ja teiste valdkondade vajaduste seisukohast – näiteks kooliharidust selle järgi, kui võrd tööandjad lõpetajatega rahul on, noorsootööd selle järgi, kui võrd mõjutatakse koolist väljalangevust vms) (Vöörmann & Helemäe 2004).

Noorsootõtaja töö sisuks on

- individuaalne töö noorega ja noortegruppidega,
- programmide ja projektide planeerimine, teostamine ja hindamine,
- koostöö noortega, nende vanematega, teiste huvi- ja sidusgruppidega ning valdkondade spetsialistidega.

Noorsootõtaja võtmetegevusteks töö protsessi läbivalt on

- noorega usaldusliku suhtlustasandi ja dialoogi loomine ning hoidmine,
- noore omaalgatuse ja vastutuse arendamine ning nende rakendumist toetavate keskkonna ja vahendite loomine,
- noorsootöö hindamine, planeerimine, juhtimine ja arendamine.

Väljavõte noorsootõtaja kutsestandardist

Noorsootöö eesmärgid ja vajalikkus

Kaasaegse noorsootöö määratlustes on esikohal noorte isiksuse, individuaalsuse toetamine, eneseteostuseks keskkonna ja/või eelduste loomine. Mõistagi on aga noorsootöö valdkonnal lisaks ka üldisem, ühiskonna toimimist ja jätkusuutlikkust puudutav väärtus. Noorsootööle asetatavaid ootusi sõnastatakse riigi tasandil erinevates suunisdokumentides, Eesti puhul nt noorsootöö strateegias: „Noorsootöö eesmärk on luua eeldusi ja toetada noore toimetulekut ühiskonnaliikmena. /---/ Noorsootöö taotleb noorte kaasatust ühiskonnakorralduses, innustab noori võtma vastutust ja tegema teadlikke otsuseid oma elu, väärtushinnangute ja ühiskonna arengu osas.“ (noorsootöö strateegia 2006, 21) Noore-keskse sõnastuse tagant aimub siin ootusi küpsele ühiskonnaliikmele.

Varasemad käsitlused (vt Talur 2011) on näidanud, et üha tugevamini on noorsootöö fookuses noorsootöö eksistent-siaalse õigustusena noorte toimetulek tööturul. Noorsootöö põhiväärtuste seisukohast näeb autor selle eesmärgiseade puhul probleemina, et noorust ei väärtustata kui iseseisvat, aktiivset eluperioodi (mis on olnud üks noorsootöö erisusi võrreldes formaalharidussüsteemiga), vaid seda defineeritakse kui valmistumist täiskasvanueluks. Autor on seisukohal, et tööturule astumiseks ettevalmistamise eesmärk toetab väärtuste tasandil noore taasmuutumist noorsootöö objektiks selle asemel, et olla noorsootöö subjekt. Seda suhtumist võib pehmendada eesmärgi saavutamiseks valitava metoodika kaudu, kuid ideoloogia seisukohast asi ei muutu – treenides tööturuvalmidust võtame paternalistliku hoiaku, mis vastandub noorte tajumisele enesest ja oma arengust teadliku partnerina.

Tööturuvalmiduse loomise, vaba aja sisustamise ja probleemkäitumise ennetamise kõrval või asemel on ennekõike valdkonna sees, aga eeldatavasti üha enam ka ühiskonnas üldiselt teadvustatud noorsootöö kodanikuhariduslik funktsioon: aktiivse kodaniku kasvatamine, demokraatlike

hoiakute ja käitumismudelite kujundamine. Noorsootöö ei ole kitsalt suunatud ja enesesepöördunud valdkond, vaid mõjutab üldist ühiskondlikku õhkkonda ja väärtusmaailma. Euroopa noorsootöö konventsioonis on lootusrikkalt sõnastatud: „Edendades inimõiguste, demokraatia, rahu, rassismivastasuse, kultuurilise mitmekesisuse, solidaarsuse, võrdsuse ja säästva arenguga seotud universaalseid väärtusi, saab noorsootöö anda ka ühiskondlikku lisaväärtust. /---/ ... võib anda panuse noortega seotud poliitika-valdkondadesse, näiteks elukestvasse õppesse, sotsiaalsesse kaasatusse ja tööhõivesse.“ (Nõukogu... 2010).

Kokkuvõtteks

Selle artikli eesmärgiks oli anda noorteseire aastaraamatu lugejale põgus sissejuhatus noorsootöö mitmekesisele ja rikkalikule maastikule ning viidata mõnede noortevaldkonda oluliselt kujundavatele teguritele. Paljud olulised teemad jäid siin artiklis ja jäävad ka noorteseire aastaraamatus sedapuhku põhjalikumalt avamata või suisa puudutamata – noorsootöö kvaliteedijuhtimise alased arengud, võtmepädevuste arendamine mitteformaalses hariduses, noorsootöö alavaldkonnad ja nende prioriteetidid, töö noorte subkultuuride ja vähemusrühmadega... Nendeni jõuavad järgmised kogumikud, artiklid ja autorid. Sõltumata aga teoreetilistest teemakäsitlustest saab noorsootöö mõjulus ühiskonnas ning tähendus tänapäeva noore elus suureneda ennekõike tänu ärksatele noortele, pühendunud noorsootöötajatele ja teadlikele poliitikakujundajatele ning otsustajatele, kellele praegune artikkel ning kogu noorteseire aastaraamat kaasamõtlemiseks ainekse pakuvad.

Kasutatud kirjandus

- Beck, U. (2005). Riskiühiskond: teel uue modernsuse poole. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Bohn, I. (ed) (2007). The Socioeconomic Scope of Youth Work. Frankfurt: Institut für Sozialarbeit und Sozialpädagogik
- Council of Europe & European Commission. Youth-Partnership.net. Glossary. <http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/glossary.html> (23.01.2012).
- Coussée, F. (2008). A century of youth work policy. Gent: Academia Press
- GenerationNext. A Young World. Special Report. BBC News. <http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/guides/456900/456998/html> (23.01.2012)
- Hillep, P., Taru, M., Tammeveski, T., Trubetskoi, E., Pärnamets, R. (2011). Noorte ja lapsevanemate rahulolu arendavate vaba aja veetmise võimalustega Tartus 2010. aastal. Uuringu raport. Eesti Uuringukeskus ja Tartu linna kultuuriosakonna noorsooteenistus
- Hofstede, G. (2001). Culture's consequences: comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations. Thousand Oaks & Sage Publications
- Kirss, L., Nestor, M., Haaristo, H.-S., Mägi, E. (2011) Eesti üliõpilaste eluolu 2010. Rahvusvahelise üliõpilaste uuringu EUROSTUDENT IV Eesti analüüs. SA Poliitikauuringute Keskus Praxis
- Kivimäe, A. (2009) Tööturule trügides: väljakutsed noorsootöös. – Mihus 2009 nr 2: lk 7-8
- Martinson, K., Bruus, K., Sikk, T. (2000). Noorsooliikumise ajalugu Eestis. – Eesti Noorsooraport. Eesti Vabariigi Haridusministeerium. lk 35-50
- Murakas, R. (toim) (2010). Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused. Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut
- Müürsepp, M. (2005). Lapse tähendus Eesti kultuuris 20. sajandil: kasvatusteadus ja lastekirjandus. Analüütiline ülevaade. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool 2005
- Noorsootöö seadus (2010) RT I 2010, 44, 262 <https://www.riigiteataja.ee/akt/13340694> (23.01.2012)
- Noorsootöö strateegia 2006-2013. <http://www.hm.ee/index.php?03240> (23.01.2012)
- Noorsootöötaja kutsestandard <http://www.kutsekoda.ee/et/kutsereregister/kutsestandardid/10086807> (23.01.2012)
- Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valituste esindajate resolutsioon noorsootöö kohta (2010/C 327/01). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:327:0001:0005:ET:PDF> (23.01.2012)
- NYA Guide to Youth Work in England (2007). Leicester: National Youth Agency <http://www.nya.org.uk/catalogue/workforce-1/nya-guide-to-youth-work-and-youth-services> (23.01.2012)
- Reinhold, M. (koostaja) (2011). Täiskasvanuhariduse valdkonna statistika põhinäitajad. Haridus- ja Teadusministeerium
- Tasuja, M. (2011) Soolised erinevused ajakasutuses. – Mehe kodu on maailm, naise maailm on kodu? Statistikaamet, lk 6-35
- Resolution 50/81 adopted by the General Assembly [without reference to a Main Committee (A/50/728)] World Programme of Action for Youth to the Year 2000 and Beyond <http://social.un.org/index/Youth/orldProgrammeofActionforYouth.aspx> (23.01.2012)

- Resolution (98) 6 on the Youth Policy of the Council of Europe (Adopted by the Committee of Ministers on 16 April 1998, at the 628th meeting of the Ministers' Deputies) http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/IG.Coop/Documents/CM.Res.98_youth_policy_en.pdf (23.01.2012)
- Schizzerotto, A., Gasperoni, G. (supervisors) (2001). Study on the State of Young People and Youth Policy in Europe. Milano: IARD – Istituto di Riserca S.c.r.l
- Strycharczyk, D., Richardson, S., Byrne, E., Allen, D., Wilkie, N. et al (2011). An education for the 21st century: A narrative for youth work today. Commissioned by the Department for Education. November 2011 <http://www.ncvys.org.uk/> (23.01.2012)
- Talur, P. (2010). Noorsootöö roll noorte tööhõivevalmiduse kujunemisel. – Noorteseire aastaraamat 2010. Noored ja tööturg. SA Poliitikauuringute Keskus Praxis, lk 83-92
- Talur, P. (2009). Noorsootöö väärtusmaailm ja selle muutumine. – Mihus 2009 nr 3, lk 4-6
- Taru, M. (2011). History of youth work in Estonia. Ettekanne seminaril 09.2011. http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/research/experts_workshop.html (05.12.2011)
- Verschelden, G., Cousse, F., Van de Walle, T., Williamson, H. (eds) (2009). The history of youth work in Europe and its relevance for youth policy today. Council of Europe Publishing
- Veski, L. (2010) Uuringu probleempüsisus, meetodika ja vastanute üldiseloostus. – Murakas, R. (toim) Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused. Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut
- Williamson, H. (2002). Supporting young people in Europe: principles, policy and practice. Strasbourg: Council of Europe Publishing
- Vöörmann, R., Helemäe, J., (toim) (2004). Õpetajad: kas maa sool või kraadiga spetsialistide ametigrupp. Artiklikogumik. Tallinna Pedagoogikauilikooli Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut
- Youth and the United Nations. Youth Development Indicators. <http://social.un.org/index/Youth/OurWork/Youthdevelopmentindicators.aspx> (23.01.2012)

EESTI NOORTE OSALEMINE NOORSOOTÖÖS

Laura Kirss, Valentina Batueva

Sissejuhatus

Formaalharidust ja noorsootööd eristab teineteisest see, mil määral nad võimaldavad noortel oma vaba tahte alusel tegutseda. Kui formaalharidusele on iseloomulik eelkõige ülalt alla lähenemine ehk riik kontrollib hariduse omandamist ning selle sisu õppeprogrammide kaudu, et seeläbi kujundada tulevase kodanikke, siis huviharidusele on omane vastupidine vaade ehk seal tuginetakse eelkõige noorte vabale tahtele ning soovidele. Nagu ka eespool noorsootöö olemuse ja kujunemise ülevaate peatükis rõhutati, on noorsootöö tunnuseks noorte isiksuse mitmekülgsuseks arenguks tingimuste loomine ning ka täiskasvanute maailma integreerumise toetamine. Seejuures on keskseks põhimõtteks noorte enda soovidest ning eelistustest lähtumine. Kuid noorte soovidest lähtumine ei tähenda siiski, et noorsootööl puudub üldse igasugune struktuur või eesmärgistatus. Noorsootöö on ikkagi struktureeritud tegevus, mis sisaldab nii noori kontrollivaid või juhtivaid tegevusi (hoiakute, teadmiste, väärtuste, käitumise kujundamine) kui ka neid võimestavaid elemente (Peltola 2010, 5).

Eesti koolinoorte väga head teadmised ja oskused on rahvusvahelistes võrdlusuuringutes (PISA, TIMSS, IEA rahvusvaheline kodanikuhariduse uuring) mitmel korral kinnitust leidnud. Kuid kas need head tulemused on saavutatud tänu sellele, et Eesti noored veedavad suhteliselt palju aega koolis, kulutades selle võrra vähem aega muudele tegevustele? Või suudavad Eesti noored leida aega nii kooliks kui ka kooliväliseks tegevuseks? Rahvusvaheliselt puuduvad head võrdlevad andmed selle kohta, kuidas eri riikide noorte ajakasutus erineb. PISA uuringu andmed (OECD 2010) osutavad, et edukamate tulemustega riikide (nt Soome ja ka Eesti) õpilased kulutavad uuringus testitud ainetele OECD keskmisest kohati isegi märkimisväärselt vähem aega, kuid saavutavad sellele vaatamata suurepäraseid tulemusi. Eesti elanike ajakasutuse uuringust (Eesti Statistikaameti andmebaas) on teada, et tütarlapsed ja noormehed vanuses 10–14 eluaastat kulutavad koolitööle päevas keskmiselt² umbes 3,2 tundi ning 15–24-aastased noored 1,75 tundi. Vaba aja kulu on 10–14-aastaste seas 7,3 ning vanemate noorte seas 6,5 tundi. Seega on Eesti noortel vabaajategevusteks võrreldes õppetööga palju

²Keskmise arvestamisel lähevad arvesse ka puhkepäevad ning pühad.

aega. Järgnev ülevaade annabki pildi sellest, kuidas noored oma vaba aega sisustavad. Konkreetsemalt on vaatluse all noorsootöös osalemine.

Analüüs vaatleb esiteks üldisemalt seda, kui paljud noored on viimase kolme aasta jooksul üldse noorsootöös osalenud või selle teenuseid kasutanud. Teiseks antakse ülevaade osalusaktiivsusest noorsootöövaldkondade lõikes – huvitegevus, noortekeskused, noorteühingud, noorteprojekt, noortelaager, õpilasmalev, vabatahtlik tegevus ning teavitamine-nõustamine –, käsitledes populaarsemaid noorsootöövaldkondi seejärel lähemalt. Oluline on tähele panna, et käesolevas uuringus küsiti noortelt nende osaluse kohta viimasel kolmel aastal, mistõttu kohati võib noorte osalusaktiivsus olla pika aja jooksul toimunud põgusate või juhuslike kontaktide tõttu üle hinnatud. Näiteks kui mõni noor on proovinud erinevaid huvitegevusi kolme aasta jooksul, on teda loetud nende tegevuste kasutajaks, samas kui päriselt ta siiski aktiivne kasutaja pole. Seetõttu on oluline osutada tähelepanu nii üldisele osalusele kui ka välja selgitada mõne tegevuse regulaarsete kasutajate hulk. Käesolev analüüs annab ülevaatliku pildi noorte osalusmustritest, osalemise põhjusi ning motivatsiooni käsitletakse teistes peatükkides. Enne Eesti noori käsitleva ülevaate juurde jõudmist on põgusalt puudutatud noorte vaba ajaga seotud rahvusvahelist konteksti.

3.1. Euroopa noored ja nende osalus noorsootöös

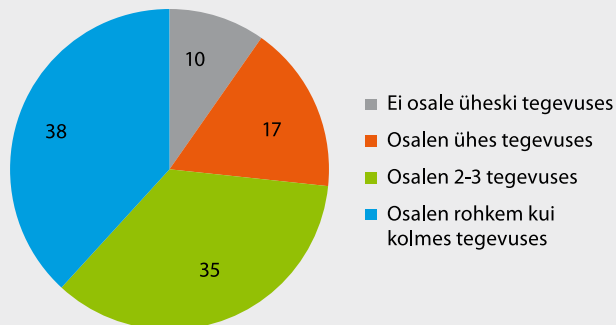
Eurobaromeetri 2007. aasta 15–30-aastaste noorte eurooplaste küsitlus võimaldab saada ülevaatliku võrdleva pildi noorte noorsootöoga hõlmatusest eri riikides. Siinkohal peab silmas pidama, et küsitluses võivad noorsootöökandid olla väga erinevalt defineeritud, mistõttu ei saa neid tulemusi Eesti noorte noorsootöös osalemise küsitlusega üks-üheselt võrrelda. Euroopa noored eelistavad veeta oma vaba aega füüsiliselt aktiivselt (45% tege-

leb spordi, kõndimise, rattasõidu vms tegevusega) ning sõpradega kohtuda (40%). Sellele järgnevad lugemine (25%), interneti kasutamine ja videomängude mängimine (21%) ning telekavaatamine (19%). Muusikaga (instrumendi mängimine) tegeleb enda sõnul 4% ning 2% teeb vabatahtlikku tööd. Iga kümnes Euroopa noor aitab kodus majapidamistöid teha. Euroopa noortest kuulub mõnda liikmesorganisatsiooni ligi iga viies (22%), Eestis on uuringute andmetel sama number 17%. Kõige kõrgem on osalus Taanis, kus see näitaja on 47%. Kõige sagedamini kuuluvad Euroopa noored spordiklubidesse (49%), noorteorganisatsiooni kuulub 8%, kultuuri- või kunstühendustes on hõlmatud 8%, huvikeskuse või klubiga on seotud 7% ning poliitiliste parteidega 5%. Eesti noored paistavad nende Euroopa keskmiste numbrite seas silma eelkõige noorteorganisatsioonidesse kuulumisega (20%), muus on Eesti noorte kuulumus Euroopa keskmisega sarnane. Euroopa noortest on vabatahtliku tegevusega seotud 16%. Kõige kõrgem on see näitaja Hollandis (28%), Eestis on Eurobaromeetri andmetel vabatahtliku tegevusega seotud 14% noortest (Eurobaromeeter 2007).

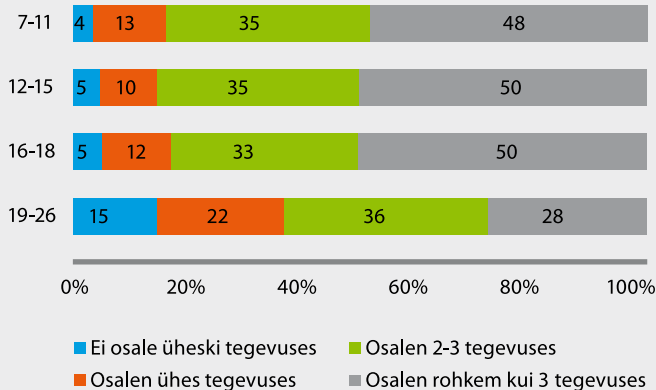
3.2. Noorsootöös osalemine ja mitteosalemine

Eesti 7–26-aastaste noorte noorsootöös osalemise aktiivsus on 2011. aasta noorte küsitlusandmete kohaselt väga suur³. Joonis 1 annab ülevaate sellest, milline hulk noori on viimase kolme aasta jooksul noorsootöö eri valdkondade tegevustega üldse kokku puutunud. Nagu jooniselt nähtub, on noorte osakaal, kes on viimasel kolmel aastal

³ Noortele esitati küsimus järgmiselt: „Palun märki järgnevas loetelus kõik tegevused ja/või organisatsioonid, milles oled viimasel kolmel aastal osalenud või mille teenust kasutanud.“. Järgnes loetelu noorsootöö valdkondadest: huvitegevus, noortekeskused, noorteühingud, noorteprojekt, noortelaager, õpilasmalev, vabatahtlik tegevus ning teavitamine-nõustamine. Igäihe juures oli ka vastava tegevuse kirjeldus või selgitus.

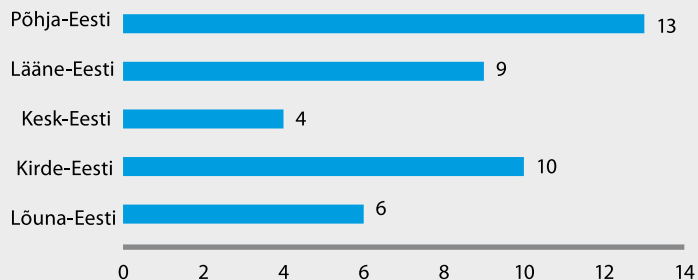
Joonis 1. Noorte jagunemine noorsootöös osalemise aktiivsuse järgi viimasel kolmel aastal, %

Joonis 2. Eri vanuses noorte jagunemine noorsootöös osalemise aktiivsuse järgi viimasel kolmel aastal, %

osalenud kahes või enamas noorsootöotegevuses, silmapaistvalt suur: pea kolm neljandikku (73%) on vastanud, et nad on kas või korra osalenud kahes või enamas tegevuses. Veidi alla viiendiku (17%) on kolme aasta jooksul enda sõnul osalenud ühes tegevuses. Pea 40% on enda sõnul osalenud rohkem kui kolmes tegevuses. Vaid üks Eesti noor kümnest ei ole viimasel kolmel aastal kokku puutunud mitte ühegi noorsootöotegevusega.

Erinevas vanuses noorte noorsootöös osalemises võib märgata teatud tendentsi: täiskasvanuks saamise järel langeb osalusaktiivsus märgatavalt ning ühtlasi väheneb mitme tegevusega korraga tegelemine. Kui 7–18-aastaste noorte osalusmustrid on suhteliselt sarnased, siis 19-aastaste ning vanemate noorte aktiivsus erineb nendest selgelt. Esiteks suureneb noorte täiskasvanuks saamisel mitteaktiivsus kolmekordselt (15% 19–26-aastastest ei osalenud viimasel kolmel aastal mitte üheski tegevuses). See on ilmselt seotud ühelt poolt noorte täiskasvanute tööturule siirdumisega. 2011. aastal oli tööjõu aktiivsuse määr 20–24-aastaste noorte seas 60%, samas kui 15–19-aastastest noortest osales tööjõuturul vaid 11% (Eesti Statistikaameti andmebaas). Teisalt võib see olla seotud perekohustuste tekkimisega. Täiskasvanud noorte noorsootööaktiivsusest on ka näha, et nende osalemise intensiivsus on vähenenud: kui 7–18-aastastest noortest osalevad ligi pooled enam kui kolmes tegevuses, siis 19-aastaste ja vanemate seas on see osakaal veidi alla kolmandiku. Arvatavasti tuleb vanematel noortel muude tegevuste kõrvalt mõnest tegevusest loobuda ning samuti on nende huvialad selles vanuses selgepiiriliselt välja kujunenud. Piiratumate ajaressursside tingimustes on oluline teha valikuid hoolikamalt ja kesken-duda vähesematele tegevustele.

Joonis 3. Eri piirkondade noorte mitteamine noorsootöös viimasel kolmel aastal, %

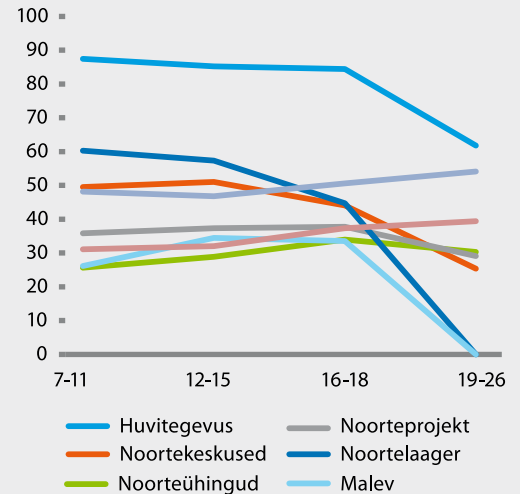
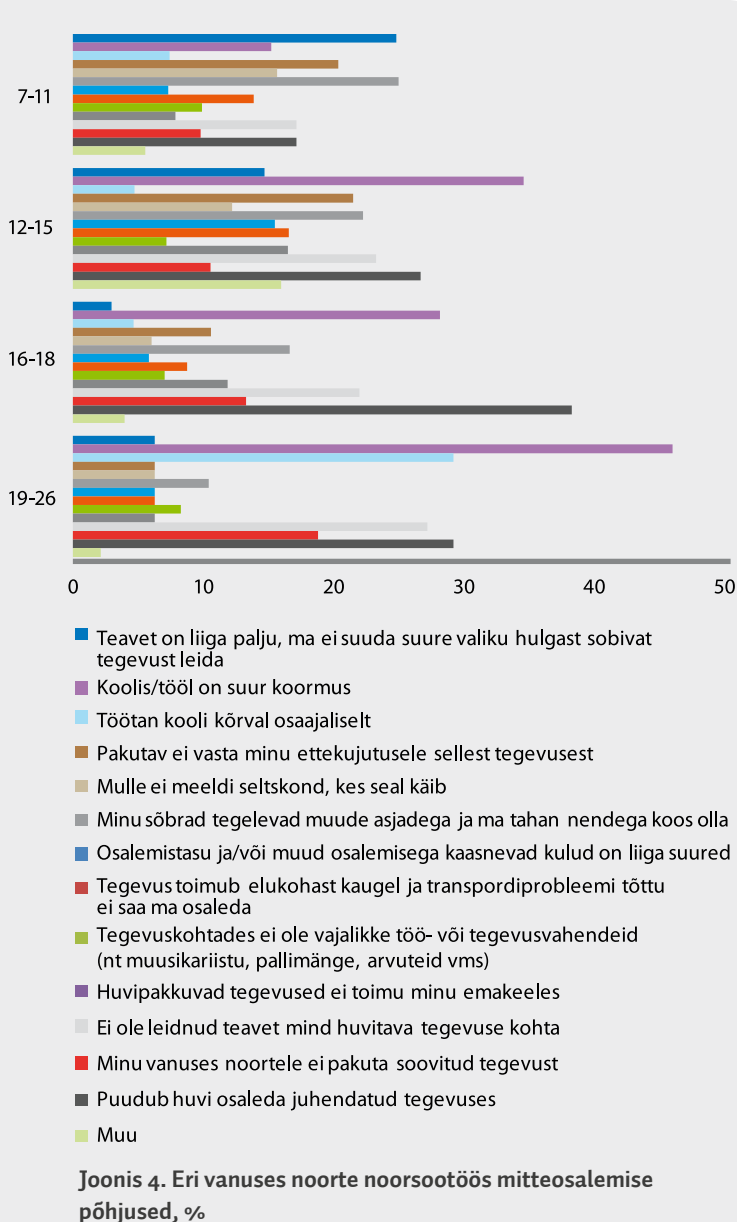
Joonis 3 toob esile noorsootöös mitteamine erinevused Eesti piirkondade⁴ lõikes. Jooniselt selgub, et Kesk-Eesti noored on küsitluse kohaselt kõige paremini noorsootöoga hõlmatud – seelsetest noorest vaid 4% ei ole viimasel kolmel aastal ühegi noorsootöotegevusega kokku puutunud. Samuti on väga hea Lõuna-Eesti noorte kaasatus. Seevastu Põhja-Eestis paistab olevat suurim osakaal noori, kelleni ei ole viimasel kolmel aastal jõudnud ükski noorsootöotegevus.

Kuigi Eesti noorte seas on noorsootöös mitteamijate osakaal väike, on siiski ka nende noorte puhul oluline teada, miks see nii on ehk mis takistab neid noori noorsootöös osalemast. Arvestades eri vanuses noorte erinevat eluolu ning võimalusi, on ootuspärane, et nende mitteamine põhjused on vanuserühmiti erinevad (vt joonis 4). Kõige nooremas vanusegrupis on peamine mitteamine

⁴ Piirkondade jaotus põhineb Eurostat NUTS regioonide jaotusel:
 Põhja-Eesti: Harju maakond
 Lääne-Eesti: Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond
 Kesk-Eesti: Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond
 Kirde-Eesti: Ida-Viru maakond
 Lõuna-Eesti: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond

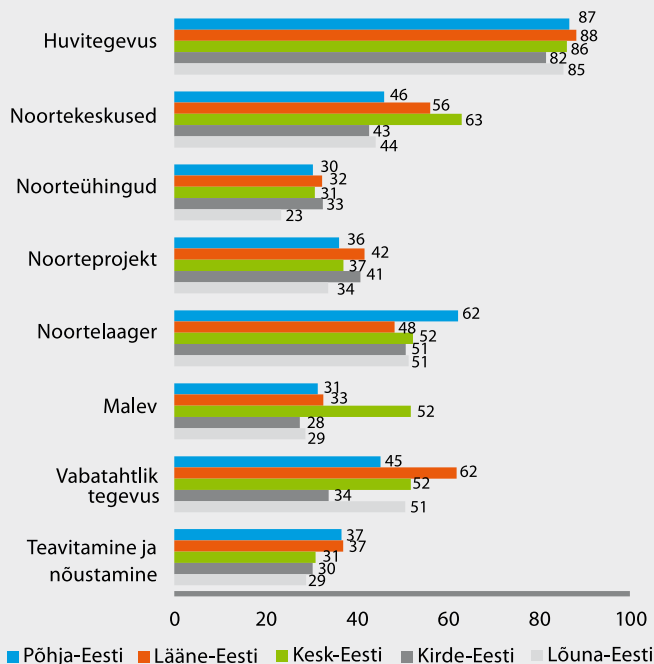
põhjus sõpradega koosolemise soov, teabe ülekülluse tõttu sobiva tegevuse mitteleidmine ning pakutavate tegevuste mitesobimine. Noored vanuses 12–18 ütlevad, et pole noorsootöös osalenud seetõttu, et nende koolikoormus on suur või neil puudub huvi osaleda juhendatud tegevuses, aga ka seetõttu, et nad pole leidnud teavet neid huvitava tegevuse kohta. Samuti viidatakse üsna sagedasti sellele, et sõbrad tegelevad muude asjadega ja nendega taetakse koos olla. Lisaks kurdavad 12–15-aastased suhteliselt tihti, et pakutav ei vasta nende ettekujutusele sellest tegevusest. Täiskasvanud noorte puhul on esmatähtis mitteamine põhjus liigne töö- ja koolikoormus, aga ka huvi- ja teabepuudus. On positiivne, et osalustasu ja/või -kulude suurus ei ole üldiselt osalemisele takistuseks. Vaid 12–15-aastaste seas on 15% seda peamise mitteamine põhjusena maininud. Eelnevast tuleb selgelt esile vajadus tegeleda jätkuvalt noorte informeerimisega noorsootöö võimalustest, püüdes äratada neis huvi noorsootöö eri vormide vastu ning selgitades erinevate tegevuste eripärasid ja iseloomu, et noored leiaksid endale sobiva tegevuse. Teadmatuses tulenevaid barjääre on info- ja selgitustööga suhteliselt lihtne ületada – selleks tuleb vaid leida sobivad infoallikad, mille abil noorteni jõuda. Lisaks on oluline kaasata noori noorsootöotegevuste kujundamisse, et tagada pakutavate tegevuste vastavus noorte huvidele.

Eesti noorte seas on kõige populaarsem noorsootöövaldkond huvitegevus (vt joonis 5), milles viimasel kolmel aastal on osalenud ligi 85% 16–18-aastastest ning 60% 19–26-aastastest noortest. Kuni 15-aastaste Eesti noorte seas järgnevad huvitegevusele populaarsuselt noortelaa-ger, noortekeskused ning vabatahtlik tegevus. Vabatahtlik tegevus on populaarsuselt 16–26-aastaste noorte seas huvitegevuse järel teisel kohal. Viimane on koos teavitamise ja nõustamise ning noorteühingutega tegevused, mille puhul on noorte vanuse kasvades näha väikest aktiivsuse tõusu. Ülejäänud tegevuste puhul noorte vanemaks saades aktiivsus langeb.

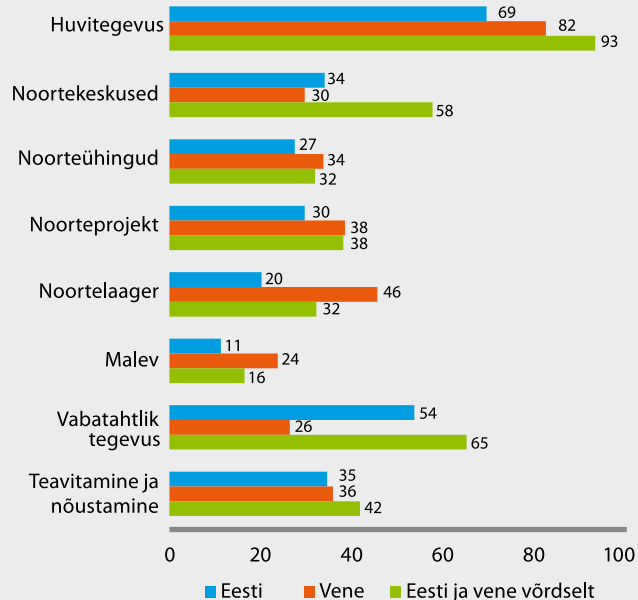
Joonis 6 toob esile erinevate piirkondade noorte osalemise noorsootöövaldkondades. Suurimate erinevustena tulevad esile Kirde-Eesti noorte tagasihoidlik osalus vabatahtlikus tegevuses, eriti võrreldes Lääne-Eesti noortega, Lõuna-Eesti noorte vähene kaasatus noorteühingutesse ning Kesk-Eesti noorte suur malevaaktiivsus. Lisaks paisab silma Põhja-Eesti noorte tubli noortelaagrites osalemine ning Kesk-Eesti noorte huvi noortekeskuste vastu. Huvitegevuses osalemine on kõigis piirkondades ühtlaselt kõrgel tasemel.

Ka kodust keelt arvestades on noorsootöös osalemises näha selgeid erinevusi (vt joonis 7). Suurimad erinevused

Joonis 6. Eri piirkondade noorte osalemine noorsootöövaldkondades, % kõigist noortest

esinevad huvitegevuses, noortekeskuste ja noortelaagrite külastamises ning vabatahtlikus tegevuses. Eestikeelsete kodude noored on võrreldes venekeelsetest kodudest pärit noortega vabatahtlikus tegevuses selgelt aktiivsemad, olles samas tagasihoidlikumad huvitegevuses ning noortelaagrites osalemises. Lisaks eristuvad mõne tegevuse poolest ka eesti-vene kodukeelega noored. Tegemist on siiski väga väikese grupi peamiselt Põhja- ja Lõuna-Eesti noortega, kelle arvamusel on rühma iseloomustamisel suur kaal. Seega tuleks neid erinevusi ettevaatlikult tõlgendada. Järgnevalt keskendutakse peamiselt erinevustele eesti ning vene kodukeelega noorte vahel.

Joonis 7. Eri koduse keelega noorte osalemine noorsootöövaldkondades, % kõigist noortest

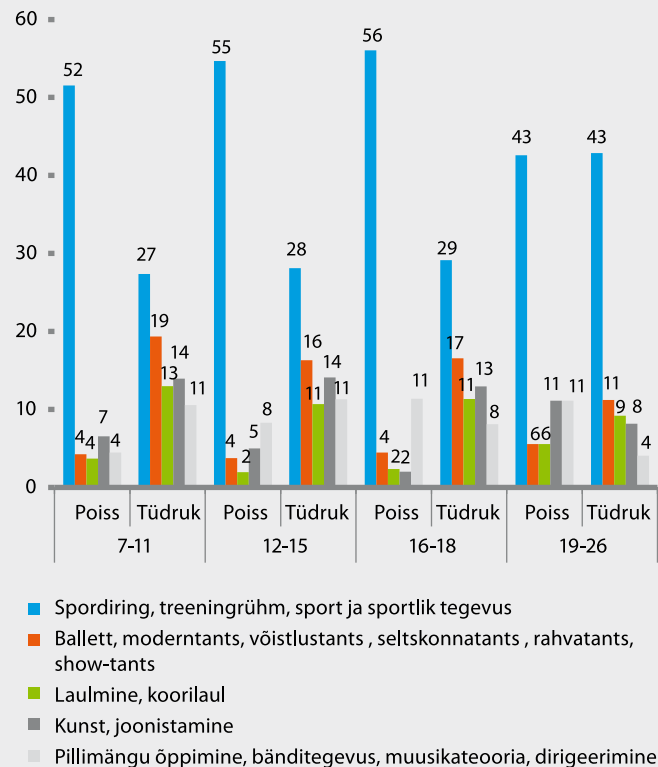
3.3. Huvitegevus

Eestis oli 2010/2011. õppeaastal kokku 410 huvikooli⁵ (EHIS). Neist 130 olid muusika- ja kunstikoolid, 115 spordikoolid, 23 tehnika- või loodusmajad või loomekeskused. Lisaks oli veel 142 muud tüüpi huvikooli. Kokku õppis EHISe andmetel huvikoolides 68 000 õppurit, neist pooled Harjumaal. Huvikoolide õppurid moodustasid viiendiku (21%) Eesti noorte koguarvust. Käesoleva küsitluse andmetel oli viimase kolme aasta jooksul huvitegevusega⁶ kokku puutunud ligi 85% 16–18-aastastest ning 60% 19–26-aastastest noortest. Kuna käesolevas uuringus küsiti üldisemalt huvitegevusealaste kokkupuudete või teenuste kasutamise kohta viimase kolme aasta jooksul ning huvitegevus hõlmas oluliselt laiemat ringi tegevusi kui ainult huvikoolid, siis on ootuspärane, et noorte osalusprotsendid on suured ning erinevad EHISe andmetest.

Noorte põhiliseks huvitegevuseks on ülekaalukalt sport. Huvitegevusega tegelevatest noormeestest on sport peamiseks tegevuseks pea poolelt (49%) ning tüdrukutest umbes kolmandikul (34%). Poiste populaarsuselt järgmised huvitegevused on muusika (9%) ning kunst (8%). Tüdrukutel järgnevad spordile tants (15%), laulmine (11%) ning kunst (11%). Regulaarselt ehk üks kord või rohkem nädalas tegeleb spordiga 59% spordiga tegelevatest noormeestest ning 54% tütarlastest. Seejuures kahaneb vanuse suurenedes spordiga tegelemise regulaarsus noormeeste seas märkimisväärselt – kui alaealistest spordiga tegelevatest noormeestest tegeleb sellega regulaarselt ligi 70%, siis täisealiste noormeeste seas on regulaarseid sportijaid alla poole (46%).

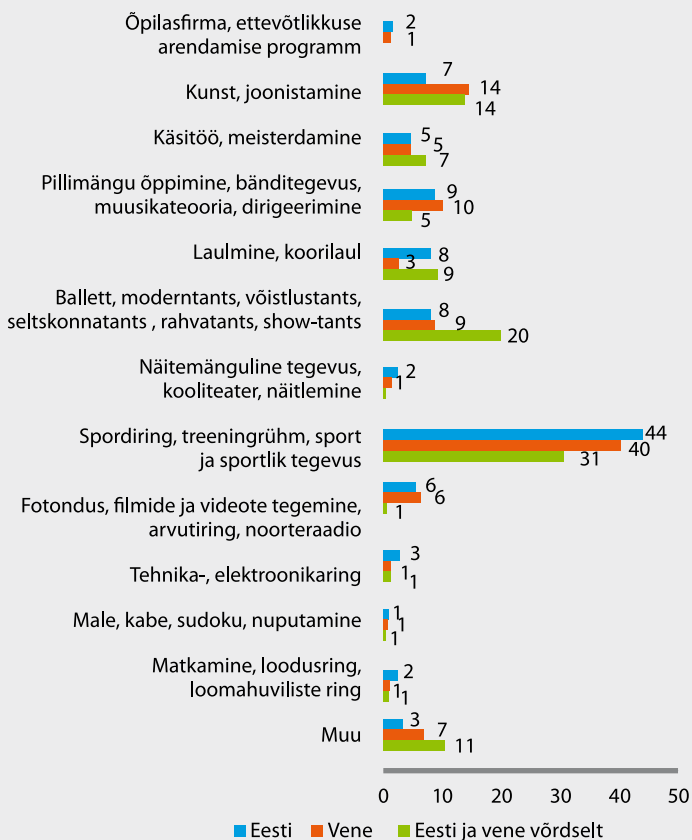
⁵ EHIS sisaldab huvikooli, mis on EHISes registreerinud vähemalt ühe õppekava.

⁶ Huvitegevust oli vastajatele selgitatud järgmiselt: „Noored saavad vabal ajal osaleda huvitegevuses, et tegeleda oma hobidega. Selleks korraldatakse erinevaid ringe, tunde ja treeninguid koolides, huvikoolides, klubides, spordiklubides, noortekeskustes ja mujal (näiteks muusika- ja kunstikool, tehnika-, väitlus-, foto-, näitering, trenn jne).“.

Joonis 8. Eri vanuses ja soost noorte jagunemine peamise huvitegevuse järgi (populaarsemad huvitegevuseligid), % huvitegevusega tegelejatest

Eri vanuses ja soost noored erinevad peamiste huvitegevuse liikide lõikes (vt joonis 8). Nii on nooremates vanusegruppides (7–18-aastased) peamiselt spordiga tegelevaid tüdrukuid pea poole vähem kui poisse, seejuures on poiste puhul muude nimetatud tegevustega tegelemine üsna harv. Täiskasvanud noorte puhul (19-aastased ja vanemad) on põhiliselt spordiga tegelemine võrdselt populaarne veidi vähem kui poolte noorte seas. Alaealised tüdrukud harrastavad erinevalt poistest lisaks spordile veel

Joonis 9. Eri koduse keelega noorte jagunemine peamise huvitegevuse järgi, % huvitegevusega tegelejatest

suhteliselt palju tantsimist, laulmist, kunsti ning muusikat. Arvestades, et noorte üldine huvitegevuses osalemine kahaneb täiskasvanuks saamisel üsna märkimisväärselt (u 85%-lt 60%-le), tuleb vanuserühmade osalusaktiivsust jälgides esile, et see kahaneb noormeeste seas eelkõige sporditegevuse ning tüdrukute puhul pigem kunsti ja muusika arvelt, samas kui viimaste seas kasvab sportimine koos vanusega.

Eesti piirkondade vahelised erinevused huvitegevuse liikide populaarsuses ei ole suured: enim tuleb esile Kesk-Eesti noorte mõnevõrra väiksem spordieelistus võrreldes teiste piirkondade noortega, selle asemel eelistavad nad natuke rohkem laulmist ning matkamist/looduringe.

Joonis 9 annab ülevaate eri kodukeelega noorte peamistest huvitegevustest. Nagu jooniselt esile tuleb, eristuvad erineva kodukeelega noored päris mitmes aspektis. Kuigi kõigi peamiseks huvitegevuseks on sport, eelistavad eesti kodukeelega noored seda teistega võrreldes rohkem ning kunstiga tegelemist suhteliselt vähem.

Noortele kõige võõramaks huvitegevuse liigiks on õpilasfirma või ettevõtlusprogramm, millega 83% huvitegevusega tegelevatest noortest pole viimase kolme aasta jooksul üldse kokku puutunud. Tüdrukute jaoks on kõige võõramateks huvitegevusteks veel tehnika- ja elektroonikaring, male ja muud nuputamistegevused, teatritegevus ning loodusring. Poisid on viimasel kolmel aastal lisaks õpilasfirmale kõige vähem kokku puutunud näitemängu, tantsu, tehnikaringi ning muusikaga.

Oma peamisele huvitegevusele kulutavad noored ühel korral enamasti 1–2 tundi, kõige nooremad (7–11-aastased) ka kuni tund. Põhilise huvitegevusega tegelemise kestuseks on enamik märkinud üle kolme aasta, mis kasvab koos noorte vanusega.

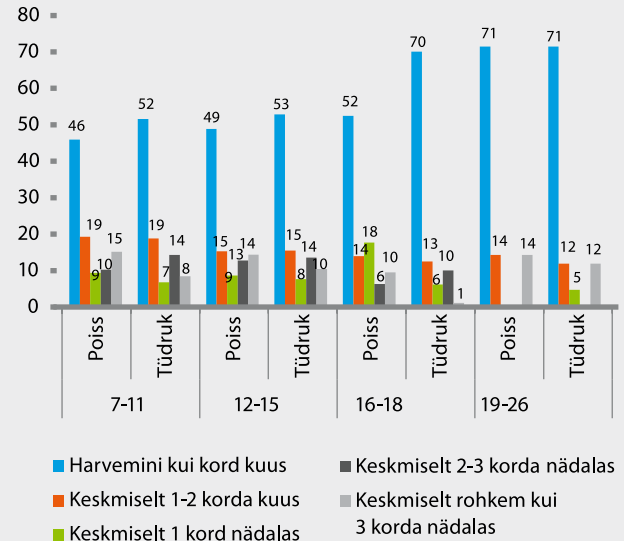
3.4. Noortekeskused

Noortekeskusega⁷ on viimasel kolmel aastal kokku puutunud peamiselt alaealised noored, samas aga on noorte täiskasvanute seas noortekeskuse külastajaid juba oluliselt vähem: kui kuni 18-aastastest noortest osaleb noortekeskuses 40–50%, siis 19-aastaste ja vanemate seas on see näitaja juba pea poole väiksem. Poiste ja tüdrukute vahel noortekeskustes osalemises märkimisväärsed erisusi ei ole.

Noortekeskusi külastatakse pigem harva: tavaliselt käiakse seal harvemini kui kord kuus (vt joonis 10). Noortekeskuste külastajatest on regulaarsed külastajad (kord nädalas või sagedamini) umbes kolmandik kuni 18-aastastest noormeestest ning sama hulk kuni 15-aastastest tüdrukutest. 16–18-aastaste tütarlaste seas on regulaarseid külastajaid juba vähem kui viiendik. Arvestades noorte huvitegevuses osalemise sagedust, on noortekeskuste harvem külastamine mõisteta: vaba aega ei pruugi selleks lihtsalt jaguda. Eesti erinevate piirkondade vahel noortekeskuste külastussagedus märkimisväärselt ei erine, Kirde- ja Lõuna-Eestis on noortekeskuste külastussagedus vaid pisut madalam kui teistes piirkondades. Noortekeskuse külastajad veedavad seal käies enamasti aega kuni paar tundi.

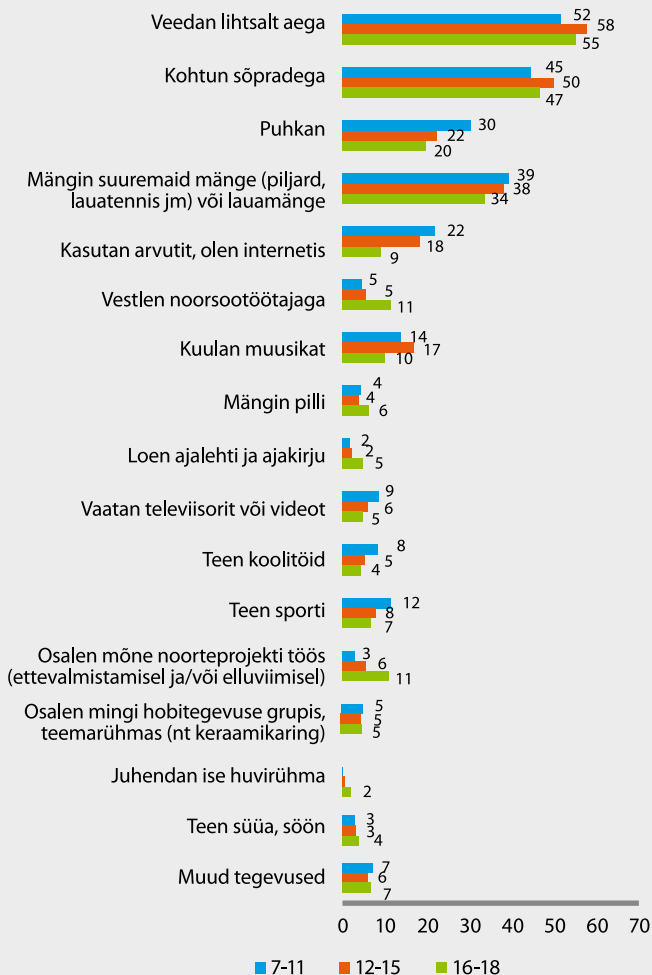
Noortekeskused on noorte jaoks peamiselt vaba aja veetmise kohaks, kus lisaks sõpradega kohtumisele mängitakse suuremaid mängu nagu lauatenis või piljard, puhatakse niisama, kasutatakse arvutit ning kuulatakse muusikat. Vanematest noortest (16–18-aastased) tegeleb iga kümnes noortekeskuses noorteprojektiga ning vestleb noorsootöötajaga. Noortekeskuste külastussagedus ning

⁷ Noortekeskust või noortetuba oli vastajatele selgitatud järgmiselt: „Noortekeskus või noortetuba on kõikidele noortele mõeldud koht, kus pakutakse erinevaid vaba aja sisustamise võimalusi. Noortekeskuses saab noor osaleda töötubades, koolitustel, ringides, keskuse igapäevategevuses ja üritustel ning korraldada üritusi teistele noortele.“

Joonis 10. Eri soost ja vanuses noorte jagunemine noortekeskuse külastussageduse järgi, %

sealsete tegevuste ülevaade toob esile, et noortekeskustes peitub veel väärtuslik ressurss noortele senisest struktureeritumate (ajasisustus-)tegevuste pakkumise näol. Samas on siiski oluline võimaldada noortel ka lihtsalt turvalises ja meeldivas keskkonnas aega viita ning muudest tegevustest puhata.

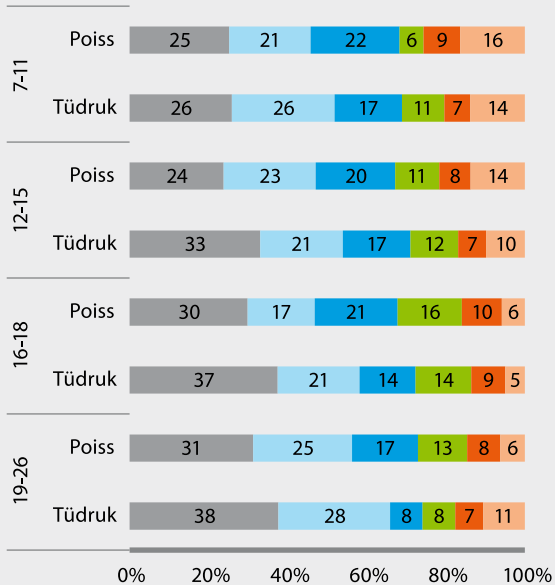
Joonis 11. Eri vanuses noorte jagunemine noortekeskuses tehtavate tegevuste järgi, % noortekeskuses osalenutest

3.5. Vabatahtlik tegevus

Vabatahtlikus tegevuses⁸ on viimasel kolmel aastal osalenud umbes pooled kuni 26-aastasest noortest, seejuures on 16–18-aastaste seas märgata selget vahet poiste ja tüdrukute osalusaktiivsuses. Kui selles vanuses noormeeste seas on vabatahtliku tegevusega kokku puutunud 44%, siis tütarlaste seas on neid 57%. Eri kodukeelega noorte võrdluses tuli esile, et venekeelsest kodust pärit noored on eesti või eesti-vene kodukeelega noortega võrreldes vabatahtliku tegevusega umbes poole vähem kokku puutunud (53% ja 65% vs 26%). Eesti vabatahtlikkuse uuring on samuti osutanud, et mitte-eestlaste jaoks on vabatahtlik tegevus olnud kaugem ja arusaamatum valdkond, mis on osaliselt seotud nende vähese teadlikkuse ning infopuudusega (Ender, Mänd, Möller 2009).

Peamiseks vabatahtliku tegevuse liigiks on individuaalne vabatahtlik tegevus (32% noortest, kes on vabatahtliku tegevusega kokku puutunud, on sellega tegelenud kõige sagedamini). Kuigi käesolevas küsimustikus rõhutati, et oma pereliikmete abistamist ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks, on suure tõenäosusega vähemalt osa noori seda individuaalse vabatahtliku tegevuse all siiski silmas pidanud. See toob esile vajaduse vabatahtliku tegevuse mõistet noortele senisest enam selgitada. Individuaalsele vabatahtlikule tegevusele järgnevad populaarsuselt vabatahtlik tegevus talgutel (24%) ning noortele mõeldud organisatsiooni kaudu korraldatud vabatahtlik tegevus (15%). Seejuures on näha tendentsi, et vanuse kasvades suureneb noorte individuaalne vabatahtlik tegevus,

⁸ Vabatahtlikku tegevust oli vastajatele selgitatud järgmiselt: „Vabatahtliku tegevuse käigus aidatakse teisi või tegutsetakse ühiskonna heaks oma vabast ajast, ilma sunnita ja tasu saamata. Näiteks on selline tegevus mõne ürituse korraldamisel abiks olemine, lastekodus või vanadekodus abiks käimine, talgutel, sügiskoristusel või keskkonnareostuse kõrvaldamises osalemine ja palju muud. Oma pereliikmete abistamist ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks.“

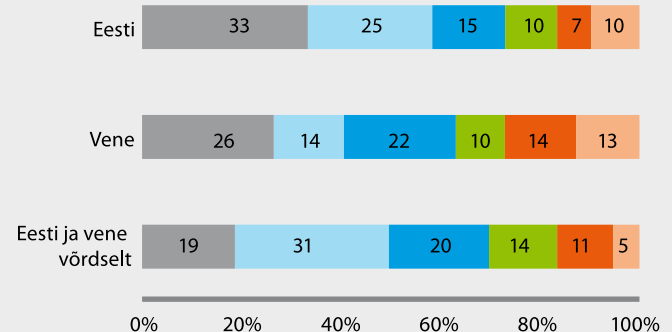

- Individuaalne vabatahtlik tegevus (nt kellegi aitamine)
- Vabatahtlik tegevus talgutel
- Vabatahtlik tegevus noortele mõeldud organisatsioonide kaudu
- Vabatahtlik tegevus noorteürituste korraldamisel
- Vabatahtlik tegevus noorteprojektide korraldamisel, elluviimisel
- Muu

Joonis 12. Eri vanuses ja soost noorte jagunemine kõige sagedasema vabatahtliku tegevuse järgi

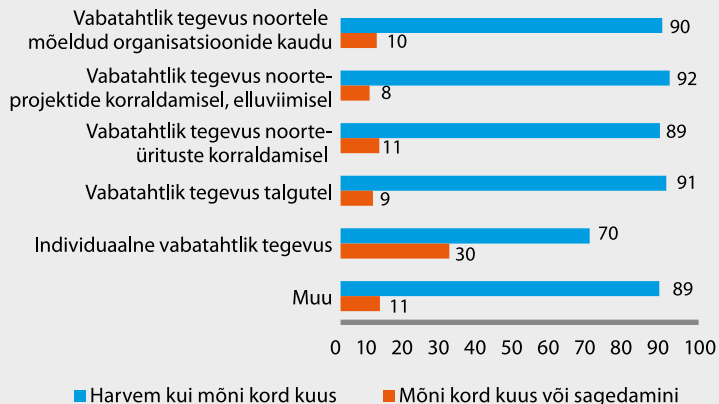
samas kui väheneb noorteorganisatsioonide kaudu tehtav vabatahtlik tegevus ning muu vabatahtlik tegevus (vt joonis 12). Eriti paistab silma 19–26-aastaste noormeeste vähenenud vabatahtlik tegevus noorteorganisatsioonides.

Joonis 13 annab ülevaate eri kodukeelega noorte jaotusest peamise vabatahtliku tegevuse alusel. Nagu erineb erineva koduse keelega noorte vabatahtliku tegevuse aktiivsus, on ka erinevusi tegevuste populaarsuses. Kodus eesti keelt rääkivate noorte puhul tuleb esile nende suhteliselt harvem vabatahtlik töö noorteorganisatsioonides. Vene kodukeelega noorte puhul aga selgub, et nende seas ei leidu ühte põhilist eelistatumat vabatahtliku tegevuse liiki. Võrreldes eesti ning eesti-vene kodukeelega noortega on nad märkimisväärselt vähem kokku puutunud talgutega.

- Individuaalne vabatahtlik tegevus (nt kellegi aitamine)
- Vabatahtlik tegevus talgutel
- Vabatahtlik tegevus noortele mõeldud organisatsioonide kaudu
- Vabatahtlik tegevus noorteürituste korraldamisel
- Vabatahtlik tegevus noorteprojektide korraldamisel, elluviimisel
- Muu

Joonis 13. Eri kodukeelega noorte jagunemine peamise vabatahtliku tegevuse järgi

Joonis 14. Noorte jagunemine vabatahtliku tegevuse sageduse järgi, % vabatahtlikus tegevuses osalenutest

Küsitlusandmed näitavad, et Eesti noorte seas on vabatahtlik tegevus üldiselt levinud. Samas osutavad tegevuse sagedusnäitajad siiski sellele, et suuresti on tegemist juhuslikku laadi tegevusega, mida tehakse pigem mõni kord aastas (vt joonis 14). Sama muster on omane kogu Eesti elanikkonnale, kelle seast enamik vabatahtliku tööga kokku puutunudest (78%) on nn passiivsed vabatahtlikud, tegeledes vabatahtliku tööga mõne algatuse korras, mitte oma initsiatiivil (Ender, Mänd, Möller 2009). Mõni kord kuus või sagedamini osaleb vabatahtlikus töös enamasti vaid iga kümnes noor. Ainult individuaalse vabatahtliku töö puhul on kord kuus või rohkem selles osalenute hulk suurem (30%). Andmed osutavad, et noored on enamasti

vabatahtliku tegevusega kokku puutunud n-ö kampaania korras (nt „Teeme ära!“ ja muud sarnased ühekordsed ettevõtmised) ning see pole veel kujunenud nende elu ja tegevuse regulaarseks osaks (v.a individuaalne vabatahtlik tegevus, mis ilmselt puudutab suuresti pereliikmete aitamist). See võib olla seotud nii osalusvõimaluste kui ka üldisema vabatahtliku töö harjumuse vähesusega.

3.6. Noortelaagrid

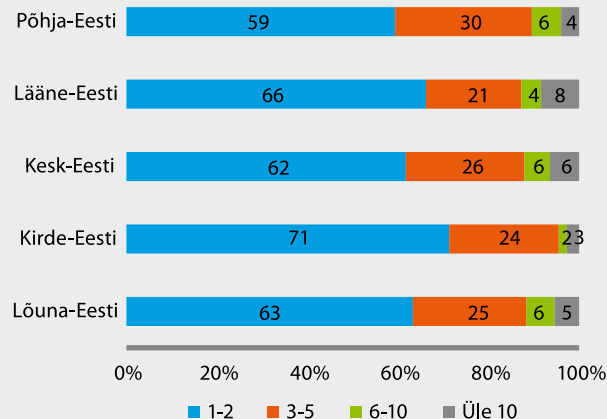
Noortelaagris⁹ on viimase kolme aasta jooksul oma sõnul osalenud veidi enam kui pooled kuni 15-aastastest noortest ning veidi alla poole 16–18-aastastest noortest. Seejuures ei erine tüdrukute ja poiste noortelaagrites osalemine silmnähtavalt: kuni 15-aastaste seas on tüdrukute osalemine olnud vaid pisut aktiivsem. Arvestades, et Eestis korraldavad noortele erinevaid laagreid ka avatud noortekeskused, erinevad seltsid ja ühendused (nn projektilaagrid), ei pruugi noortelaagri mõiste vastajatele täiesti üheselt mõistetav olla ning võib arvata, et vastajad on küsitlusele vastamisel mõelnud üldisemalt kogetud laagritele, oskamata täpselt eri laagritüüpe eristada (kuigi küsitluses oli noortelaager lahti seletatud). See selgitab nii suurt osalusprotsenti.

Viimase kolme aasta jooksul on enamik (63%) noori osalenud 1–2 laagris, veerand noori on osalenud 3–5 laagris ehk viimase kolme aasta jooksul keskmiselt vähemalt kord aastas. Tüdrukute ja poiste osalussageduses ei ole näha erinevusi. Eesti kodukeelega noored on muu kodukeelega noortega võrreldes osalenud noortelaagrites pisut sagedamini, kuid erinevused on siiski väikesed.

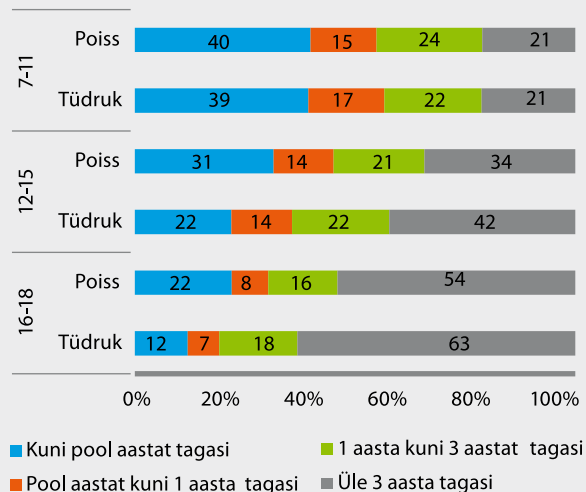
⁹ Noortelaagrit oli vastajatele selgitatud järgmiselt: „Noortelaagrit on linnas või maal korraldatavad tervistavat ja arendavat puhkust pakkuvad laagrid, mis kestavad vähemalt kuus päeva. Laagreid korraldavad näiteks koolid, noortekeskused, klubid või noorteorganisatsioonid.“

Joonis 15 esitab eri piirkondade noortelaagrite külastussageduste võrdluse. Sellest nähtub, et Kirde-Eesti noored on noortelaagrisse jõudnud suhteliselt harvem, eriti võrreldes Põhja-Eesti noortega. Viimastest on 40% osalenud laagris kolmel ja enamal korral, samas kui Kirde-Eestis on sama tihti osalenud vaid vähem kui kolmandik. 71% Kirde-Eesti noortelaagris käinutest on seal käinud 1–2 korda. Põhja-Eestis on selliseid noori 59%.

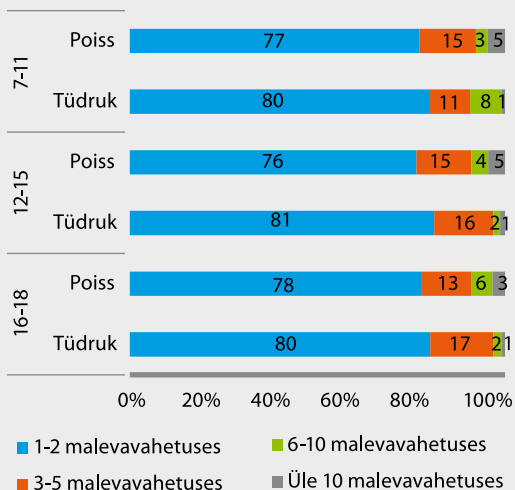
Noortelaagris hakatakse osalema päris noortelt (vt joonis 16): veidi enam kui poolel 7–11-aastastest poistest ja tüdrukutest jääb esmakordne noortelaagri külastamine kuni ühe aasta tagusesse aega, iga teine 16–18-aastane tegi noortelaagriga tutvust üle kolme aasta tagasi. Vaid 22% 16–18-aastastest poistest ning 12% samaealistest tüdrukutest osales noortelaagris esmakordselt kuni pool aastat tagasi. Andmed osutavad sellele, et poisid teevad noortelaagriga esimest korda tutvust mõnevõrra hiljem kui tüdrukud, sest poiste seas on hilisemaid esmakordselt külastajaid rohkem.

Joonis 15. Eri piirkondades noorte jagunemine noortelaagri külastamissageduse järgi (kordades), % noortelaagris osalenutest

Joonis 16. Eri soost ja vanuses noorte jagunemine esmakordse noortelaagrikülastuse aja järgi, % noortelaagris osalenutest

Joonis 17. Eri soost ja vanuses noorte jagunemine malevas osalemise järgi, % malevas osalenutest

3.7. Õpilasmalev

Õpilasmalevatega¹⁰ omab kokkupuudet iga kolmas noormees ja tütarlaps vanuses 7–18 eluaastat. Joonis 17 annab ülevaate malevas osalemisest noorte vanuse ja soo lõikes. Nagu jooniselt näha, on enamik noori osalenud ühes kuni kahes malevavahetuses, umbes viiendik noori omab kolme või enama laagrivahetuse kogemust. Malevates osalemine ei erine eri regioonidest ega eri kodukeelega noorte lõikes märkimisväärselt.

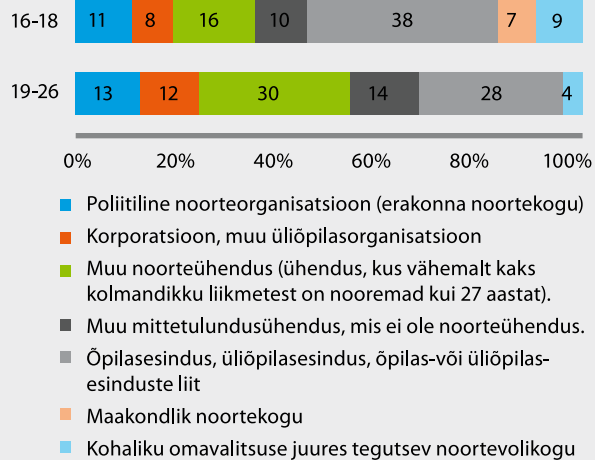
¹⁰ Malevat oli vastajatele selgitatud järgmiselt: „Õpilasmalev või töömalev on noortelaager, kus noor saab töökogemuse ja iseseisvalt teenitud taskuraha. Lisaks on noortel võimalik pärast tööpäeva lõppu koos midagi põnevat teha. Õpilasmalevates on enamasti noored vanuses 13–19 aastat.“

3.8. Noorteühingud

Noorteühingutega¹¹ on kokku puutunud veidi alla kolmandiku noortest. Kõige populaarsemaks noorteühinguks on õpilas- või üliõpilasesindused/-liidud: seda on oma peamise noorteühinguna (mille tegevuses kõige sagedamini osaletakse) nimetanud 31% noori, populaarsuselt teisel kohal (25%) on muud noorteühendused¹². Joonis 18 kõrvutab noorteühingutega seotud vanemate vanusegruppide noori, tuues esile, kuidas ühingutes osalevad noored oma põhilise organisatsioonitüübi alusel jagunevad. Peamise erinevusena tuleb esile osalus esindustes, muudes noorteühendustes ning maakondlikes noortevolikogudes. Viimaseid ei nimeta oma põhiseks noorteühinguks mitte ükski 19–26-aastane noor, kelle seas on eelkõige populaarsed muud noorteühendused ning (üli)õpilasesindused, kuigi võrreldes 16–18-aastastega on esinduste olulisus samuti mõnevõrra väiksem. See-eest muude ühenduste osatähtsus on vanemate seas suurem kui nooremate seas. 16–18-aastaste seas on eelistatuim noorteühendus õpilasesindus. Eesti noorteühingutes osalevatest noortest iga kümnes on öelnud, et tema põhitegevus toimub poliitilises noorteorganisatsioonis. Kaks kolmandikku noorteühingutega kokkupuudet omavatest noortest on noorteühinguga pidevalt seotud, kuuludes kas ühingu juhtide sekka (15%) või olles liige või liikmekandidaat (49%). Umbes kolmandik (36%) noortest on noorteühingutega kokku puutunud juhuslikumal viisil, olles huviline või külaline.

¹¹ Noorteühingut oli vastajatele selgitatud järgmiselt: „Noorte osalus on noorte võimalus ühiskonnaelus kaasa rääkida, oma mõtteid ja arvamusi väljendada või koos kaaslastega mõne tähtsa põhimõtte eest seista. Seda saab teha erinevate organisatsioonide ja esinduste kaudu, näiteks noorteühingutes, (üli)õpilasesinduses, maakondlikus noortekogus, kohaliku omavalitsuse noortevolikogus.“

¹² Muu noorteühendus on ühendus, kus vähemalt kaks kolmandikku liikmetest on nooremad kui 27 aastat.

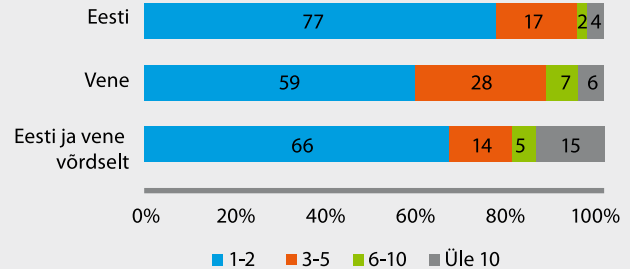

Joonis 18. Eri vanuses noorte jagunemine põhilise noorteühingu järgi, % noorteühingutes osalenutest

3.9. Noorteprojekt

Noorteprojektiga¹³ on Eesti noortest kokku puuteid umbes igal kolmandal noorel, eesti kodukeelega noortel seejuures veidi harvem kui vene või eesti-vene kodukeelega noortel. Enamasti (72% juhtudel) on noortel kogemus ühe või kahe projektiga, viiendik (20%) on kokku puutunud 3–5 projektiga ning vaid vähem kui iga kümnes 6 või enama projektiga. Eri vanuses noorte noorteprojektiga kokku puutumise sageduses suuri erinevusi ei olnud. Joonis 19 toob esile, et erineva kodukeelega noorte noorteprojektides osalemise aktiivsuses esineb erisusi. Eelkõige tuleb esile, et kodus eesti keelt rääkivad noored on teistest sagedamini kokku puutunud ühe või kahe noorteprojektiga, samas kui vene ning eesti-vene koduse keelega noored on mõnevõrra tihedamalt kokku puutunud rohkemate projektidega. Ka Kirde-Eesti piirkonnas, kus elab suurem osa

¹³ Noorteprojekti oli vastajatele selgitatud järgmiselt: „Noorteprojekt on kindla algus- ja lõppkuupäevaga tegevus noortele, millel on konkreetne eesmärk, tulemus ja eelarve. Tegemist võib olla nii täiskasvanute poolt noortele korraldatud sündmusega kui ka noorte endi poolt läbi viidud tegevusega.“

Joonis 19. Eri kodukeelega noorte osalemine noorteprojektides (kordades), % noorteprojektis osalenud noortest

mitte-eesti noori, on kokku puutud noorteprojektidega sagedasemad. Siinkohal tuleb siiski silmas pidada ka võimalust, et noorteprojekti olemus ei pruugi kõigile noortele üheselt arusaadav olla. Noorte vastusest tuleb ka esile, et noorteprojektid on sageli olnud rahvusvahelised. Eesti noored on noorteprojektide käigus välismaalastega üpris sageli kokku puutunud – ligi pooled (47%) noortest ütlesid, et on kas ise välismaal käinud või on välismaalased Eestis projekti kaudu külas käinud. Kui noortelt küsiti nende rolli kohta noorteprojektis, siis kolm neljandikku (75%) vastasid, et olid viimases projektis osaleja või liikme rollis, veerand (25%) kuulusid projekti juhtide või algatajate hulka.

Kokkuvõte

Eesti noorte 2011. aasta küsitlusandmed toovad esile, et viimase kolme aasta perspektiivis on noorte noorsootöö aktiivsus suur. Vaid üks noor kümnest ei ole viimase kolme aasta jooksul ühegi noorsootöötegevusega kokku puutunud. Kuni 18-aastastest noortest on viimase kolme aasta jooksul noorsootööga kokku puutunud pea kõik, vanemate noorte hulgas on noorsootööga hõlmatuid olnud mõnevõrra vähem, kuid viimaste puhul on see ka täiendavate töö- ja perekohustuste tekkimisel arusaadav. Täisealiste noorte puhul on ühtlasi näha, et nende huvid ja eelistused kalduvad olema selgemini välja kujunenud, sest nad osalevad noortega võrreldes korraga vähemates tegevustes. Samas on nooremate noorte

puhul mõistetak, et tahetaksegi proovida eri tegevusi, ning nende ajaressurss võimaldab ka rohkem tegevusi korraga ette võtta. Noorte küsitlusandmed toovad esile, et siinsed noored on võrdselt tublid nii koolis kui ka aktiivsed väljaspool kooli.

Eesti noorte ülekaalukalt eelistatuiim noorsootöotegevus on huvitegevus, mille seas omakorda domineerib sport. Tütarlaste seas tegeletakse spordi kõrval ka kaunite kunstidega. Kõige võõram valdkond huvitegevuses on noorte jaoks õpilasfirma või ettevõtluse arendamise programm, millega pole väga suur osa noori üldse kokku puutunud. Võib-olla on just see valdkond, mis võiks noorsootöö juurde tuua seni veel mitteosalenud noored, kes pole leidnud endale sobivat tegevust või kelles noorsootöö pole seni huvi äratanud.

Samuti võiks ettevõtlikkusele suunatud tegevused ehk olla üks võimalus, kuidas aidata noortel noortekeskusi senisest sisukamalt külastada. Noortekeskustega on kokku puutunud umbes pooled kuni 18-aastased noored, kuid paljud veedavad seal niisama aega. Kuigi noortele on oluline ka niisama puhkamiseks ja mõnusaks ajaviitmiseks turvalise keskkonna pakkumine, võiks noortekeskused koos noortega püüda leida võimalusi noorte vaba aja struktureeritumaks sisustamiseks. Lisaks ettevõtlikkusele suunatud tegevustele võiks noortekeskused koostöös muude vabatahtliku tegevuse organisatsioonidega leida senisest rohkem võimalusi vabatahtliku töö olemuse ning selles osalemise viiside selgitamiseks. Eesti noortest on ligi pooled vabatahtliku tegevusega küll kokku puutunud, kuid nende vastused lubavad osaliselt kahelda selles, kas vabatahtliku töö mõistest ikka on õigesti aru saadud. Eriti oluline on vabatahtliku tegevuse sisu ja tegevuste tutvustamine vene kodukeelega noorte seas, kelle hulgas on vabatahtliku tööga kokku puutunud märksa vähem kui eesti kodukeelega noorte seas. Noortekeskustes peitub ka suur potentsiaal luua noortele senisest enam regulaarse vabatahtliku töö võimalusi.

Lisaks huvitegevusele, noortekeskuste külastamisele ning vabatahtlikule tegevusele on noorte seas populaarne ka laagrites osalemine – sellega tehakse algust päris noorelt ning kuni 15-aastaste seas on laagrikogemus enam kui pooltel noortel. Lisaks on kolmandik kuni 18-aastastest

noortest osalenud veel malevategevuses. Samaselt on ligi igal kolmandal noorel kogemus noorteprojekti läbiviimisest ning noorteühingus osalemisest. Noorteühingutest on noorte seas populaarseimad (üli)õpilasesindused. Poliitiliste noorteühendustega on kokku puuteid olnud igal kümnendal noorteühendustega tegeleval noorel.

Noorte vastustele tuginedes saab väita, et Eesti noored on olnud väga aktiivsed neile loodud erinevaid võimalusi kasutama. Kuigi noorte tegevustes domineerib huvitegevus, mis sageli võib olla seotud kooli juures pakutavate võimalustega, leiavad noored oma sõnul aega ka muudeks noorsootöotegevusteks – alates vabatahtlikust tööst kuni malevate ning noorteprojektideni. Kuigi noorsootööga mittekokku puutunud on Eestis vähe, osutasid mitteesalejate vastused, et jätkuvalt on oluline lisaks huvi äratamisele tegeleda ka noortele noorsootöoteabe jagamisega, sest mitteosalenud noored viitasid jätkuvalt teabe puudusele. Lisaks on oluline aidata noori neile sobiva huvitegevuse leidmisel.

Kasutatud kirjandus

- Eesti Statistikaameti andmebaas. <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp> (16.02.2012).
- Ender, J., Mänd, K., Möller, G. (2009). Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis. Uuringu aruanne. SA Poliitikauuringute Keskus Praxis, TNS Emor. <http://www.siseministeerium.ee/public/VTosalemine2009.pdf> (17.02.2012).
- EHIS. Haridus- ja Teadusministeerium. Noortepoliitika statistilised andmed. <http://www.hm.ee/index.php?048055> (15.02.2012)
- Eurobarometer (2007). Young Europeans. A survey among young people aged between 15-30 in the European Union. Analytical Report. Flash Eurobarometer Series # 202. European Commission. http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl202.en.pdf (17.02.2012)
- Peltola, M. (2010). Youth Work in Finland – Finding Ways for Intercultural Opening. National report for the project “Moving Societies towards Integration?” Finnish Youth Research Society/ Finnish Youth Network, web publications 38. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisu/youthwork.pdf> (17.02.2012)

NOORTE MOTIVATSIOON NOORSOOTÖÖS OSALEMISEKS JA NENDE HOIAKUD NOORSOOTÖÖ SUHTES

Sissejuhatus

Mitteformaalse õppimise seisukohalt on noorsootöö tähtsust raske üle hinnata. Noorsootöös osalemise põhjused tundes on noorsootöötajatel võimalik oma igapäevast tööd korraldada ja tulevikuplaane kavandada. Artikkel annab ülevaate noorsootöös osalemise põhjustest, võrdlevalt käsitletakse ka nendeni viinud ajendeid ning rahulolu noorsootööga.

Motivatsiooniuringutega hakati tegelema II maailmasõjaajal, kui ettevõtete omanikud otsisid majanduskriisi tingimustes võimalusi organisatsioonide efektiivsuse suurendamiseks ja kulude vähendamiseks (Vadi 1995). Hiljem on uuritud motivatsiooni ka teistes valdkondades. Motivatsiooni mõistet kasutatakse eesmärgipärasest tegevusest käivitavatest ja suunavatest psüühilistest teguritest rääkides. Motivatsiooni all peetakse silmas nii inimese valmisolekut teatud tegevuse alustamiseks kui ka talle omaseid tegevusajendeid ning kogu eesmärgile

suunatud tegevust kujundavat mehhanismi. Motivatsiooni kontseptsiooni tuumaks on arusaam püüetest rahuldada ihaldusväärseid realiseerimata tarbeid. Taoline tegevus seondub tugevasti emotsioonidega. Positiivsed emotsioonid seostuvad sellega, mis rahuldab, rahuldaks või võiks rahuldada erinevaid tarbeid. Negatiivsed emotsioonid osundavad vastupidiselt neile faktoritele, mis segavad ja takistavad tarvete rahuldamist. Motivatsiooniuringud on näidanud, et inimesi panevad liikuma erinevad ajendid. Mõnikord kõrvutatakse motivaatoreid ka väärtustega (Ester, Braun ja Vinken 2006), kuna mõlemad mõisted hõlmavad ihaldusväärseid eesmärgi.

Motivatsiooniteooriatest üks tuntumaid on Maslow' (2007) vajaduste teooria. Tema teooria on tuntud ka vajaduste hierarhiana, kus madalamate vajaduste rahuldamise järel motiveerivad inimtegevust järgmise tasandi vajadused. Tavaliselt püramiidina kujutatud hierarhia madalaimal tasandil paiknevad füsioloogilised vajadused, järgmisel astmel turvalisusvajadused, siis armastuse- ja

kuuluvusevajadused, millele järgneb tunnustusvajadus ning kõrgeimal tasandil asub eneseteostusvajadus.

Bohni töörühma (Bohn jt 2007) korraldatud rahvusvahelises noorsootöö uuringus osundatakse, et kuna noorsootöö on oma olemuselt piirkondlik tegevus, siis pole ka eriti palju üleriigilisi uuringuid läbi viidud. Eestis võib noorsootööga seotud motivatsiooni käsitlevatest uuringutest esmalt nimetada 2009.–2010. aastal läbi viidud noorsootöötajate erialase motiveerituse ja rahulolu uuringut (Rämmer 2011). Ilmnes, et noortega töötavate inimeste puhul olid peamised noorsootöö tegemise põhjused huvi valdkonna vastu, võimalus suhelda noortega ja eneseteostus. Olulisteks motivaatoriteks olid ka koolitused. Kitsaskohtadena mainiti rahaliste vahendite nappust ja noorte passiivsust. Samas uuringus töid noorsootöötajad enda juures olulisimate isiksuseomadustena välja loomingulisuse ja empaatiavõime (Murakas, Rämmer ja Visnapuu 2011). Noorsootöök vajalike pädevuste seas paigutati noorte motiveerimise oskused suhtlemisoskuste, meeskonnatöö oskuste ja kuulamisioskuste järel neljandale kohale.

4.1. Noorsootöös osalemist motiveerivad põhjused

Osalemine noorsootöös võimaldab noortel mitteformaalse hariduse kaudu valmistuda elus paremini hakkamasamiseks. Uute kogemuste ja oskuste omandamise kõrval arenevad ühistegevuses teistega ka sotsiaalsed oskused. Noortel, kes osalesid 2011. a korraldatud uuringus „Noorte osalemine noorsootöös“, paluti tuua välja nende jaoks kolm kõige olulisemat erinevates noorsootöövaldkondades osalemist motiveerivat aspekti, samuti uuriti võrdlevalt neis tegevustes osalemahakkamise põhjuseid. Kuna andmete kogumiseks kasutati ankeetküsitlust, tuginevad tulemused vastajate valikutele vastusevariantide hulgast, mis töötati välja uuringu korraldajate poolt ning mis kajastasid erinevaid noorsootöös osalemist motiveerivaid tegu-

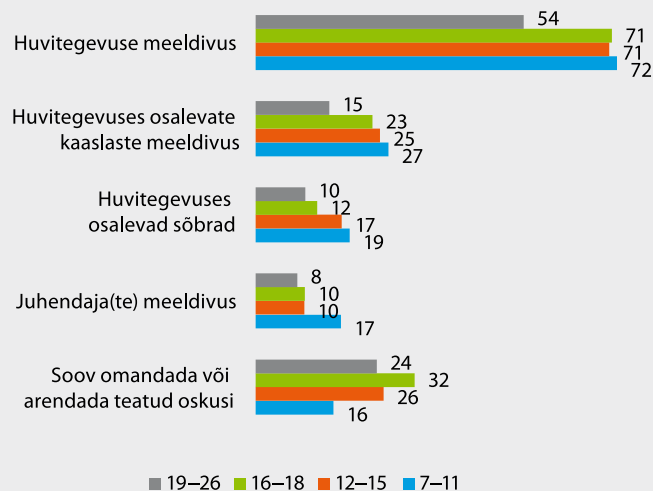
reid. Ankeetküsitlus kujutab endast laialdaselt kasutatavat uurimismeetodit, mis võimaldab võrdlevalt analüüsida suure hulga uuringus osalenud vastajate hinnanguid. Erinevalt väiksemates rühmades läbiviidud unikaalsete nähtuste eripärasid käsitlevatest kvalitatiivsetest uuringutest pretendeerivad küsitlused suure hulga inimeste arvamuste uurimisele ja laiemate järelduste tegemisele. Üheks oluliseks riskiks ankeetküsitluse puhul on võimalus, et uuritava nähtuse käsitlemisel võivad mõned iseloomulikud aspektid kõrvale jääda. Kuna ankeetküsitluses ei ole tulemuste võrreldavuse tagamiseks võimalik küsimusi andmekogumise ajal enam ümber sõnastada ega lisada, panustasid uurijad küsimuste hoolikasse sõnastusse eesmärgiga anda noortele võimalus valida kõikvõimalike noorsootöös osalust motiveerivate tegurite vahel. Selle uuringu maht ei võimaldanud uurida osalemist motiveerivate tegurite kujunemist, seetõttu piirdume siin vaid olulisemate näitajate väljatoomisega. Küsimustik andis uuringus osalenud noortele võimaluse mainida iga valdkonna meeldivust, võimalust osaleda selles koos kaaslastega, juhendajate meeldivust, tegevuses juba osalevate sõprade mõju, õpetajate või nõustajate ning vanemate soovitusi, soovi arendada oma isiksust, soovi omandada või arendada oskusi, aga ka teadmisi, soovi saada uusi kogemusi, leida uusi sõpru, reisida, veeta meeldivalt aega ja saada häid kogemusi ning elamusi, veeta lihtsalt aega, muuta maailma, aidata teisi ja hoida loodust või teenida hoopis raha. Allpool vaatamegi, millised neist põhjustest on olulisimad noori motiveerivad tegurid erinevates noorsootöotegevustes – huvitegevuses, noortekeskustes, noorteühingutes, noorteprojektides, noortelaagrites, õpilasmalevas ja vabatahtlikus tegevuses – osalemise seisukohalt. Kuna erinevate noorsootöövaldkondade raskuskese võib olla suunatud mõnevõrra erinevatele vanuserühmadele, vaatame hinnanguid võrdlevalt vanuserühmade lõikes. Allolevatel joonistel välja toodud uuringus osalenute hinnangud esindavad kõigi uuringus osalenute arvamusi.

4.2. Huvitegevus

Uuringus osalenutel paluti etteantud loetelust valida kuni kolm olulisemat huvitegevuses osalemise põhjust. Joonisel 1 on vanuserühmade lõikes esitatud viis olulisemat huvitegevustes osalemist motiveerivat põhjust. Näeme, et kuigi noori motiveerib kõige rohkem huvitegevuse meeldivus, on olulisel kohal ka teised noored ning alles seejärel juhendajad ja omandatavad oskused. Kõigis vanuserühmades ongi enim motiveeriva tegurina välja toodud huvitegevuse meeldivus; ligikaudu kolm neljandikku noorematest vastajatest ja veidi üle poole 19–26-aastastest uuringus osalenutest leidsid, et nad osalevad erinevates huvitegevustes meeldivuse tõttu. Neid näitajaid joonisel kujutatamata huvitegevustega tegelemahakkamise põhjustega kõrvutades ilmnes, et huvitegevuste meeldivus on pärast nendega tegelemahakkamist suurenenud ning seda eriti vanemates vanuserühmades.

Meeldivuse järel motiveerib noori huvitegevustes osalema vajadus kuuluda teiste sekka. Jooniselt näeme, et huvitegevuses osalevate kaaslaste meeldivus on kõige olulisem nooremates vanuserühmades – ligikaudu iga neljas 7–18-aastastest, kuid vaid 15% 19–26-aastastest tõstis esile huvitegevustes osalevaid kaaslasi. Sarnane vanusega kahanev suundumus ilmnes ka suhtumises huvitegevuses juba osalevatesse sõprade tähtsusesse. Sõpradel oli ka väga tähtis roll noorte huvitegevuse juurde toomisel. Ligikaudu viiendik 7–15-aastastest ja umbes kümnendik 16–26-aastastest noortest märkis huvitegevustes osalemise põhjusena selles osalevaid sõpru.

Sõpradest veidi vähem oluliseks huvitegevuses osalemise põhjuseks peeti juhendajate meeldivust. Juhendajate meeldivust hindas sõprade rolliga peaaegu samaväärseks huvitegevuses osalemise põhjuseks noorim, kuni 11-aastaste vanuserühm. Vanemate vanuserühmade liikmete jaoks oli täiskasvanute roll motivaatorina nõrgem: vaid ligikaudu kümnendik neist mainis juhendajate meeldivust.

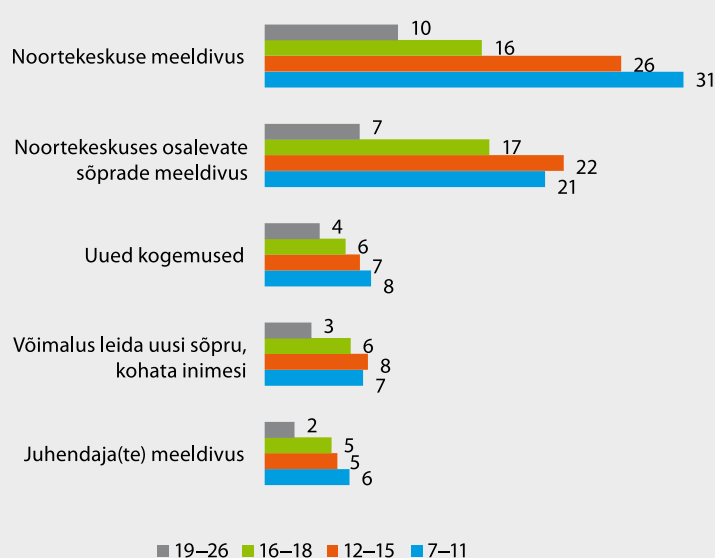
Joonis 1. Huvitegevuses osalemise põhjused vanuserühmade lõikes, mainimiste osakaal (%)

Võrreldes huvitegevuses osalemise algusega oli juhendajate meeldivus veidi suurenenud nooremates vanuserühmades, kuid 19–26-aastaste seas oli see jäänud pea muutmatuks. Eneseteostusvajadus motiveerib kõige vähem noorimaid vastajaid. Vaid 16% neist pidas uute oskuste omandamise või arendamise võimalusi märkimisväärseks huvitegevuses osalemise põhjuseks. Teismeliste jaoks olid eneseteostusvajadused olulisemad. Ligikaudu neljandik 12–15-aastastest ning umbes kolmandik 16–18-aastastest peab oluliseks huvitegevuses osalemise põhjuseks selle kaudu teatud oskuste omandamist ja arendamist. Ka neljandik noortest täiskasvanutest väärtustas eneseteostusvajadusi. Uute oskuste arendamise võimalused olid huvitegevustes osalemise käigus teistest mõnevõrra rohkem avardunud 11–18-aastaste teismeliste seas. Varasemad uuringud (Rämmer 2009a, Rämmer 2009b) näitavad, et võrreldes 1990. aastate noortega on koolilõ-

petajate jaoks enese arendamine olulisemaks eesmärgiks muutunud. Seetõttu on rõõmustav näha eneseteostusvajaduste kõrget positsiooni kõige populaarsemaks vaba aja tegevuseks platseerunud huvitegevuse motivaatorite hulgas. Enesearendamise tähtsustamine osutab sellele, et noored teadvustavad tänapäeva individualiseerunud ühiskonnaga kohanemise vajadust. Teisisõnu, noored mõistavad juba varakult individuaalsete oskuste ja teadmiste tähtsust, kuna need on pidevalt muutuvus ühiskonnas edu võtmeks. Lisaks joonisel kujutatud viiele huvitegevustes osalemise põhjusele tõstis ligikaudu kümnendik kõigi vanuserühmade liikmetest esile ka soovi saada uusi kogemusi või soovi arendada mõnda iseloomujoont, ning põhjendas huvitegevuses osalemist väljakujunenud harjumispärase rütmi järgimisega. 7–11-aastased lapsed mainisid ka vanemate soovitusi, kuid nende tähtsus vähenes vanuse kasvades.

4.3. Noortekeskused

Joonisel 2 on vanuserühmade lõikes ära toodud viis olulisimat noortekeskustes käimise põhjust. Näeme, et motiveerivate tegurite tähtsus on huvitegevusele antud hinnangutega võrreldes märksa madalam. Ka noortekeskuste puhul motiveerib noori kõige rohkem nendes toimivate tegevuste meeldivus, ning sõprade eeskuju järel on olulisel kohal ka uute kogemuste saamine ja uute sõprade leidmine, nooremate jaoks ka juhendajad. Noortekeskused on südamelähedasemad noorematele uurings osalejatele, kes külastavad neid ka kõige tihedamini. Ligikaudu kolmandikku 7–11-aastastest, neljandikku 12–15-aastastest ja 16% 16–18-aastastest ning kümnendikku 19–26-aastastest motiveerib noortekeskustes toimivate tegevuste meeldivus. Kõrvutades neid hinnanguid joonisel mittekujutatud esmakordse noortekeskuses osalemise põhjustega, ilmnas, et tegevuste meeldivuse tähtsus on pisut vähenenud eelkõige 16–18-aastaste seas.

Joonis 2. Noortekeskuses osalemise põhjused vanuserühmade lõikes, mainimiste osakaal (%)

2007. aastal Tallinna noorte seas läbi viidud kooliõpilaste väärtusuuringus (Taru jt 2008) pidas 16% uuringu osalenutest noortekeskuste külastamist tähtsaks. Suured erinevused ilmnasid nelja aasta taguses uuringus rahvuslikul pinnal: kui eesti noortest tähtsustas noortekeskustes käimist vaid 8%, siis venekeelsete noorte seas väärtustas seda juba 30%. Kuigi 2011. a korraldatud üle-eestilises noorsootöös osalemise uuringus oli noortekeskuste meeldivus kõikjal ühesugune, ilmnasid Tallinna noorte seas sarnased suundumused – vaid 10% eesti noortest, kuid 21% venekeelsetest noortest hindas oma noortekeskusi meeldivaks. Seega võib öelda, et venekeelsetel Tallinna noortekeskustel on noorte elus tähtis koht. Kuna noortekeskustes käiakse eelkõige aja veetmiseks ja sõpradega kohtumiseks, võib eeldada, et vene noortel puuduvad

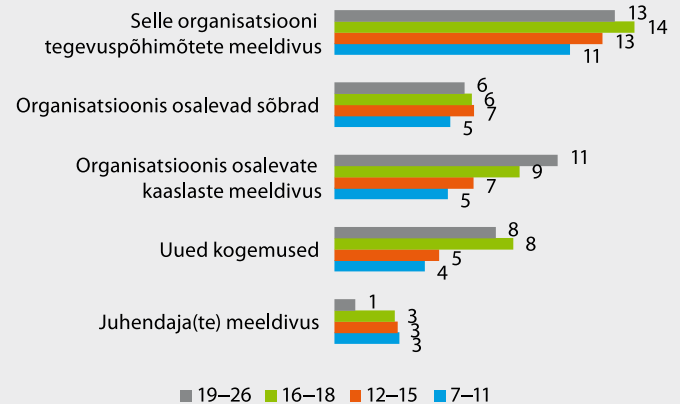
eesti noortega võrreldavad alternatiivid ning võimalik, et ka rahalised vahendid. Ka 2007. aastal Tartus läbi viidud noortekeskuste tegevuse uuringus (Murakas jt 2007b) toodi noortekeskuste külastamise peamise põhjusena välja võimalus tegelda millegi meeldivaga.

Meeldivusele järgneva põhjusena toodi eelkõige nooremates vanuserühmades välja ka noortekeskuses juba käivate sõprade mõju. Sarnaselt huvitegevustega vähenes siingi vanuse kasvades kuuluvusvajaduse motiveeriv tähtsus. Näeme, et ligikaudu viiendikku 7–18-aastastest, kuid ainult 7% 19–26-aastastest, motiveerisid noortekeskustes käima sel juba osalevad sõbrad. Kõigis vanuserühmades hinnati sõprade rolli noortekeskuste külastamisest veelgi olulisemaks noortekeskustesse jõudmisel. Ka Tartu noortekeskuste uuringus osalejad tõstsid sõpru esile olulise kanalina, mille kaudu saadakse noortekeskuste kohta infot.

Kolmanda, sõpradest märksa vähem olulise tegurina motiveeris meie uuringus osalejaid noortekeskustes käima uute kogemuste saamise soov. Seda mainis 8% 7–11-aastastest, 7% 12–15-aastastest, 6% 16–18-aastastest ja 4% 19–26-aastastest uuringus osalenutest. Kuigi vanemates vanuserühmades tundub uute kogemuste saamine olevat olulisem motivaator, ei saa seda siiski kindlalt väita, sest hinnangute erinevused on väikesed. See pole ka väga üllatav, sest enamik tegevustest, mida noortekeskustes harrastatakse, ei eelda pikaajalist ega süvenenud tegelemist. Sarnased ealised erinevused ilmsesid ka hinnangutes võimalusele leida noortekeskustest uusi sõpru ning luua uusi tutvusi. Kuuluvusvajadus osutus siingi vanemate vanuserühmade jaoks noorematest veidi vähem tähtsaks noortekeskustes käimist motiveerivaks põhjuseks. Sõprade leidmise väljavaadetest pisut vähem oluliseks motiveerivaks teguriks osutus noortekeskustes tegutsevate juhendajate meeldivus. Koolinoored hindasid juhendajaid kõrgemalt, noorte täiskasvanute jaoks oli nende meeldivus vähem oluliseks motivaatoriks. Joonisel kujutatamata motivaatoritest väärivad märkimist ka noortekeskustes pakutavad ajaveetmisvõimalused.

4.4. Noorteühingud ja noorte osalemine

Joonisel 3 on toodud vanuserühmade lõikes viis olulisemat noorteühingutes osalemist motiveerivat põhjust. Näeme, et olulisemad noorteühingutes osalemist motiveerivad tegurid on sarnased huvitegevuses osalemise ja noortekeskustes käimise põhjustega. Kõige tähtsamaks motivaatoriks osutunud noorteühingute tegevuspõhimõtete meeldivus motiveeris noorteühingutes osalema ligikaudu kümnendikku kõigi vanuserühmade liikmetest. Tähtsateks motiveerivateks teguriteks olid ka kuuluvusvajadused. Veidi üle 10% kõigist vanuserühmadest tõi noorteühenduses osalemise põhjusena välja kas seal osalevaid sõpru või kaaslast. Erinevalt huvitegevusest ja noortekeskustest käimisest paistab noorteühingute puhul silma kõrgem kuuluvusvajadus vanemates vanuserühmades. Kaaslaste meeldivust mainis ligikaudu 5%–15-aastastest ning ligikaudu kümnendik 16–26-aastastest vastajatest. Uute kogemuste saamise võimalusi peeti noorte poolt kaaslaste meeldivusega samaväärseks. Seda mainis

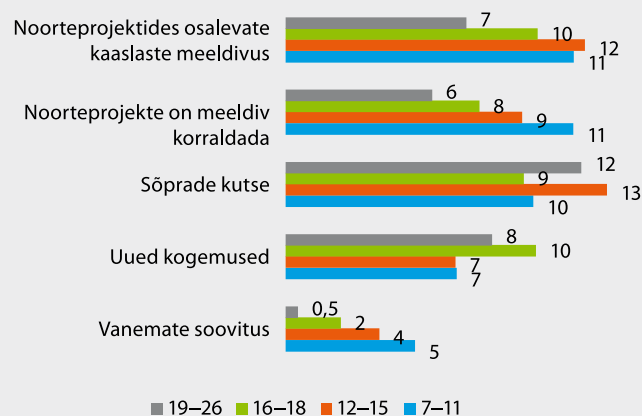
Joonis 3. Noorteühingutes osalemise põhjused vanuserühmade lõikes, mainimiste osakaal (%)

ligikaudu 5% 7–15-aastastest ja ligi kümnendik 16–26-aastastest noortest. Kuigi uusi kogemusi andvad iseseisvat tegutsemist, enese proovilepanekut ja enesemääratlemist edendavad tegevused noorteorganisatsioonides tunduvad vanematesse vanuserühmadesse kuuluja-tele olevat veidi olulisemateks noorteorganisatsioonides osalemise motivaatoriteks, ei saa ealiste erinevuste olemasolu siiski kindlalt väita, kuna erinevused taolisi eneseteostusvajadusi väljendavate hinnangute vahel on küllaltki väikesed. Veidi madalamalt, kuid vanuserühmade lõikes ühetaoliselt hinnati noorteühingute juhendajate meeldivust. Lisaks joonisel 3 kujutatud noorteühingutes osalemise põhjustele mainiti vanemate, eriti 19–26-aastaste uuringus osalenute seas noorematest veidi rohkem taolisi eneseteostusvajadusi nagu uute teadmiste omandamine ning isiksuse arendamine. Seega võib öelda, et vanemate vanuserühmade jaoks osutusid eneseteostusvajadused veidi olulisemaks noorteühingutes osalemist motiveerivaks teguriks.

4.5. Noorteprojektid

Joonisel 4 on vanuserühmade lõikes esitatud peamised noorteprojektis osalemist motiveerivad tegurid. Näeme, et siingi kerkivad esile sarnased vastusevariandid. Noored peavad noorteprojektides osalemisel tähtsaks jällegi kuuluvusvajadusi kõige enam mainiti võimalust tegutseda koos noorteprojektides osalevate kaaslastega. Nooremates vanuserühmades motiveerib koostöövõimalus kaaslastega ligikaudu kümnendikku uuringus osalenutest, 19–26-aastaste seas märkis seda 7% vastajatest. Ka võimalust korraldada ise noorteprojekte peeti küllaltki oluliseks osalemispõhjuseks, see motiveerib kümnendikku nooremate vanuserühmade liikmetest ja 7% 19–26-aastastest uuringus osalenutest. Joonisel kujutamata noorteprojektiga liitumise põhjustest toodi kõige olulisema tegurina välja selle tegevuse atraktiivsust. Ealisi erinevusi neis hinnangutes ei ilmenud, noorteprojektide huvita-

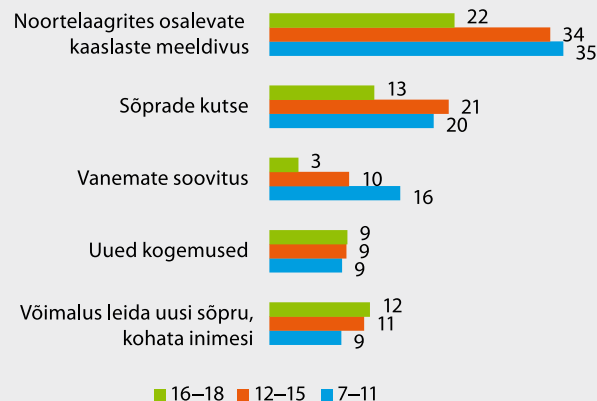
vus osutus viiendiku kõigi vanuserühmade noorte jaoks võrdväärselt külgetõmbavaks. Väga oluliselt motiveerib noorteprojektides osalemist ka kuuluvusvajadust väljendav sõprade kutse, mida mainis ligikaudu kümnendik kõigi vanuserühmade liikmetest. Sarnaselt noortekeskuste ja noorteühingutega mõjutab noorte hinnangul osalust noorteprojektides uute kogemuste saamise võimalus, nendega põhjendas noorteprojektides osalemist ligikaudu kümnendik kõigi vanuserühmade liikmetest. Vanemate soovitusel motiveerisid noorteprojektides osalema pigem nooremate vanuserühmade liikmeid. Lisaks joonisel kujutatud viiele noorteprojektides osalemist motiveerivale aspektile tõsseti ülejäänud põhjuste seast veidi enam esile taolisi kuuluvuse ja eneseteostusvajaduse aspekte nagu soovi oskusi omandada ja arendada ning leida uusi sõpru.

Joonis 4. Noorteprojektis osalemise põhjused vanuserühmade lõikes, mainimiste osakaal (%)

4.6. Noortelaagrid

Joonisel 5 toodud noortelaagrites osalemist motiveerivaid tegureid hindasid ainult kuni 18-aastased noored. Näeme, et sarnaselt eelpoolhinnatud tegevustega on siingi esirinnas eelkõige nooremale earühmale olulised kuuluvusvajadused, mis avalduvad kolmes viiest olulisemast noortelaagrites osalemise põhjusest. Nii nagu noorteprojektide juures peeti ka noortelaagrite puhul uuringus osalejate seas kõige olulisemaks noortelaagrites osalevate kaaslaste meeldivust. Ligikaudu kolmandikku 7–15-aastastest ning umbes viiendikku 16–18-aastastest noortest motiveeris võimalus olla koos noortelaagris osalevate kaaslastega. Sõprade kutsel osales noortelaagrites viiendik 7–15-aastastest ning 13% 16–18-aastastest noortest. Kümnenndikku kõigist noortest motiveeris ka võimalus leida noortelaagrites uusi sõpru ja kohata uusi inimesi. Kõivu poolt 2003. aastal 6–19-aastaste noorte hulgas teostatud noortelaagrite programme rahulolu uuringus märkis suur osa vastajatest, et nad on valmis mõnusat laagrikaaslaste pärast uuesti laagrisse minema. Meeldivuse kõrval toodi välja ka pahupoold – konflikte ja kiusamist. Meie uuringus ilmnas ka vanemate rolli tähtsus: nende soovitusel osalevad noortelaagrites eelkõige nooremate vanuserühmade liikmed (16% 7–11-aastastest, kümnenndik 12–15-aastastest ning vaid 3% 16–18-aastastest noortest). Noortelaagrites osalemist mõjutab noorte hinnangul oluliselt ka uute kogemuste saamise võimalus. Kõigis vanuserühmades pidas seda oluliseks ligikaudu kümnenndik vastajatest. See on kooskõlas Kõivu (2003) uuringu tulemustega, kus noored hindasid samuti kõrgelt võimalust osaleda laagrites toimuvates huvitavates tegevustes. Lisaks joonisel kujutatud viiele atraktiivsemale tegurile motiveerivad noori noortelaagrites ülejäänud põhjustest veidi rohkem osalema ka väljavaade meeldivalt aega veeta ning saada positiivseid kogemusi ja elamusi.

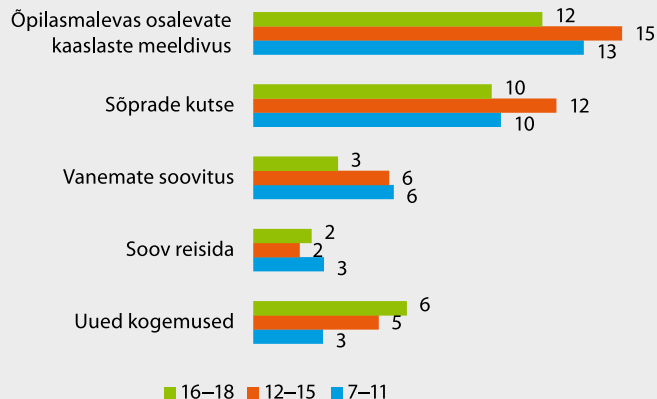
Joonis 5. Noortelaagrites osalemise põhjused vanuserühmade lõikes, mainimiste osakaal (%)

4.7. Õpilasmalev ja töölaagrid

Joonisel 6 lk 62 esitatud õpilasmalevas ja töölaagris osalemise põhjuseid hindasid samuti ainult kuni 18-aastased noored. Jälle kord on kõige enam mainitud kuuluvusvajadust peegeldavaid tegureid. Sarnaselt noorteprojektidega hinnati siingi tähtsaimaks kaaslaste meeldivust, mida rõhutas veidi üle kümnenndiku kõigist uuringus osalenu-test.

Malevas leitud uute sõpradega peaaegu samaväärseks motivaatoriks osutus ka malevas juba osalevate sõprade kutse. Eesti Sotsiaalteenistuse Andmearhiivi talletatud, 1987. aastal Eesti Õpilasmalevas (EÕM) korraldatud uuringu „Mina ja malev“¹⁴ sekundaaranalüüsist ilmnas, et ligi poolte tollaste noorte otsust veeta suvi EÕMis mõjutasid kõige enam samuti varem malevas olnud sõbrad, kuid oluliste teguritena toodi välja ka EÕMi reklaami koolis, malevateemalisi kirjutisi ajalehtedes ja ajakirjades ning

¹⁴ <http://www.sotsioloogia.ee/estadb/uurimus.list.php> 10.12.2011

Joonis 6. Õpilasmalevas osalemise põhjused vanuserühmade lõikes, mainimiste osakaal (%)

varem EÕMis olnud kaugemaid tuttavaid ja koolikaaslast. Tollased noored lootsid leida malevast eelkõige lõbusat töötamisvõimalust, saada head palka ning leida uusi sõpru. Tänapäevastele noortele oli analoogselt noortelaagritega kuulumisvajaduse järel järgmiseks oluliseks motivaatoriks täiskasvanute mõju. Paljude tänapäevaste noorte vanemad on ka ise nooruses EÕMis käinud. Vanemate soovitus tundub olevat 7–11-aastastele noortele vanematest eakaaslastest veidi olulisemaks motiveerivaks teguriks. Õpilasmaleva puhul torkab motiveerivate tegurite seas silma ka soov reisida. Uute kogemuste saaminegi osutus küllaltki oluliseks õpilasmalevasse minemise põhjuseks. Seega võib öelda, et noored näevad malevas ka enese proovilepaneku ja iseseisvuse suurendamise võimalusi. Lisaks joonisel kujutatud viiele motiveerivale tegurile tõstsid teismelised ülejäänud õpilasmalevas osalemise põhjustest esile rahateenimissoovi ning uute sõprussidemete sõlmimise võimaluse.

4.8. Vabatahtlik tegevus

Euroopa Noored Eesti büroo tegevuse mõju hindamise uuring (Murakas jt 2007a) näitas, et möödunud kümnendi algusest on vabatahtlikus tegevuses osalemine jõudsalt kasvanud. Joonisel 7 on vanuserühmade lõikes toodud viis olulisemat vabatahtlikus tegevuses osalemist motiveerivat tegurit. Taas kerkib esile ennekõike kuulumisvajadus, mis motiveeris kõige enam vabatahtlikus tegevuses osalema eelkõige nooremaid vastajaid. Ligikaudu neljandik 7–11-aastastest, viiendik 12–15-aastastest ning 18% 16–26-aastastest noortest väärtustavad võimalust võtta midagi ette koos vabatahtlikus tegevuses osalevate kaaslastega. Ka Eesti Noorsoo Instituudi poolt 2009. aastal 15–30-aastaste noorte seas läbi viidud uuringus (Jõe 2010) hinnati kõige olulisemaks vabatahtlikus tegevuses osalemise motivaatoriks soovi veeta meeldivalt aega koos teiste vabatahtlikus tegevuses osalevate inimestega. Võib öelda, et vabatahtlikus tegevuses nähakse olulist kanalit, mille kaudu koos eakaaslastega ühiskonda sotsialiseeruda.

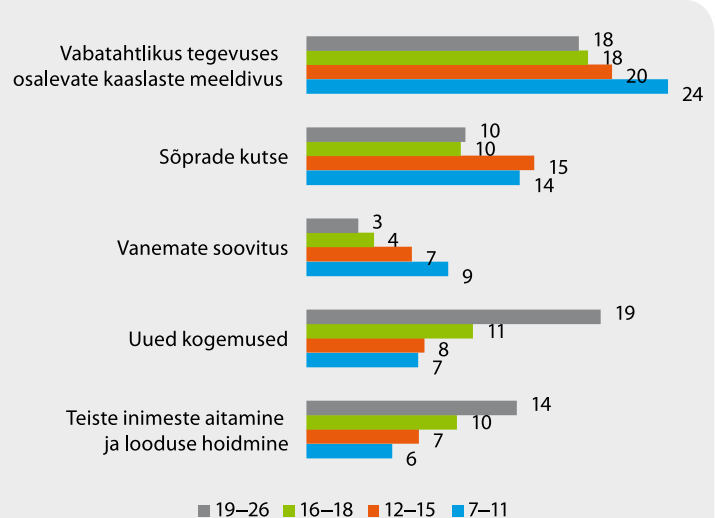
Sarnaselt kaaslaste meeldivusega oli ka sõprade kutse tähtsaks vabatahtliku tegevuse külgetõmmet suurendavaks teguriks. Eelkõige motiveerisid need 7–15-aastaseid noori. Jooniselt 7 näeme, et nooremate uuringus osalejate jaoks on olulisemaks motiveerijaks ka täiskasvanute roll: nemad jõudsid vabatahtliku tegevuseni vanematest vastajatest sagedamini lapsevanemate soovitude kaudu. Seevastu eneseteostusvajadused osutusid vanemate vanuserühmade liikmetele olulisemateks motivaatoriteks. 7–8% 7–15-aastastest noortest väärtustas vabatahtlikust tegevusest saadavaid uusi kogemusi, 16–18-aastastest innustas see ligikaudu kümnendikku, 19–26-aastaste seas püüdlas uute kogemuste poole juba peaaegu viiendik noortest. Uute kogemuste saamise tähtsus on vabatahtlikus tegevuses osalemise käigus noorte täiskasvanute seas kahekordistunud. Seega võib arvata, et noored hindavad vabatahtlikku tegevuse rolli oskuste ja kogemuste arendamise allikana küllaltki kõrgelt.

Ka altruism osutus vanemate vastajate hulgas võrreldes noorematega atraktiivsemaks vabatahtlikus tegevuses osalemise põhjuseks. 6–7% 7–15-aastastest ning kümnendikku 16–18-aastastest ja 14% 19–26-aastastest noortest motiveeris vabatahtlikus tegevuses osalema võimalus aidata teisi inimesi ja loomi ning hoida loodust. See näitab, et vanuse kasvades suureneb noorte teadlikus oma tegevuse võimalikust mõjust. Lisaks joonisel kujutatud vabatahtlikus tegevuses osalemist motiveerivatele teguritele märgiti ülejäänud põhjustest eelkõige vanemates vanuserühmades taolisi eneseteostuse aspekte nagu uute teadmiste ja oskuste saamise, enda isiksuse arendamise ja ühiskonna muutmise võimalused.

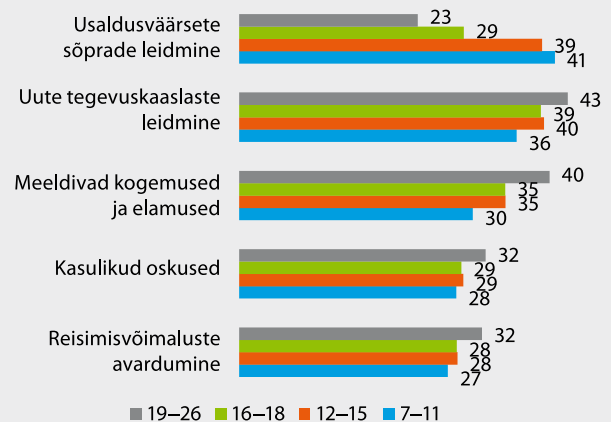
4.9. Noorsootöös osalemise tulemused

Noorsootöös osalemise tulemuste hindamiseks küsiti vastajatelt, mida on noorostöö neile andnud, ja paluti etteantud loetelust¹⁵ märkida kõik variandid, mida nad enda puhul oluliseks pidasid. Vaadeldes noorte hinnanguid noorsootöös osalemise mõjule vanuse järgi (vt joonis 8) näeme, et enim tõsteti esile sarnaselt motivatsiooniteguritele erinevaid eakaaslaste hulka kuulamise aspekte.

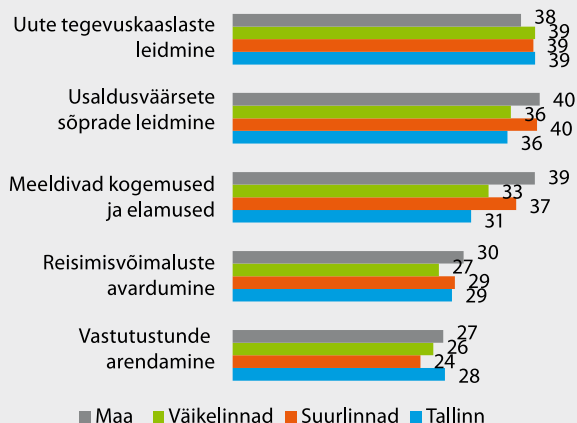
¹⁵ Valitavad vastusvariandid olid: „Olen leidnud palju tuttavat, kellega koos võiksin mõne projekti või tegevuse ette võtta“; „Olen leidnud häid sõpru, kellega võiksin jagada ka oma saladusi“; „Olen saanud reisida, käia kohtades, kuhu muidu ei oleks saanud minna“; „See on andnud minus vastutustunnet, tegemise ja tegematajätmise seostamist tagajärgedega“; „See on andnud (konkreetse) töökogemuse“; „Olen õppinud iseend paremini tundma ja oskan seetõttu teadlikumaid valikuid teha“; „See on andnud uusi teadmisi ja oskusi, mis tulevad edaspidises tööelus kasuks“; „See on võimaldanud mul end mitmekülgseks arendada“; „See on andnud lihtsalt meeldivaid kogemusi ja elamusi“; „Olen õppinud erinevaid oskusi, mis võivad elus kasuks tulla“; „Olen muutunud sallivamaks teist keelt kõnelevate ja/või minust (kultuuriliselt) erinevate inimeste suhtes“; „Olen leidnud tänu noorsootöös osalemisele töökoha“; „See on mõjutanud minu otsust asuda tegelema ettevõtlusega“; „See on mõjutanud mind asuma edasi õppima, andnud ideid, mida ja kus õppida“; „See on mõjutanud minu erialavalikut, andnud ideid, kellenah tahan töötada“.

Joonis 7. Vabatahtlikus tegevuses osalemise põhjused vanuserühmade lõikes, mainimiste osakaal (%)

Joonis 8. Noorsootöös osalemise rahulolu aspektid vanuserühmade lõikes, mainimiste osakaal (%)

Joonis 9. Noorsootöös osalemise rahulolu aspektid piirkondade lõikes, mainimiste osakaal (%)

Usaldusväärsete sõprade leidmine oli olulisem noorematele uuringus osalejatele. Ligikaudu 40% 7–15-aastastest, 29% 16–18-aastastest ja umbes neljandik 19–26-aastastest noortest leidis noorsootööst usaldusväärseid sõpru, kellele nad on valmis oma saladusi usaldama.

Veidi üle kolmandiku 7–11-aastastest ning ligikaudu 40% vanemate vanusrühmade vastajatest tõtsid esile noorsootöös osalemise kaudu leitud uusi tutvavaid, kellega kaaluti mõne projekti või tegevuse ettevõtmist. Uusi sõpru ja tutvavaid leidnud noored on ka sagedamini osalenud erinevates noorsootöötgevustes. Noorsootööst saadud kogemusi ja elamusi tõtsid enim esile vanemad uuringus osalejad. 30% 7–11-aastastest ja veidi üle kolmandiku 12–18-aastastest ning 40% 19–26-aastastest noortest märkis, et on saanud noorsootöös osalemisest

meeldivaid kogemusi ja elamusi. Ligi 30% 7–18-aastastest ja kolmandik 19–26-aastastest noortest leidis, et noorsootöös osalemine on andnud neile erinevaid oskusi, mis võivad hilisemas elus kasuks tulla. Veidi üle neljandiku 7–11-aastastest noortest, ligi 30% 12–18-aastastest ning kolmandik 19–26-aastastest noortest märkis noorsootöö tulemusena avardunud võimalusi reisida ja käia kohtades, kuhu nad muidu poleks saanud minna. Ülejäänud vastusevariantidest tõtsid 19–26-aastased uuringus osalejad noorematest rohkem esile noorsootöös osalemise käigus omandatud uusi teadmisi ja oskusi, mis edaspidises tööelus vajalikuks osutusid, arenenud vastutustunnet ja isiksuse mitmekülgset arendamist ning konkreetse töökogemuse saamist.

Piirkondlikud erinevused noorsootöös osalemise tulemustes ei olnud kuigi suured, kuid teatud trende võib siiski täheldada. Joonisel 9 kujutatud hinnangud noorsootöös osalemise mõju piirkondlikele aspektidele on järjestatud tallinlaste hinnangute alusel; nendega on kõrvutatud suuremate linnade (Tartu, Pärnu ja Narva) ning väiksemate linnade ja maakonnakeskuste ning maal elavate noorte arvamusi. Näeme, et ligi 40% kõigi piirkondade noortest on leidnud palju uusi tutvavaid, kellega koos ollakse valmis mõnda projekti või tegevust ette võtma. Sarnane on ka hinnang noorsootöö käigus leitud südamesõprade leidmise võimalusele. Tundub, et Tartus, Pärnus ja Narvas, aga ka maal elavad noored on noorsootöös osalemise kaudu leidnud veidi rohkem südamesõpru kui Tallinna ning väiksemate linnade ja maakonnakeskuste noored. Võiks eeldada, et need erinevused on põhjustatud väiksemate linnade pakutavate alternatiivide vähesusest. Noorsootöös osalemine võiks olla neile noortele ahvatlevam kui tallinlastele, kel on rohkem „segajaid“. Taoliste põhjapanevate järelduste tegemiseks on erinevused siiski liiga väikesed.

Sarnane muster ilmneb ka hinnangutes noorsootööga seotud elamustele ja kogemusele. Kolmandik Tallinna ning väiksemate linnade ja maakonnakeskuste noortest ning ligi 40% Tartus, Pärnus, Narvas ja maal elavatest noortest koges noorsootöös osaledes erinevaid meeldivaid kogemusi ja elamusi. Järgnevatel joonisel kujutatud vastusevariantides ilmnesid märksa väiksemad piirkondlikud erinevused. Ligikaudu 30% kõigi piirkondade noortest on rahul noorsootöö tõttu avanenud reisimisvõimalustega, mis võimaldasid neil käia kohtades, kuhu nad muidu ei oleks saanud minna. Umbes neljandik kõigi piirkondade noortest on rahul noorsootöös osalemise kaudu arenenud vastutustundega.

Kokkuvõte

Uuringus „Noorte osalemine noorsootöös“ vastanutel paluti märkida peamisi noorsootöös osalemist motiveerivaid tegureid. Vastajate hinnanguid seitsmes noorsootöotegevuses osalemise põhjustele vaadeldi võrdlevalt nelja vanuserühma lõikes. Tabelis 1. on toodud kokkuvõtlikult ära noorte hinnangud olulisematele noorsootöös osalemise põhjustele. Hinnangute järjestamisel on lähtutud noorematesse vanuserühmadesse kuulujate vastustest. Nägime, et noori tõmbavad erinevate noorsootöotegevuste juurde mõnevõrra erinevaid motiveerivad tegurid. Samuti varieeruvad motivaatorid vanuselises lõikes. Ilmnes, et nii huvitegevuse, noortekeskuste, noorteühingute, noorteprojektide, noortelaagrite, õpilasmaleva kui ka vabatahtliku tegevuse juures olid kõige olulisemateks liikumapanevaks jõuks noorte kuulumisvajadused. Ainsana ilmnes kõigile noorsootöotegevustele antud hinnangutes viie olulisema motivaatori seas nendes tegevustes juba osalevate sõprade mõju. Väga oluliseks motiveerivaks teguriks peeti ka tegevuste endi meeldivust. Mitme tegevuse puhul olid olulisteks noori motiveerivateks põhjusteks ka Maslow (2007) vajaduste püramiidi tippu kuuluvad kõrgema järgu eneseteostusvajadused. Kui kuulumisvajadused motiveerisid pigem nooremaid, siis eneseteostusvajadused osutusid tähtsamateks vanemate vanuserühmade liikmete jaoks.

Kuigi uuringus oli võimalik välja tuua arvukalt erinevaid noorsootöös osalemist motiveerivaid aspekte, osutusid ülejäänud eespool mainitust vähem olulisteks.

Populaarseima vabaajategevusena nimetatud huvitegevuse ja huvihariduse juures motiveeris enim selle meeldivus, mida väärtustas ligi kolm neljandikku kuni 18-aastastest ja üle poole 19–26-aastastest noortest. Pärast huvitegevuses osalema hakkamist on selle meeldivus kõigis vanuserühmades suurenenud. Sõbrad ja kaaslased on noorematesse

Tabel 1. Olulisemad noorsootöös osalemise põhjused (% noorsootöö tegevuses osalenud noortest)

Noorsootöötegevus	Vanuserühm	Tegevuse meeldivus	Kaaslaste meeldivus	Juhendajate meeldivus	Sõprade kutse	Vanemate soovitus	Oskuste arendamise soov	Uute kogemuste omandamise soov	Uued sõbrad, uued inimesed	Reisimine	Keskkonna- ja loodushood
HUVITEGEVUS	7 - 11	72	27	17	19	11	16	13	6	6	2
	12 - 15	71	25	10	17	7	26	12	5	5	1
	16 - 18	71	23	10	12	3	32	10	4	3	1
	19 - 26	54	15	8	10	1	24	4	4	1	0
NOORTEKESKUS	7 - 11	31	..	6	21	4	4	8	7	3	1
	12 - 15	26	..	5	22	2	4	7	8	2	2
	16 - 18	16	..	5	17	2	5	6	6	2	1
	19 - 26	10	..	2	7	0	4	4	3	3	1
NOORTEÜHINGUD	7 - 11	11	5	3	5	3	2	4	2	2	2
	12 - 15	13	7	3	7	2	3	5	3	2	1
	16 - 18	14	9	3	6	1	5	8	4	2	1
	19 - 26	13	11	1	6	0	5	8	3	1	3
NOORTEPROJEKT	7 - 11	11	11	4	10	5	3	7	2	4	2
	12 - 15	9	12	3	13	4	4	7	4	4	2
	16 - 18	8	10	3	9	2	5	10	7	5	1
	19 - 26	6	7	1	12	0	6	8	5	4	2
NOORTELAAGRID	7 - 11	..	35	7	20	16	5	9	9	8	2
	12 - 15	..	34	5	21	10	6	9	11	7	1
	16 - 18	..	22	3	13	3	7	9	12	4	1
ÕPILASMALEV	7 - 11	..	13	3	10	6	2	3	2	3	2
	12 - 15	..	15	3	12	6	3	5	4	2	1
	16 - 18	..	12	2	10	3	3	6	5	2	2
VABATAHTLIK TEGEVUS	7 - 11	..	24	5	14	9	4	7	4	4	6
	12 - 15	..	20	3	15	7	4	8	4	2	7
	16 - 18	..	18	4	10	4	5	11	5	2	10
	19 - 26	..	18	4	10	3	11	19	4	1	14

.. – vastusevarianti selle tegevuse puhul puudus

vanuserühmadesse kuulujatele lapsevanematest olulisemateks huvitegevustes osalemises motivaatoriteks. Uute oskuste omandamise ja arendamise võimalused motiveerivad rohkem teismelisi ja noori täiskasvanuid. Juhendajate meeldivus motiveeris kõige enam noorimaid, kuni 11-aastaseid lapsi. Seega võib öelda, et eelkõige lapsi ja teismelisi saab motiveerida huvitegevustes osalema mitte ainult selle sisu kaudu, vaid tähtsad on selles osalevad kaaslased ja sõbrad, ning ka juhendajate meeldivus on nende silmis tähtis. Noori täiskasvanuid ja teismelisi toob lastest rohkem huvihariduse juurde soov omandada või arendada erinevaid pädevusi. Seega on noorsootöötaja jaoks oluline arvestada huvitegevuste kavandamisel ealisi eripärasid. Üllataval kombel ei peetud lapsevanemate ja täiskasvanute soovitusi kuigi olulisteks motivaatoriteks. Samas tuleb arvesse võtta, et tegemist on noorte hinnangutega, kes ei taju veel oma autonoomsuse piire.

Noortekeskustes käimise juures motiveerivad eelkõige nooremaid, 7–15-aastaseid uuringus osalenuid keskustes toimivate tegevuste kõrval ka seal tegutsevad sõbrad. Vanuse kasvades kuuluvusvajaduste tähtsus vähenes. Seega võib öelda, et eelkõige lapsi ja teismelisi saab motiveerida noortekeskustes käima mitte ainult seal toimivate tegevuste kaudu, vaid tähtsad on ka selles osalevad sõbrad. Seetõttu on noorsootöötajate jaoks väga oluline tagada, et noorsookeskustes valitseks positiivne õhkkond. Taolisi ealisi erinevusi ei ilmnenud ei väljavaadetes saada uusi kogemusi ning leida uusi sõpru ja kohata uusi inimesi, ega ka mitte juhendajate meeldivuses. Kuna enamik tegevustest, millega noortekeskustes tegeldakse, ei eelda pikaajalist ega süvenenud harrastamist, siis võib-olla oleks efektiivsem panustada rohkem noori arendavatesse tegevustesse (koolitused, pillimäng, arvutikasutusoskused). Selle juures on tähtis ka noortekeskuse töötajate autoriteet.

Noorteühingud motiveerisid noori tegevuspõhimõtete meeldivuse ja neis osalevate sõprade kõrval ka uute koge-

muste saamise võimaluste ning juhendajate meeldivusega. Hinnangutes noorteorganisatsioonides osalemise põhjustele olulisi ealisi erinevusi ei ilmnenud. Leige huvi vabatahtlikes organisatsioonides osalemise vastu pole mitte ainult noorte, vaid terve Eesti ühiskonna probleem. Noorteühendustes osalemist parandaks selgitamine, millist tulu noortele organisatsioonides osalemisest tõuseb. Kuna tähtsaks motivaatoriks on sõbrad, saaks organisatsiooni tegevuspõhimõtted propageerida nn noorelt noorele noorsootöö kaudu ehk rohkem aktiivsemaid noori kaasates. Nemad saaksid ka rääkida noorteühingutes osalemisest saadud uutest kogemustest.

Noorteprojektides osaletakse eelkõige kaaslaste pärast, kuid tähtsaks peetakse ka võimalust ise projekte korraldada ning neist uusi kogemusi saada. Aktiivsematele noortele saab pakkuda võimalusi ise projektide korraldamises kaasa luua. Teiste kaasamiseks saab rõhuda kaaslastele, kes tõmbavad kaasa uusi noori, kelle hulgast omakorda sirguvad uued eestvedajad. Erinevalt eelkirjeldatud tegevustest motiveerivad noorteprojektide juures nooremate vanuserühmade liikmeid märkimisväärselt ka vanemate soovitusel. Seda ressursi võiks edaspidi veelgi efektiivsemalt kasutada lootusega, et noorteprojektides osalenud lapsed löövad nendes hiljemgi kaasa.

Noortelaagrite puhul motiveeris uuringus osalejaid enim kuuluvusvajadus. Nooremaid uuringus osalejaid motiveerisid noortelaagrites osalemise juures kaaslaste meeldivuse kõrval vanematesse vanuserühmadesse kuuluvatest vastajatest rohkem ka sõprade kutse ning vanemate soovitusel. Kõigi noorte jaoks olid võrdväärselt tähtsad uute kogemuste saamise ja sõprade leidmise võimalused. Sarnaselt noortekeskustega andsid noortelaagrid paljudele noortele võimaluse kohata uusi inimesi ja leida sõpru. Seega saab siingi kasutada varem laagris osalenud noori laagrite propageerimiseks ja uute osaliste värbamiseks. Rõhuda võiks nii uute arendavate kogemuste omandamise kui ka sotsiaalse võrgustiku laiendamise võimalustele. Ka

vanemate seas tehtav selgitustöö on oluline, sest nende suunav roll on otsustava tähtsusega.

Ka õpilasmalevas käimist kujundavate põhjuste seas osutus eelkõige nooremate vastajate seas kõige olulisemaks motiveerivaks teguriks kuuluvusvajadus. Kaaslaste meeldivuse ja sõprade kutse järel oli märkimisväärseks teguriks ka vanemate mõju. Uute kogemuste saamise võimalus motiveeris rohkem vanemaid uuringus osalejaid. 12–18-aastaste teismeliste seas tõsteti noorematest veidi enam esile rahateenimissoovi. Ka maleva propageerimisel oleks mõistlik kaasata juba seal osalenud noori. Maleva juures on samuti tähtis noorte iseseisvuse ja autonoomia suurenemine uute kogemuste omandamise kaudu. Sageli toimub tegevus kodunt kaugemal, mis võimaldab ka reisida. Teismeliste jaoks on oluline võimalus teenida raha. Seda kõike tuleb noorsootöötajal arvesse võtta. Tähtis on ka koostöö vanematega, kelle sõna on noorte jaoks kaaluksiks.

Ühe olulisema vabatahtlikus tegevuses osalemise motivaatorina toodi välja kuuluvusvajadus, mis innustas eelkõige nooremaid vastajaid. Olulisemateks motiveerivateks teguriteks osutusid vabatahtlikus tegevuses osalevate kaaslaste meeldivus, sõprade kutse ja vanemate soovitusel. Väljavaated omandada uusi kogemusi ja olla teistele kasulik olid olulisemateks motivaatoriteks vanemate vanuserühmade liikmetele. Ka vabatahtliku tegevuse edendamisel võiks nooremate noorte seas olla kõige efektiivsemaks viia seda läbi juba vabatahtlikus tegevuses osalevate noorte kaudu, samuti tuleks teha selgitustööd lapsevanemate seas. Vanemate vanuserühmade kaasamiseks on omakorda efektiivsem rõhutada uute kogemuste saamise võimalust ja väljavaadet aidata teisi inimesi ning hoida loodust.

Ka rahuloluteguritest tõsteti enim esile erinevaid kuuluvusvajaduse aspekte: noorsootööst leitud südamesõpru (eriti nooremate seas), uusi tuttavaid, kellega koos võiks midagi ühiselt ette võtta, aga ka meeldivaid kogemusi, kasulikke oskusi ja reisimisvõimaluste avardumist. Piirkondlikud erinevused rahulolus noorsootöoga polnud kuigi suured. Noorsootööst uusi sõpru ja eriti tuttavaid leidnud noored on ka ise aktiivsemalt noorsootöös osalenud. Suurimaks rahuloluteguriks oli kõigi noorsootöötegevustesse kaasatud noorte jaoks uute tegevuskaaslaste leidmine.

Kuna hinnangud noorsootöös osalema hakkamise põhjustele ei olnud enamikus aspektides kuigivõrd erinevad hinnangutest noorsootöös osalemist motiveerivatele põhjustele, siis võib öelda, et üldjuhul ei muutnud osalemiskogemus kuigi oluliselt noorte suhtumist noorsootöösse. Suurimad erinevused ilmnisid peamiselt sõprade suuremas tähtsuses esimest korda noortekeskusesse sattumise seisukohalt. Edasise noortekeskustes käimise vaatepunktist oli sõprade mõju kõigis vanuserühmades vähem oluline. Samuti ilmnis hinnangutest, et eri vanuses noori panid liikuma veidi erinevad ajendid –noorematele olid tähtsamad noorsootöö meeldivus ja sõbrad ning ka vanemate soovitusel, kuid vanematele uuringus osalejatele olid sõprade kõrval olulisemad ka erinevad enesetäiendamise aspektid. Neist lähtuvalt saab ka eri vanuses noortega noorsootöö tulemuslikumalt läbi viia.

Kasutatud kirjandus

- Bohn, I., Alvela, A., Amico, A., Arnone, R., Backe-Hansen, E., Borza, I., Flaschberger, E., Frazzica, P., Giannaki, D., Komp, K., Moreno Mingues, A., Powell, F., Rämmer, A., Stallmann, L., Wächter, N. (2007). The Socioeconomic scope of Youth Work in Europe. Final Report. Council of Europe – Directorate of Youth and Sport: Strasbourg. <http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/research/socioeconomic-scopeofwork.html> (10.12.2011).
- Ester, P., Braun, M., Vinken, H. (2006). *Eroding Work Values? – Ester, P., Braun, M., Mohler, P. (toim) Globalization, Value Change, Generations*. Leiden, Boston: Brill, lk 89–113.
- Jõe, H. (2010) Noored ja vabatahtlik tegevus. Parts, V. (toim) *Noortemonitor 2009*. Tallinn: Eesti Noorsoo Instituut, lk 101–113.
- Kõiv, K. (2003). Noortelaagrite programmide uuringu aruanne. Tartu: EV Haridus- ja teadusministeerium. www.hm.ee/index.php?popup=download&id=4086 (17.02.2012).
- Maslow, A. H. (2007). *Motivatsioon ja isiksus*. Tallinn: Mantra.
- Murakas, R., Linnasmäe, H.-L., Veski, L., Rämmer, A., Alvela, A., Beilmann, M., Lepik, A., Maasalu, A. (2007a). *Impact assessment of the YOUTH programme in Estonia*. http://www.psych.ut.ee/stk/YOUTH_Impact_Assessment_Estonia.pdf (10.12.2011).
- Murakas, R., Veski, L., Rämmer, A.; Alvela, A.; Lepik, A.; Maasalu, A. (2007b). Noorte vaba aeg ja noortekeskuste tegevus Tartus. http://www.tartu.ee/data/Uurin-gute_kokkuvote_Noorte_vaba_aeg_ja_noortekeskused.pdf (10.12.2011).
- Murakas, R., Rämmer, A., Visnapuu, U. (2011). Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused. – *Mihus 2011 nr 7*, lk 28–33.
- Rämmer, A. (2009a). Koolilõpetajad väärtustavad enim hea hariduse omandamist. *Mihus 2009 nr 3*, lk 28–32.
- Rämmer, A. (2009b). Eesti koolinoorte väärtused. – Sutrop, M.; Valk, P.; Velbaum, K. (toim.). *Väärtused ja väärtuskasvatuse valikud ja võimalused 21. sajandi Eesti ja Soome koolis*. Tartu: Tartu Ülikooli Eetikakeskus, lk 83–117.
- Rämmer, A. (2010). Motivatsioon noorsootöö tegemiseks ja rahulolu sellealase tegevusega. – Murakas, R. (toim.). *Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused*. Tartu: Tartu Ülikooli Sotsioloogia ja Sotsiaalpoliitika Instituut, lk 35–53.
- Taru, M., Rämmer, A., Roosalu, T., Reiska, E. (2008). Tallinna õppurite haridus- ja tööväärtused. http://www.eni.ee/sisu/v/eni_tallinna_noorte_vaartusuuring_aruanne.pdf (10.12.2011).
- Vadi, M. (1995). *Organisatsioonikäitumine*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

NOORSOOTÖÖ LAPSEVANEMATE PERSPEKTIIVIST

Marre Karu, Pirjo Turk

Sissejuhatus

Kontrolli oma laste ja nende elu üle peetakse üheks peamiseks lapsevanemaks olemise aspektiks (vt nt Grolnick, Pomerantz 2009). Noorsootöö seisukohast on tähtis see, et vanemad mõjutavad laste ajakasutust ja tegutsemist erinevates valdkondades nii otseselt lubades, keelates, käskides, kui ka kaudselt nende hoiakuid kujundades, neid julgustades või neile eeskujuga andes. Bekkers (2007) toob välja, et vanemate mõju laste käitumisele käib kahte teed pidi: esmalt võivad lapsed valida sellise käitumisviisi, mille eest nad saavad kiitust ja vanemlikku tunnustust. Seetõttu mõjutab noorsootöös osalemist see, mismoodi lapsevanemad suhtuvad noorsootöösse ja kas nad pigem soosivad või pärsivad laste aktiivsust erinevates organisatsioonides ja tegevustes. Teisalt kujuneb laste käitumine läbi väärtuste, mis vanemad oma lastele edasi annavad. Kuigi on terve hulk tegureid, mis mõjutavad laste osalemist vabaajategevustes ja noorsootöös, näitavad uuringud, et üheks väga oluliseks lapse aktiivsuse mõjutajaks on just lapsevanemate toetus ja heakskiit (Huebner ja Mancini 2003). Fletcher jt (2000) on leidnud, et vanemlik soojus,

julgustus ja noorte tegevuse toetamine nagu ka vanema enda osalus kogukonnas suurendab tõenäosust, et laps osaleb koolivälistes tegevustes. Samuti on viiteid, et lapsevanemate omaaegne sotsiaalne aktiivsus mõjutab lapse osalemist (Bekkers 2007). Lapsevanemate osalemine noorsootöös ja tegelemine erinevate harrastustega ajal, mil nad üles kasvasid, kujundab nende arvamust erinevate tegevuste kohta, mis omakorda ajendab neid toetama ning suunama oma laste käitumist organiseeritud tegevustes (Simpkins jt 2011).

Lisaks moraalsele toetusele kujutavad kodu ja perekond endast keskkonda, mis kujundab laste võimalusi osaleda huvitegevuses ja tekitab neid. Kõige otsesemad mõjutajad on perekonna majanduslik olukord, elukoht ja transpordivõimalused, mis lapse võimalusi piiravad või soodustavad. Näiteks on leitud, et üksikvanemate lapsed osalevad just majandusliku kitsikuse tõttu huvitegevuses vähem kui kahe vanemaga perede lapsed (Simpkins 2005). Kuid asi pole vaid otseselt väiksemates rahasummades, mis madalama sissetulekuga perekondades on võimalik laste huvitegevusele kulutada. Sotsiaalmajandusliku staatuse mõju

laste ajakasutusele väljendub ka kaudsemalt. Näiteks on madala sissetulekutega perekondades laste kanda rohkem majapidamistööid ja teiste laste hoidmise ülesandeid, mistõttu on nende vabalt kasutatava aja hulk piiratum (Simpkins 2005). Uuringud on ka näidanud, et paremas majanduslikus olukorras perede lapsed on uute tegevuste proovimisele avatumad (Huebner ja Mancini 2003). Neil põhjustel on laste noorsootöös osalemise mõistmiseks oluline näha ka seda, milline on noorsootöö lapsevanemate vaatenurgast.

Kuna lapse vanemad ja kodused võimalused mängivad olulist rolli lapse võimaluste kujunemisel, on käesoleva artikli eesmärk anda ülevaade eesti lapsevanemate ootustest ja nende suhtumisest noorsootöösse.

Järgnev peatükk annab esmalt ülevaate sellest, millised lapsevanemad uuringus osalesid. Seejärel vaatame, milline oli nende huvitegevus nooruspõlves ja praegu ning kuidas on see seotud lapse osalemisega noorsootöös. Anname ülevaate lapsevanemate ootustest – mida võiks noorsootöö vanemate hinnangul anda neile endile, mida lapsele. Lõpetuseks käsitleme aspekte, mis lapsevanemate hinnangul takistavad laste osalemist noorsootöös.

5.1. Millised lapsevanemad uuringus osalesid?

Lapsevanemate hinnangud noorsootööl koguti ankeetküsitlusega, mis viidi läbi samade koolide laste vanemate hulgas, kus korraldati ka laste küsitlus. Kokku täitis ankeedi 1634 lapsevanemat, kellest suurem osa olid emad ning 161 ehk ligikaudu 10% isad. Lapsevanemate keskmine vanus oli 38,9 aastat ning suurem osa neist olid palgatöötajad (57%). Õppijaid ja ettevõtjaid oli vastanud lapsevanemate hulgas suhteliselt vähe – vaid 96 õppis, kuid nendest 71% töötas samal ajal ning 12% tegeles ettevõtlusega. Kõige rohkem vastajaid töötas haridus- ja teadusvaldkonnas (23%), kaubanduses (16%) ning tervishoiu ja

sotsiaalhoolekande vallas (11%). Suur osa lapsevanemaid jättis oma sotsiaalmajandusliku staatuse täpsustamata. Leibkonna keskmine kogusissetulek perekonnaliikme kohta kuus viimase aasta jooksul oli 550 eurot (samas jättis 484 lapsevanemat sissetulekuandmed esitamata). Küsitluses osalenud lapsevanemad olid suhteliselt kõrgelt haritud – kõrghariduse oli omandanud 48%, ligi 34% oli omandanud kutsehariduse, keskeri- või tehnikumihariduse. Keskhariidusega vastajaid oli 13% ning põhiharidusega 5%.

Vastajaid oli üle terve Eesti, kuid kõige rohkem Harju maakonnast (36%), sealhulgas Tallinnast (27%), ning Ida-Virumaalt (13%) ja Tartumaalt (19%), sealhulgas Tartust (16,5%). Aktiivselt osalesid küsitluses maapiirkondades elavate laste vanemad – veerand ehk 25,3% vastajatest märkis, et nad elavad maal.

55,6% vastajatest määratles end rahvuselt eestlasena, ligi 20% venelasena ja 4% nimetas end muu rahvuse esindajaks. Lisaks jättis 446 vastajat (27%) oma rahvuse märkimata ning pisut üle 5% oli märkinud mitu rahvust. Küsitud oli lisaks ka seda, mis on vastaja elukaaslase või partneri rahvus. Kokku võib öelda, et ligi 72% vastanud peredest oli kahest eestlasest koosnevad pered, 21,3% mitte-eestlastest koosnevad pered ning 7% olid segapered.

Kuna piisavalt häid andmeid kõigi 7–26-aastaste Eesti laste vanemate sotsiaaldemograafiliste tunnuste kohta ei ole saadaval, ei olnud võimalik andmeid kaaluda. See tõttu ei ole teada, kui hästi vastab osalenute profiil kõigi ülejäänud 7–26-aastaste Eesti laste ja noorte vanemate profiilile. Sellest tulenevalt ei ole ka teada, mil määral esindavad vastanud ülejäänud lapsevanemate vaateid ja kogemusi. Kindlasti tuleb tulemuste tõlgendamisel arvestada sellega, et tegu on keskmisest kõrgemalt haritud lapsevanemate hoiakute, kogemuste ja arvamustega.

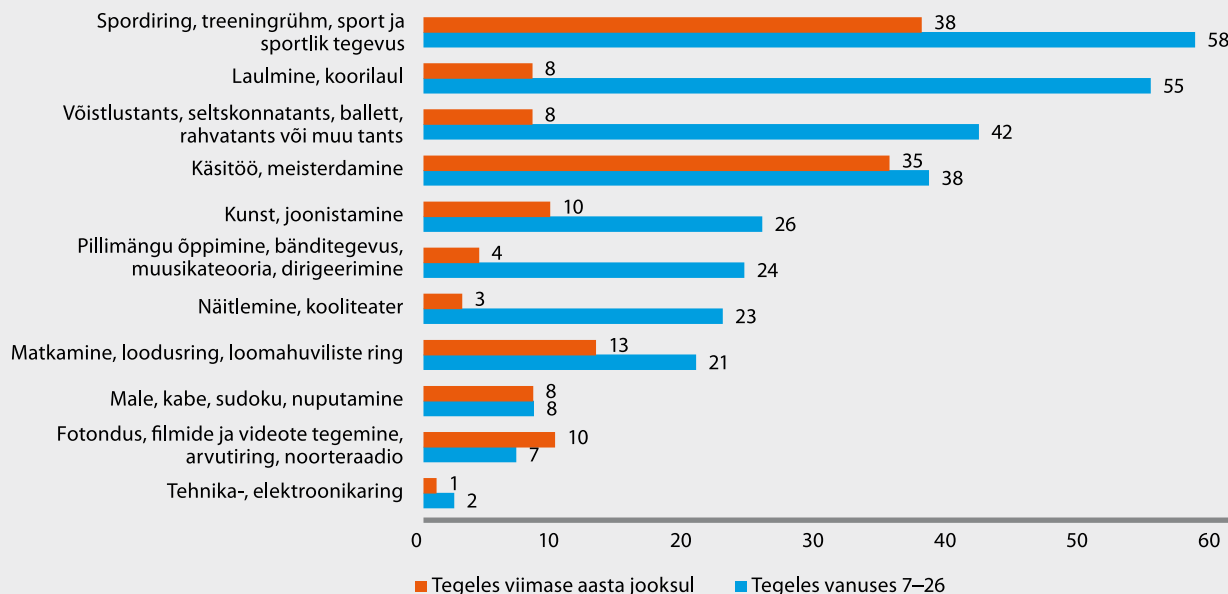
5.2. Lapsevanemate aktiivsus nooruses ja praegu

Nagu eespool mainitud, mõjutab lapsevanemate endi aktiivne osalus ka laste osalust ning aktiivsust. Palusime lapsevanematel meenutada oma nooruspõlve ja juhendatud tegevusi, millest nad osa võtsid. Pakkusime nimekirja erinevatest huvitegevustest ning palusime märkida kõik, millega nad nooruses (7–26-aastasena) tegelesid. Loetelus oli näiteks kunsti, käsitööd, muusikat, sporti, näitlemist, tehnikat, loodushobisid ja matkamist.

Selgub, et lapsevanemad on minevikus olnud suhteliselt aktiivsed ning vaid 7,5% ei leidnud nimekirjast ühtegi tegevust, millega oleks nooruspõlve jooksul tegelenud. Nii nagu noored praegu, tegelesid ka lapsevanemad noorena kõige rohkem erinevate sportlike tegevustega (58%),

üle poole lapsevanematest oli tegelenud ka laulmise või koorilauluga, paljud olid õppinud tantsu ning harrastanud käsitööd ja meisterdamist (vt lähemalt joonis 1, sinised tulbad). Edetabelis kõige viimastel kohtadel on fotograafia, arvutid, tehnika ja elektroonikaga seondud.

Kui aga küsida ainult küsitlusele eelneva aasta kohta, selgub, et loetelu jääb oluliselt lühemaks – uuringule eelneva aasta jooksul ei tegelenud 30% lapsevanematest mitte ühegi nimetatud hobiga. Vähem tegelesid huvitegevusega need lapsevanemad, kelle kodune keel on vene keel (63% osales), rohkem eesti keelt koduse keelena kasutavad vastajad (82% osales). Vaadates vastajate elukohta, näeme ka, kust selline erinevus tuleb – Narvas elavatest lapsevanematest osaleb huvitegevuses vaid 51%, samas kui Tartus ja Tallinnas on osalus 69% ringis, maal suisa 77%

Joonis 1. Lapsevanemate osalemine juhendatud vabaajategevustes nooruses ja viimase aasta jooksul, tegevusega tegelenud lapsevanemad (%)

ja maakonnakeskustes 79%. See võib olla märk huvitegevuse harrastamisvõimalustest, sealhulgas erinevusest eesti- ja venekeelsete huviringide kättesaadavuse, kuid ka elutempode ja -korralduse vahel.

See, kui palju hobisid oli lapsevanematel minevikus ja kui palju praegu, on omavahel tugevalt seotud. Suurem osa nendest, kes minevikus ühegi loetletud huvitegevusega ei tegelenud, ei olnud seda teinud ka viimase aasta jooksul (84%). See tähendab, et vaid veerand nendest, kes noorena huvitegevuses ei osalenud, oli leidnud hobi või huvitegevuse hilisemal ajal. Teisalt näeme, et kui inimene oli kooli ajal huvitegevuses tegev, kandus tema aktiivsus edasi ka täiskasvanupõlve: 75% nendest, kes tegeles kooli ajal vähemalt ühe nimetatud vabaajategevusega, tegi seda ka küsitlusele vastamise hetkel. Teisisõnu võimaldab kooliaegne aktiivsus mõnevõrra ennustada seda, kas huvitegevusega tegeletakse ka tulevikus, täiskasvanueas.

Siiski muutub juhendatud vabaajategevuste sisu täiskasvanuikka jõudmisel suuresti. Kui nooruses domineerisid sport, laulmine ja tantsimine, siis vanemas eas on spordi kõrval kõige tavaprasemaks tegevuseks käsitöö ja meisterdamine, kuid samuti matkamine ning loodusringid. Laulmine ning tantsimine on jäänud vaid väikese osa vastajate huvialaks, mis võib olla tingitud tõsiasjast, et tegu on selliste tegevustega, mida peamiselt korraldatakse koolide juures, mistõttu vähenevad sellised võimalused pärast kooli lõpetamist. Näiteks vaid veerand nooruses kunstiga tegelenutest ja 13% (koo)rlaulu harrastanute jätkas seda ka praegu.

Siiski on inimeste tegevustes märgata teatavat järjepidevust. Kui lapsevanem täiskasvanuna mingi asjaga tegeleb, oli see hobi tal suure tõenäosusega juba nooruses. Näiteks viimase aasta jooksul kunsti ja joonistamist harrastanute oli 74% sellega tegelenud juba kooli ajal ja vaid veerand kunstiharrastajatest oli hobiga alustanud pärast 26. eluaastat. Sarnast trendi näeme ka käsitöö, muusika, spordi ja suure osa teiste harrastuste puhul. Erandiks on filmide

ja fotograafiaga ning tehnikaga tegelemine: 77% täiskasvanutest, kes nende hobidega tegeles, polnud seda noorena teinud. See võib olla tingitud tehnika arengust ning tehnika kättesaadavuse olulisest paranemisest. Trendid on samasugused ka siis, kui vaadata vaid üle 40-aastaseid lapsevanemaid, kelle koolipõlvest juba rohkem aastaid möödus kui noorematel emadel-isadel. Seega on noorena tehtud valikutel oluline roll täiskasvanuea vabaajategevuste kujundamisel: täiskasvanueas alustatakse uute hobidega vähem, pigem jätkatakse tegevusi, millega tehti algust juba nooruspõlves.

Lapsevanemate aktiivsust näitab osalemine mingisuguse organisatsiooni tegevuse kavandamisel või korraldamisel. Selgub, et 26,6% on viimase aasta jooksul osalenud kas erialaliidu, ametiühingu, poliitilise erakonna, mittetulundusühingu või mõne muu organisatsiooni tegevuse korraldamises. Kõige rohkem osaleti mittetulundusühingute töös (13%).

5.3. Lapsevanemate aktiivsuse seos lapse aktiivsusega

Järgnevalt vaatleme, kuivõrd on omavahel seotud lapsevanemate huvitegevus ja laste osalemine noorsootöös. Laste noorsootöös osalemise kohta koguti infot lapsevanematelt, kes pidid teada andma, kas nende lapsed on viimase kolme aasta jooksul osalenud huvitegevuses, noortekeskustes, noorteühingutes, noorteprojektides või -laagrites, õpilasmalevas, vabatahtlikus tegevuses või teavitamis- ja nõustamistöös. 4% vanematest ütles, et nende laps ei ole osalenud üheski nimetatud noorsootöotegevuses, ühes nimetatutest osales 21%, kahes 27%, kolmes 22% ja neljas või enam 25% lastest. Kui vaadata, millised nimetatud tegevustest on lapsevanemate sõnade järgi kõige rohkem levinud, siis näeme, et 90% lapsevanematest nimetab huvitegevust, pooled noortelaagreid, 44% noortekeskusi ja 24% vabatahtlikku tegevust. Ülejäänud asjadega tegemist raporteerisid lapsevanemad vähem.

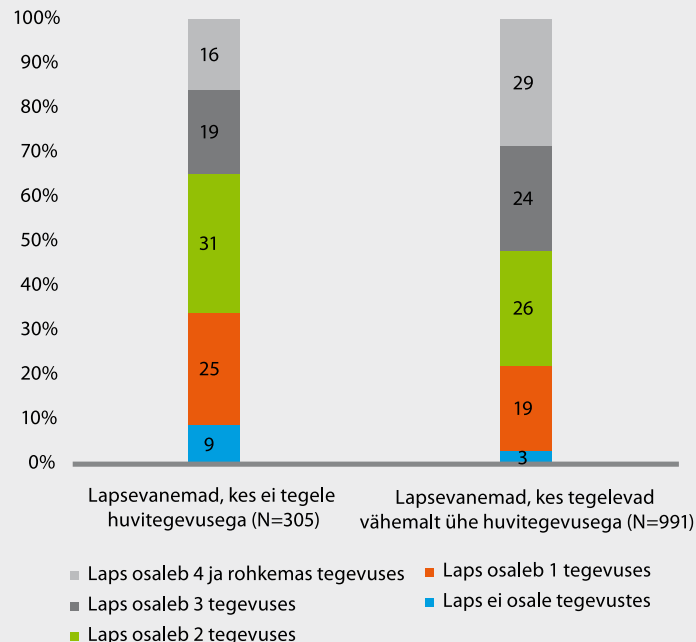
See, mitmes noorsootöotegevuses lapsed osalevad, on seotud sellega, kas lapsevanem ise on uuringule eelneval aastal olnud mõnes vabaajategevuses aktiivne.

Nendel lapsevanematel, kes ei ole viimase aasta jooksul tegelenud ühegi huvitegevusega, on suurema tõenäosusega laps, kes ei ole samuti üheski noortele mõeldud juhendatud tegevuses osalenud (vt joonis 2). Kuna üldiselt osaleb suurem osa lapsi noorsootöös, ei ole erinevused väga suured, kuid need on siiski statistiliselt olulised. Samuti – kui lapsevanem tegeleb vähemalt ühe huvitegevusega, siis osaleb ka laps suuremas hulgas noorsootöotegevustes: tervelt 28,5% tegeles nelja või enama asjaga. Lapsevanemate aktiivsus vabaajategevustes mõjutab tõenäosust, millega laps osaleb huvitegevuses, noorteühingutes, noorteprojektides ja vabatahtlikus tegevuses, aga ei mõjuta noortekeskuses, noortelaagris, malevates ning teavitamis- ja nõustamistöös osalemist.

Laste osalemisel noorsootöös on ka mõningane seos lapsevanema organisatoorse aktiivsusega. Need lapsevanemad, kes olid osalenud vähemalt ühe organisatsiooni töö korraldamises, raporteerisid sagedamini, et nende lapsed osalevad huvitegevuses, noorteühingutes, noorteprojektides, noortelaagrites, vabatahtlikus tegevuses, kuid erinevust ei ilmnenud noortekeskuste, malevate ja nõustamise suhtes. Eriti paistabki silma, et mõne organisatsiooniga seotud lapsevanemate lastest tegeles vabatahtliku tegevusega 32%, samas kui ülejäänud lastest 20%, noorteprojektidega tegeles vastavalt 34% ja 17%. Seega on aktiivsemate vanemate peredest pärit lapsed ise samuti aktiivsemad.

5.4. Lapsevanemate ootused noorsootööl

Nagu mainitud, on lapsevanemate toetus ja heakskiit olulised laste aktiivsuse mõjutajad (Huebner ja Mancini 2003). Seetõttu vaatame, kuidas suhtuvad Eesti lapsevanemad noorsootöösse. Näeme, et üldiselt soosivad lapse-

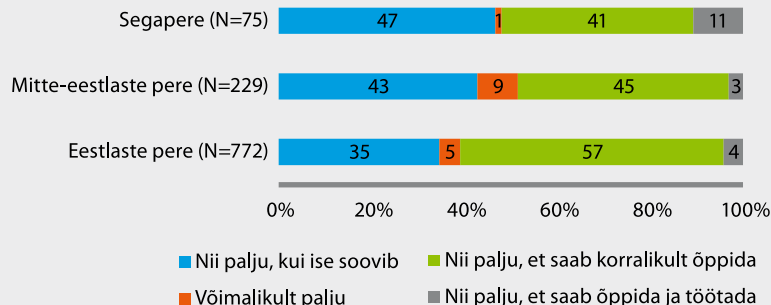

Joonis 2. Huvitegevusega tegelevate ja mitte tegelevate vanemate lapsed selle järgi, kui mitmes noorsootegevuses laps osales (% lastest) Märkus: tähistusega N on siin ja edaspidi ära toodud vastajate arv

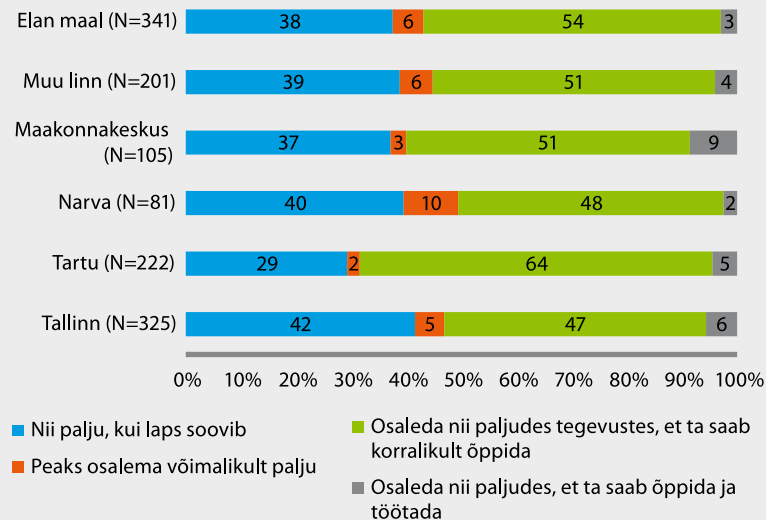
vanemad huvitegevuses osalemist. Kui küsisime, kui palju võiks laps osaleda noortele vaba aja veetmiseks mõeldud juhendatud tegevustes ja organisatsioonides, leidis vaid üks vastaja, et lapsed ei peaks üldse osalema, ning teine vastaja, et peaks osalema võimalikult vähe. Ülejäänud andsid oluliselt soosivama hinnangu. Üle poolte vanematest väljendasid üsna otseselt, et laste jaoks on õppimine olulisem tegevus ning huvitegevusega võib tegeleda nii kaua, kuni see ei takista lapse õpitegevust (53% vanematest andis sellise hinnangu). Teisalt on suur osa vanemaid (37%) liberaalsemal seisukohal, jättes tegevustes ja

organisatsioonides osalemise lapse enda otsustada. Väike osa lapsevanematest (4,5%) leidis, et laps peaks osalema nii palju, et ta saaks ka õppida ja töötada. Seega on lapsevanemad noorte osalemise suhtes üldiselt soosivad, kuid võib oletada, et suur osa neist võib seada lastele piiranguid, kui leiavad, et huvitegevus segab õppimist või töötamist. Seda on näidanud ka varasemad Eestis läbi viidud uuringud: lapsevanemad muretsevad laste tuleviku pärast ning haridust peetakse lapse üheks kõige tähtsamaks vajaduseks, kuna see tagab nende toimetuleku tulevikus (Suvi 2009).

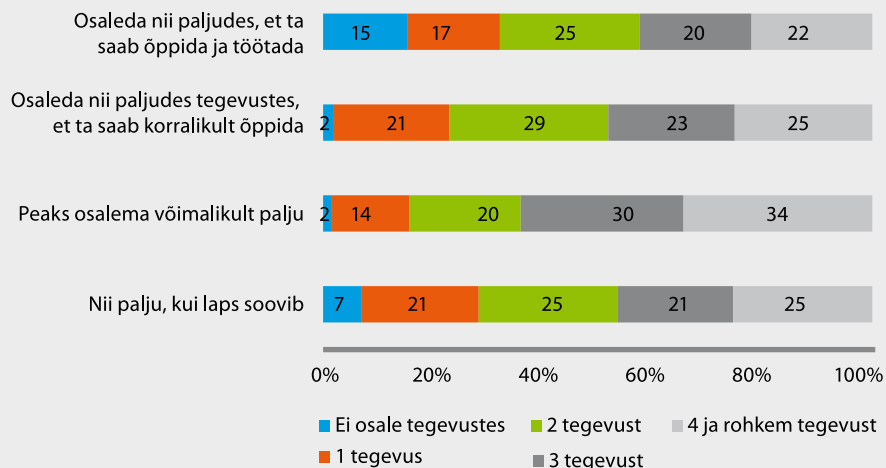
See, millise hinnangu annavad lapsevanemad laste osalemisele juhendatud tegevustes, ei sõltu lapsevanemate vanusest, vahet pole emade ja isade arvamusel ning samuti ei sõltu vastused vanema tööturustaatusest. Ka ei sõltu hinnangud sellest, kas lapsevanem on või ei ole viimase aasta jooksul osalenud vabaajategevustes. Samas on erinevast rahvusest perekondadest pärit vanemad mõnevõrra erineval seisukohal selles, kuidas peaks sündima otsus, mil määral lapsed huvitegevuses osalevad (vt joonis 3). Ennekõike tuleneb erinevus sellest, et eesti rahvusest vanemad võimaldavad oma lastele vähem otsustusvabadust ning leiavad sagedamini, et lapse huvitegevuses osalemise aktiivsus peaks

Joonis 3. Lapsevanemate hinnangud sellele, kui palju peaksid lapsed osalema juhendatud tegevustes ja organisatsioonides, perekondade rahvusliku koosseisu lõikes

Joonis 4. Lapsevanemate hinnangud sellele, kui palju peaksid lapsed osalema juhendatud tegevustes ja organisatsioonides, elukohtade lõikes

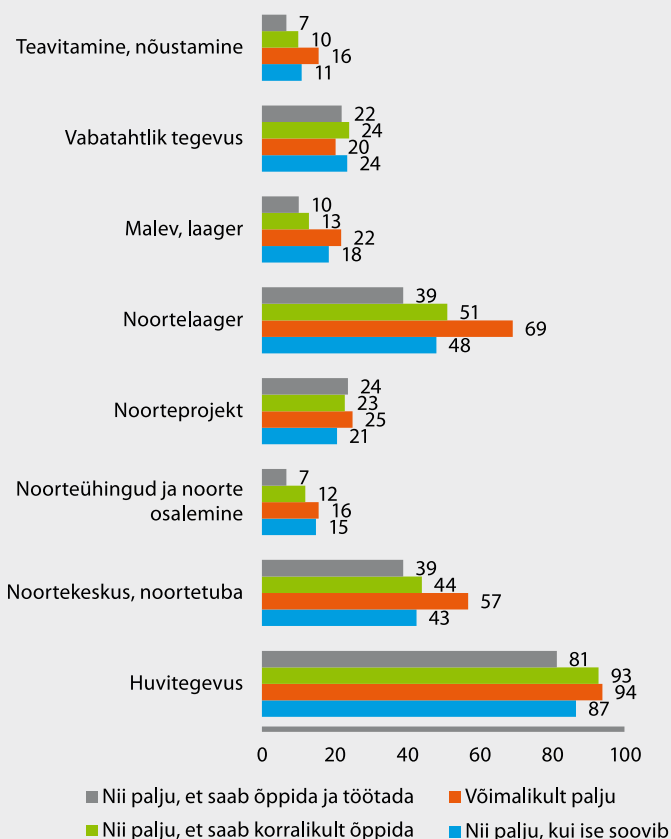

Joonis 5. Lapsevanema hinnangud sellele, kui palju peaksid lapsed osalema juhendatud tegevustes ja organisatsioonides, ning lapse osalemine juhendatud tegevustes

olema seotud õppimisega – osaleda võib nii paljudes tegevustes, et laps saaks korralikult õppida. Mitte-eestlaste perekondade hulgas on rohkem neid, kes leiavad, et lapsed võiksid osaleda võimalikult paljudes tegevustes.

Kui vaadata eri piirkondade lapsevanemaid, hakkavad silma Tartu inimesed, kes peavad noorsootöös osalemist teistest vähem lapse enda otsuseks ning rõhutavad õppimise tähtsust. Kui teistes piirkondades leiab 37–42% vanematest, et laps võiks osaleda nii palju, kui ise soovib, siis Tartu lapsevanematest arvab nõnda vaid 29%. Ka on Tartus iseäranis vähe neid, kes soovivad võimalikult laialdast osalemist, kõige rohkem on aga sellise suhtumisega lapsevanemaid Narvas.

Andmed näitavad, et lapsevanemate hoiak selles suhtes, kui palju lapsed peaksid juhendatud tegevustes osalema, on seotud sellega, kui paljudes sellistes tegevustes on noor vanema sõnul viimase kolme aasta jooksul tegelikult osalenud. Joonis 5 näitab, et kui vanem arvab, et laps peaks noorsootöös osalema võimalikult palju, ongi lapsed kõige aktiivsemad: tervelt 34% oli seotud enam kui nelja tegevusega. Teisalt, kui vanem on seisukohal, et laps saab osaleda vaid nii palju, kui õppimise ja töö kõrvalt aega jääb, on ka lapse osalus kõige madalam: tervelt 15% ei osale üheski juhendatud tegevuses. Samas ei ole kuigi palju neid, kes peavad oluliseks korraga õppimist ja töötamist (59 inimest, 4,5%). Igal juhul viitab see asjaolule, et lapsevanemate väärtushinnangud ning arusaamad on seotud noorte aktiivsusega.

Joonis 6. Milliste noorsootöötegevustega noor tegeleb, esitatud selle löikes, milline on lapsevanema hoiak noorsootöös osalemise suhtes

Lapsevanemate hoiak selles suhtes, kui palju peaks laps osalema noorsootöös, on samuti oluliselt seotud sellega, milliste tegevustega selle vanema lapsed tegelevad (vt joonis 6). Peamiseks erinevuseks on see, et kui lapsevanem arvab, et laps peaks võimalikult palju osalema noortele mõeldud juhendatud tegevustes, osaleb laps rohkem noortelaagrites ja noortekeskustes või noortetubades

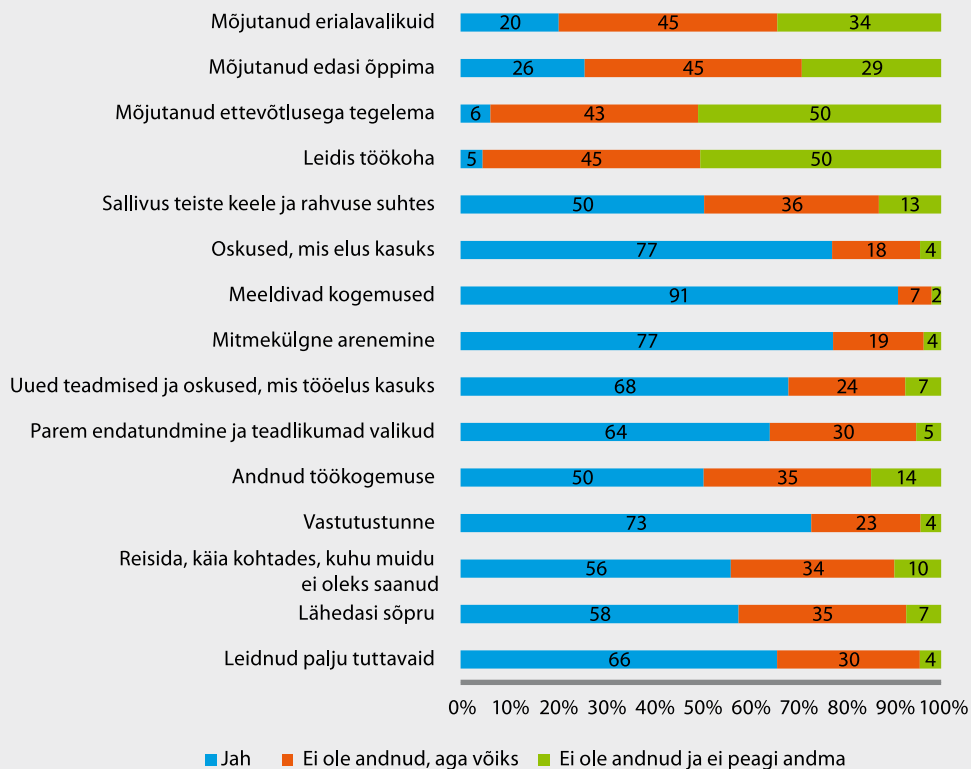
(punane tulp joonisel 6). Seega on võimalikult suurt aktiivsust pooldavate vanemate lapsed tegelikult ka mitmes aspektis aktiivsemad kui teised.

5.5. Mida on noorsootöös osalemine andnud lapsele?

Käesoleva kogumiku teine peatükk näitab, et noorsootöoga seoses on võimalik näha väga erinevaid eesmärke, alates aktiivse kodaniku kasvatamisest, demokraatlike hoiakute ja käitumismudelite kujundamisest kuni noorte ettevalmistamiseni tööturule siirdumiseks ning riskikäitumise ennetamiseni. Järgnevalt vaatame, mida loodavad Eesti noorte vanemad noorsootööst ning mida on noored nende hinnangul saanud.

Lapsevanemad näevad noorsootöös osalemisel erinevaid positiivseid mõjusid ning välja tuuakse terve rida aspekte, mida osalus on lapsele andnud. Kõige rohkem lapsevanemaid leiab, et noorsootöös osalemine on andnud lapsele meeldivaid kogemusi ja elamusi (91%) (vt joonis 7). Üle poolte lapsevanematest on öelnud, et nende lapsed on saanud sõpru ja tuttavaid. Teisalt on üle kolmandiku lapsevanemaid mures, et noorsootöös osalemine ei ole andnud nende lastele lähedasi sõpru (34%) või tuttavaid, kellega koos midagi ette võtta (35%), kuigi oleks võinud anda.

Tuttavate ja lähedaste sõprade leidmise funktsiooni on noorsootöö täitnud kõige rohkem maapiirkondades (vastavalt 72% ja 65%) ja vähem Tallinnas (vastavalt 58% ja 48%). Oluliseks peetakse seda aga võrdsetl igal pool. Muudes linnades jääb lähedaste sõprade leidmise kogemus 54–60% vahele. See võib viidata sellele, et erinevates kohtades on noorsootöö erineva iseloomuga ning maapiirkondades on inimeste vähesuse tõttu tegevused ja organisatsioonid isiklikumad, suuremates kohtades aga anonüümsemad. Samuti näeme, et sõpru on leidnud vähem mitte-eestlaste perest pärit lapsed (49%) ja rohkem eestlaste perest pärit lapsed (62%), segaperede lapsevanema-

Joonis 7. Lapsevanemate hinnangud sellele, mida noorsootöös osalemine on lapsele andnud

test ütleb 56%, et nende lapsed on leidnud noorsootöö kaudu lähedasi sõpru.

Lisaks toredatele kogemustele ja sõpradele on noorsootöös osalemise oluliseks aspektiks enese arendamine, teadmised ja kogemused. Üks olulisemaid asju, mida vanemad välja toovad, ongi see, et noorsootöö on andnud uusi teadmisi ja oskusi, mis tulevad kasuks ka edaspidises elus (77%), ning sama oluliseks peavad nad noorsootööga kaasnevat mitmekülgset arengut (77%). Lisaks rõhuta-

takse, et noorsootöö on andnud uusi teadmisi ja oskusi, mis tulevad tööelus kasuks (68%). Seega annavad vanemad suhteliselt hea hinnangu noorsootööle kui arendamise ja oskuste andmise vahendile – samas on siiski ka neid, kes leiavad, et noorsootöö peaks lapsele selliseid oskusi jagama, kuid ei ole seda siiani teinud. Üldiselt leiavad vaid vähesed, et lapsed ei peakski saama noorsootööst sellist kasu, nagu loetelus nimetatud.

Kolmandana võib välja tuua erinevaid isiksuse arenguga seotud aspekte: lapsevanemad leiavad, et lapsed on õppinud vastutustunnet (73%) ja iseenast paremini tundma ning oskavad seetõttu teha teadlikumaid valikuid (64%). Vähem nõustuvad vanemad sellega, et noorsootöös osalemine on muutnud lapse sallivaks teist keelt kõnelevate ja/või temast (kultuuriliselt) erinevate inimeste suhtes (50%). 36% vanematest leiab, et seda sallivust pole noorsootöö nende lapsele andnud, kuid oleks võinud. Siinkohal võib asi olla selles, et noored osalevad noorsootöös koos samast rahvusest noortega ning puutuvad teistega vähem kokku. Nende perede vanematest, kus lapse mõlemad vanemad on eesti rahvusest, leiab mõnevõrra suurem osakaal, et lapse sallivus on tõusnud (69%), pisut vähem aga mitte-eestlaste perede vanematest (60%).

Üldiste käsitluste kohaselt ja ka Euroopa Liidu noorsoostrategieas nähakse ühe noorsootöö eesmärgina ka noorte ettevalmistust tööturule sisenemiseks (Talur 2011). Siiski on Eesti lapsevanemate hinnangul olnud noorsootööst üsna vähe abi töö leidmisel, ettevõtlusega tegelemisel, aga ka edasiõppimisplaanide tekkimisel. Vaid 5% noortest leidis noorsootöö kaudu töökoha. Ligikaudu pooled lapsevanemad leiavad ka, et töö leidmine ja ettevõtluse julgustamine ei ole noorsootöö ülesanne. Siin tuleb arvestada, et valimisse olid kaasatud 10–18-aastaste laste vanemad ning suure osa selle vanusgrupi laste jaoks ongi veel vara selliste teemade peale mõelda. Teisalt ütleb 50% lapsevanematest, et lapsed on tänu noorsootööle saanud töökogemuse. Ilmselt peetakse siinkohal silmas lühiajalisemaid kogemusi, mida päris töökoha saamiseks nimetada ei saa. Noorsootöö mõju tööhõivele on tõenäoliselt ka kaudsem kui otseselt töökogemuse või töökoha saamine, mistõttu on seda mõju lapsevanematel keeruline hinnata. Näiteks kui noorsootöö arendab noort, annab eluks vajalikke oskusi, mis tulevad kasuks nii töö kui hilisemas elus, siis on ka seda raske hinnata, kuna tõenäoliselt avaldub see mõju hilisemas eas, kui noored hakkavad tööturule siirduma.

Töökogemuse omandamise suhtes hakkavad linnadest silma Tartu ja Narva. Tartus on kõige väiksem osakaal neid, kelle lapsed on noorsootöö kaudu töökogemust omandanud (44%), samas kui Narvas on see kõige suurem (60%). Lisaks on Narvas vähem neid, kes arvavad, et noorsootöö ei peagi töökogemust pakkuma (8%), ning Tartus kõige rohkem (22%). Ootuspäraselt näitab analüüs ka seda, et mitte-eestlaste perekonna lapsed on saanud statistiliselt olulisel määral rohkem töökogemusi (58%) kui eesti rahvusest vanematega lapsed (47%). Nagu selgub siinse kogumiku peatükist 2.3., ei otsi ka noored ise noorsootöös tööalasele karjäärile otsest kasu ja eelkõige osaletakse noorsootöös seepärast, sest tegevus pakub huvi, väärtustatakse meeldivat ajaveetmise võimalust ning sõpradega koosolemist.

Noorsootöö mõju edasiõppimisotsustele on vanemate hinnangul mõnevõrra suurem, mis on ootuspärane, kuna vanemas vanusegrupis on noortel juba võimalik ja vajalik mõningaid haridusvalikuid puudutavaid otsuseid langetada. 26% vanematest leiab, et noorsootöös osalemine on mõjutanud last edasi õppima, andnud ideid, mida ja kus õppida. Lisaks ütleb 20% lapsevanematest, et noorsootöös osalemine on mõjutanud lapse erialavalikut, andnud ideid, kellena ta tahab töötada. Ka nähakse noorsootööl suuremat rolli haridusvalikute mõjutajana: 45% lapsevanematest ütleb, et noorsootöös osalemine oleks võinud mõjutada noorte haridusvalikuid.

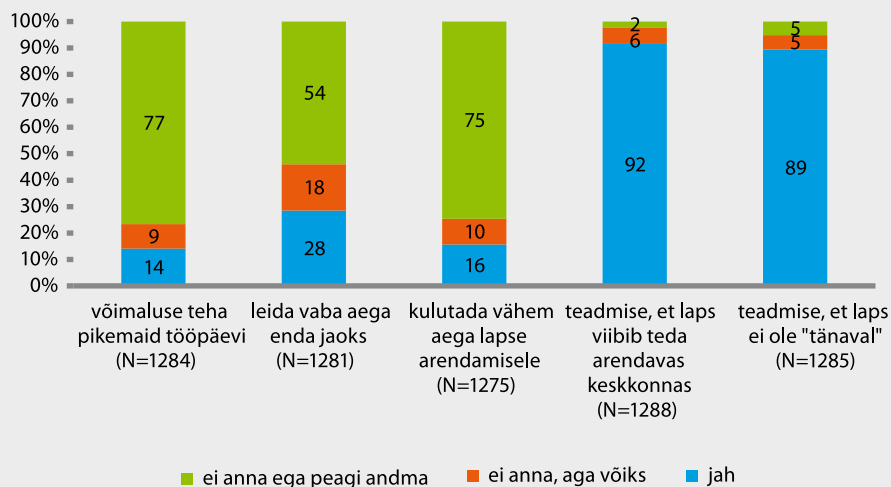
Igal juhul võib järeldada, et lapsevanemad peavad noorsootööd oluliseks mitte ainult selleks, et lapsel oleks huvitav ja ta saaks meeldivaid kogemusi, sõpru, tuttavaid ja käia huvitavates kohtades, vaid tähtsustatakse ka noorsootöö mõju lapse tuleviku jaoks ettevalmistamisel. See viitab kirjanduses esile toodud tendentsile, et täiskasvanud inimesed näevadki lapsi pigem kui tulevase inimesi (ingl *human becomings*), mitte juba valmis inimesi (ingl *human beings*) (James, Prout 1997). Lapsepõlve nähakse pigem ettevalmistusena täiskasvanuolu jaoks ning vähem kui olulist eluetappi iseneses. Selline tulevikku suunatus paistab mõneti välja ka lapsevanemate suhtumisest noorsootöö rolli.

5.6. Mida annab noorsootöö lapsevanematele?

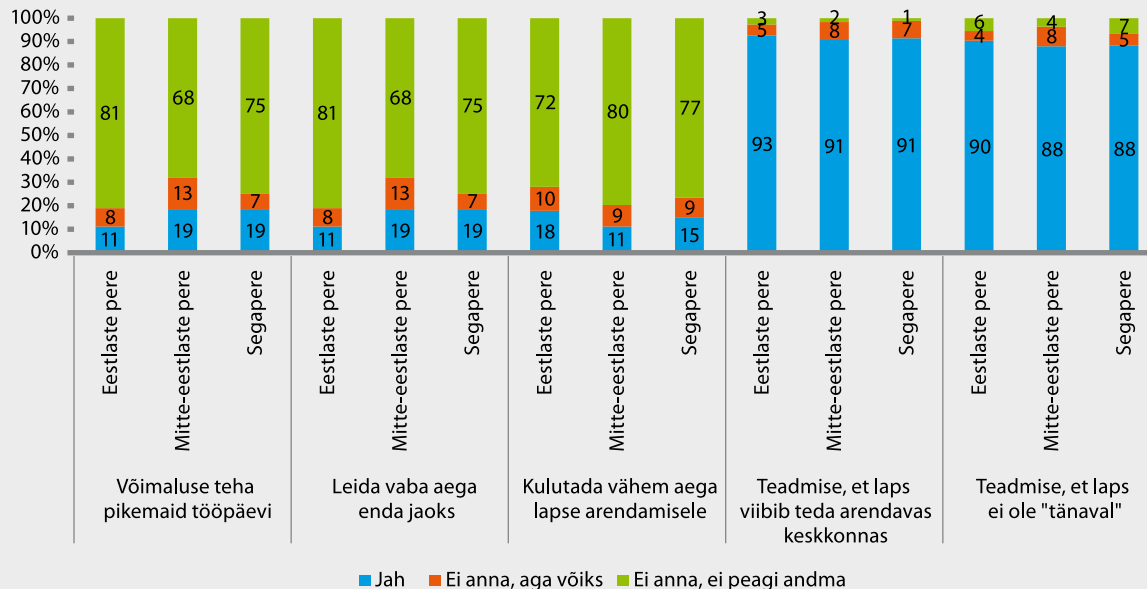
Noorsootööd ja laste osalemist erinevates juhendatud ringides vaadeldakse sageli ka osana perepoliitikast ning lapsevanemate perspektiivist võib see olla töö- ja pereelu ühitamist toetav meede. Ka tunneb väike osa Eesti lapsevanematest, et laste osalemine noorsootöös võimaldab neil teha pikemaid tööpäevi (14%) ja leida enda jaoks rohkem aega (28%), kuid üldiselt ei peeta seda noortele mõeldud juhendatud tegevuse eesmärgiks. Oluliselt rohkem nähakse noorsootöös osalemist laste heaolu perspektiivist, rõhutades seda, et juhendatud tegevustes osalemine

annab vanemale teadmise, et laps viibib arendavas keskkonnas (92%) ega ole niisama tänaval (89%).

Soolisi erinevusi neis hinnangutes ei ole, küll aga ilmnevad väikesed erinevused sõltuvalt perekonna rahvuslikust koosseisust. Näiteks näeb lapse noorsootöös osalemises võimalust teha pikemaid tööpäevi 11% eesti perekondadest, kuid 19% segaperekondadest ja 19% vene rahvusest perekondadest. Suurem osa inimesi vastas, et laste noorsootöös osalemine ei peagi andma vanematele võimalust teha pikemaid tööpäevi, kuid rohkem olid sellel seisukohal eesti perede lapsevanemad (81%) ja vähem mitte-eestlaste perekonnad (68%) ja segaperekonnad (75%). Sama-

Joonis 8. Mida annab lapse osalemine noortele mõeldud juhendatud tegevustes lapsevanematele

Joonis 9. Mida annab lapse osalemine noortele mõeldud juhendatud tegevustes lapsevanemale, perekondade rahvusliku koosseisu lõikes

sugune erinevus ilmnis ka hinnangus sellele, kas lapse noorsootöö peaks vanemale andma aega iseenda jaoks (vt ka joonis 9).

Tööturustaatus lõikes lapsevanemate hinnangutes statistiliselt olulisi erinevusi ei ole, kuid mõningad vastused erinevad haridustasemetest. Näiteks mida madalam

on haridustase, seda suurema tõenäosusega leiab lapsevanem, et noorsootöö annab talle vaba aega. 37% põhiharidusega vastajatest ja 25% kõrgharidusega inimestest on sellel seisukohal. Samuti peavad madalama haridustasemega inimesed seda sagedamini ka noorsootöö oluliseks rolliks (st isegi kui ei anna vaba aega, siis võiks anda).

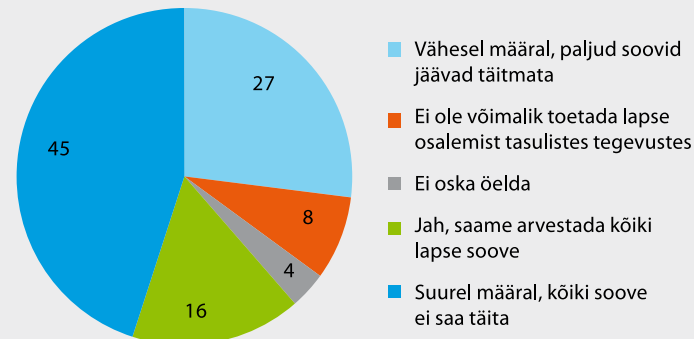
5.7. Takistused noorsootöös osalemisele

Põhjused, miks noored ei osale noorsootöös, võivad olla väga erinevad. Takistused võivad olla seotud nii noorte endi motivatsiooniga ja huvidega, perekondlike ja majanduslike võimalustega, aga ka huvitegevuse kvaliteedi, sisu ja kättesaadavusega noore kodukohas. Kuigi teatud osa huvitegevusi on tõenäoliselt noortele tasuta – näiteks koolide juures pakutavad ringid –, mis võimaldab kõigil noortel mingil määral noorsootöös osaleda, siis valikuvaadust piirab see, et osa hobisid ja laagreid on tasulised.

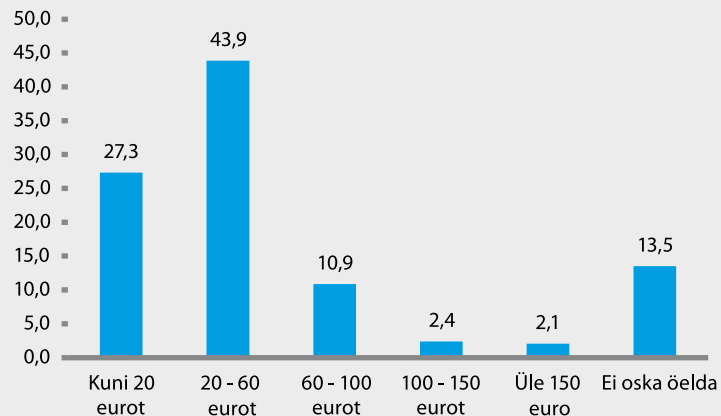
Palusime lapsevanematel hinnata, kas nende majanduslik olukord võimaldab tagada, et laps saab osaleda noortele mõeldud juhendatud tegevustes vastavalt enda soovile (vt joonis 10). Vaid üsna väike osa vanemaid (16%) saab kinnitada, et neil on võimalik arvestada kõiki lapse soovide. Ülejäänud peavad majandusliku olukorra tõttu suuremal või vähemal määral lapse huvitegevust ja noorsootöös osalemist piirama. Neid, kes ei saa lapse osalemist tasulistes tegevustes üldse toetada, on siiski üsna vähe (8%).

Kulutused lapse juhendatud tegevustele varieeruvad erinevate perekondade lõikes märkimisväärselt (vt joonis 11). Pisut üle veerandi lapsevanematest (27%) kulutab lapse huvitegevusele kuni 20 eurot kuus, pea pooled lapsevanemad hindavad kulutusi ühes kuus 20–60 eurole. Sellest enam kulutavaid lapsevanemaid on uuringus osalejate hulgas kokku ligikaudu 15%, sealjuures üle 100 eurole hindab kulutusi 4% vastajatest.

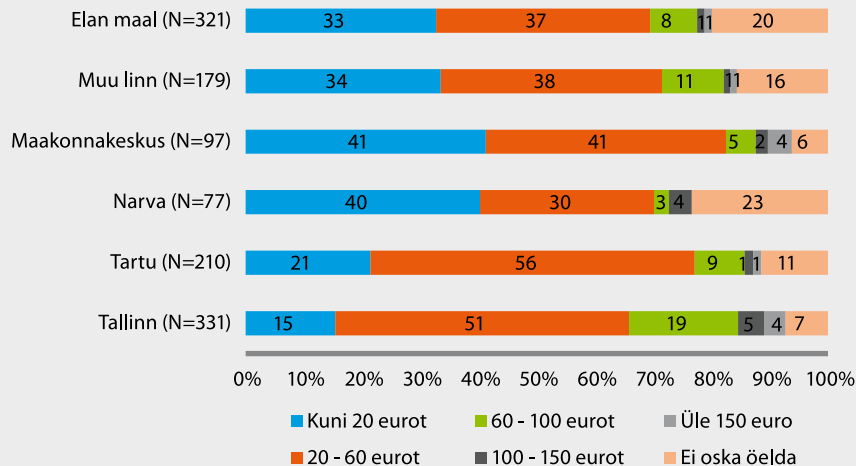
Haridustasemeti erinevad summad aga märkimisväärselt: mida kõrgem on vastaja haridustase, seda rohkem kulutab ta lapse juhendatud tegevustes osalemisele. Kulutused on erinevad ka piirkonniti: keskmiselt kõige

Joonis 10. Kas teie perekonna majanduslik olukord võimaldab tagada osalemise noortele mõeldud juhendatud tegevustes vastavalt lapse soovile? (N=1215)

Joonis 11. Kui suure summa ühes kuus kulutate keskmiselt ühe lapse kohta selleks, et ta saaks osaleda noortele mõeldud juhendatud tegevustes? (% vastajatest. N=1215)

Joonis 12. Erinevates piirkondades elavate perekondade kulutused juhendatud noorsootöele, % vastajatest

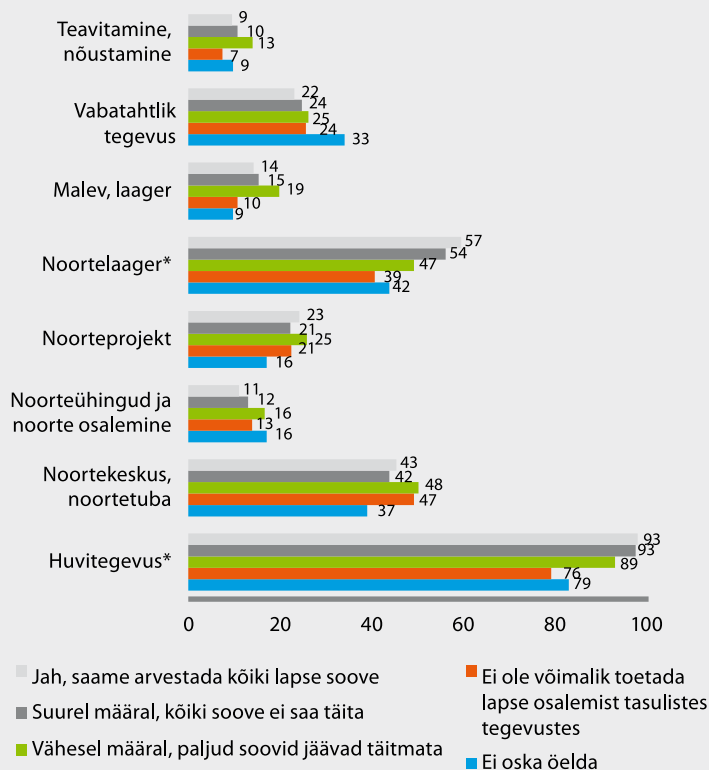
rohkem kulutavad lapse kohta vanemad Tallinnas, kõige vähem Narvas (vt joonis 12). Suur osa vanemaid ei oska aga öelda, kui palju raha laste huvitegevusele kulub.

Kuigi vanemad hindavad erinevalt seda, kas nad saavad võimaldada oma lapsele kõiki juhendatud noorsootöetegevusi, mida laps sooviks, ei tähenda see veel, et see oleks otseselt seotud sellega, kui palju ja millistes tegevustes lapsed tegelikult osalevad. Ainult kahe tegevuse puhul on märgata statistiliselt olulist erinevust. Noortelaagrites ja huvitegevuses osaleb tõesti väiksem osa nendest lastest, kelle vanemad tunnistavad, et nad ei saa üldse toetada laste osalemist tasulistes tegevustes (vt joonis 13).

Samuti osalevad just noortelaagris ja huvitegevuses vähem need, kelle vanemad kulutavad juhendatud huvitegevusele väiksema summa. Teisisõnu võib ehk öelda, et need kaks noorsootöeliiki on sellised, milles osalemise

aktiivsus on kõige rohkem seotud rahaliste võimaluste ja kulutustega. Ülejäänud loetletud noorsootöetegevustes osalevad lapsed vanemate hinnangute kohaselt oluliselt vähem. Võimalik, et tegu on sellise noorsootöega, millega tegelemisel on muid rahalistest võimalustest olulisemaid piiranguid, näiteks kättesaadavus lapse kodupiirkonnas.

Kuigi nende lapsevanemate käest, kelle lapsed ei olnud seotud ühegi noorsootöeliigiga, küsiti ka, mis on selle peamised takistused ja põhjused, ei võimalda käesolev uuring kahjuks teha järeldusi selle kohta, millised on Eesti noorte peamised mitteosalemise põhjused. Kuna üldiselt on Eesti noored aktiivsed ning nii täiskasvanute kui noorte küsitlus näitas, et vaid ligikaudu 4% noortest ei osale üheski tegevuses, osaleski küsitluses vaid pisut üle 50 lapsevanema, kelle laps ei osalenud üheski tegevuses. Selline hulk lapsevanemaid on aga liiga väike, et teha järeldusi kõigi Eesti laste ja lapsevanemate noorsootöös osalemise takistuste

Joonis 13. Erinevate majanduslike võimalustega peredest pärit laste osalemine erinevat tüüpi noorsootöös (tärnid viitavad olulistele erinevustele)

kohta. Võib küll märkida, et need vähesed lapsevanemad mainisid oma laste mitteosalemise põhjustena suurt koorumust koolis, asjaolu, et huvitegevused toimuvad kodust eemal, liiga suurt osalustasu ja -kulusid. Mõne korra märgiti ka, et noorel ei ole organiseeritud tegevuse vastu huvi ning et sõbrad tegelevad muude asjadega, mistõttu eelistavad noored samuti muid asju teha.

Kokkuvõte

Uuring kinnitab, et lapsevanemate kogemused ja hinnangud on oluliselt seotud sellega, kuid võrd noored osalevad noorsootöös. Ühelt poolt näeme, et aktiivsemate lapsevanemate peredest pärit lapsed on ka ise aktiivsemad. Kui lapsevanem ise on viimase aasta jooksul olnud tegev mõnes juhendatud vabaajategevuses, on suurema tõenäosusega noorsootöös aktiivsem ka tema laps. Juhtudel, kus lapsevanem ei olnud viimase aasta jooksul tegelenud ühegi huvitegevusega, ei olnud sageli ka laps üheski noortele mõeldud juhendatud tegevuses osalenud ning ka vastupidi: kui lapsevanem tegeles kas või ühe huvitegevusega, osales ka laps suuremas hulgas noorsootöotegevustes. Kui lapsevanem oli aktiivne mõne organisatsiooni (nt mittetulundusühingu) töö korraldamisel, oli ka tema laps aktiivsem ning oluliselt suurema tõenäosusega noorteprojektide ja vabatahtliku tegevusega seotud.

Teisalt on olulised lapsevanemate hinnangud sellele, kui palju võiks laps noorsootöös osaleda. Kui vanem on seda meelt, et laps peaks juhendatud tegevustes ja organisatsioonides osalema võimalikult palju, on ka tema laps aktiivsem. Kui vanem on seisukohal, et laps saab osaleda vaid nii palju, kui õppimise kõrvalt aega jääb, on ka lapse osalus sellistes tegevustes pisut madalam. Selline tulemus viitab asjaolule, et noored on oma vanemate hoiakutest ja eelistustest tõenäoliselt mõjutatud, kui nad seda ise ka ei tunnetata. Enam kui pooled lapsevanematest arvasid, et laste jaoks on olulisem tegevus õppimine ning huvitegevus ei tohiks õppimist segada. Teisalt oli enam kui kolmandik vanemaid seisukohal, et tegevustes ja organisatsioonides osalemise aktiivsuse üle tuleks lasta otsustada eelkõige lapsel endal. Sealjuures ilmnes rahvuslik erinevus: eesti rahvusest perekondades rõhutatakse rohkem õppimise olulisust, mitte-eesti perekondades antakse aga vastutus ja otsustusõigus juhendatud huvitegevuses osalemises sagedamini lapsele endale.

Uuring näitab, et lapsevanemate osalemine huvitegevuses täiskasvanueas on seotud sellega, milline oli nende huvi-

tegevus siis, kui nad olid 10–26 aastat vanad. Lapsevanemad, kes minevikus ühegi uuringus käsitletud hobiga ei tegeleenud, ei olnud neis valdkondades aktiivsed ka küsitlusele vastamise hetkel ning vastupidi. Suur osa hobidest saab alguse juba nooruspõlves ning sageli tegeletakse edasi nendesamade tegevustega, millega alustati noorena. Seega võib lapsevanemate huvitegevuste valikul näha teatavat järjepidevust. Täiskasvanueas leitakse uusi huvialasid vähem: kui täiskasvanul on mingi hobi, siis just midagi sellist, millega tehti algust juba nooruspõlves. See näitab noorena tehtavate valikute olulisust ka hilisemas elus ja täiskasvanueas. Seega, kui soovime aktiivsemaid, loomingulisemaid ja end erinevates eluvaldkondades teostavaid kodanikke, on üheks võimaluseks soodustada noorte osalemist noorsootöös ja huvitegevuses.

Üldiselt hindavad lapsevanemad noorsootöös osalemist positiivselt. Noorsootööd ja laste osalemist erinevates huvitegevustes nähakse olulisena peamiselt laste heaolu perspektiivist. Vähem toodi esile laste huvitegevuses osalemise positiivset mõju lapsevanema enda vabale ajale ja elukorraldusele. Selle põhjuseks võib pidada näiteks seda, et laste huvitegevuses osalemine võib lapsevanematele tähendada lisakohustust, näiteks kui last on vaja kuskile sõidutada. Teisalt leidsid lapsevanemad, et juhendatud tegevustes osalemine annab vanemale teadmise, et laps on kindlates kätes ja tema arendamisega tegeletakse.

Kõige enam leiavad lapsevanemad siiski, et noorsootöös osalemine on andnud lapsele meeldivaid kogemusi ja elamusid. Olulise aspektina toovad lapsevanemad välja, et noorsootöö on andnud uusi teadmisi ja oskusi, mis tulevad kasuks edaspidises elus, ning noorsootööga kaasneb mitmekülgne areng. Veidi vähem kui kolmveerand vastanud lapsevanematest leidis, et lapsed on noorsootöös osalemisega õppinud vastutustunnet, õppinud iseennast paremini tundma ja oskavad seetõttu nüüd teadlikumaid valikuid teha. Kõige vähem on noorsootööst olnud lapsevanemate hinnangul lastele abi töö leidmisel ning ettevõtlusega tegelemise ja edasiõppimisplaanide tekkimisel, kuid enamasti leitakse, et see ei ole ka noorsootöö eesmärk.

Takistused, miks noored ei osale noorsootöös, võivad olla tingitud noorte endi motivatsiooni ja huvide puudumisest, kuid ka perekondlikest ja majanduslikest põhjustest. Vaid ligikaudu kuuendik (16%) lapsevanematest saab kinnitada, et nende majanduslik olukord võimaldab arvestada lapse kõiki soovide. Kuid tuleb tõdeda, et vaatamata sellele, et lapsevanematel on väga erinevad võimalused oma laste noorsootöö ja huvitegevuse rahastamiseks, on siiski pea kõik lapsed vähemalt mõne noorsootöotegevusega seotud.

Kasutatud kirjandus

- Bekkers, R. (2007). Intergenerational Transmission of Volunteering. *Acta Sociologica*, lk 50–99
- Fletcher, A. C., Elder, G. H., Jr., & Mekos, D. (2000). Parental influences on adolescent involvement in community activities. – *Journal of Research on Adolescence* 10, lk 29–48.
- Huebner, A.J., Mancini, J.A. (2003). Shaping Structured Out-of-School Time Use Among Youth: The Effects of Self, Family, and Friend Systems. – *Journal of Youth and Adolescence*, Vol. 32, No. 6, December 2003, lk 453–463
- James, A., Prout, A. (1997). Constructing and reconstructing childhood: contemporary issues in the sociological study of childhood. Falmer Press.
- Simpkins, S. D., Ripke, M., Huston, A. C., Eccles, J. S. (2005). Predicting participation and outcomes in out-of-school activities: Similarities and differences across social ecologies. – *New Directions for Youth Development* (105), lk 51–69.
- Simpkins, S. D., Vest, A., Price, C. (2011). Intergenerational Continuity and Discontinuity in Mexican-Origin Youths' Participation in Organized Activities: Insights From Mixed-Methods' – *Journal Of Family Psychology*, 25, 6, lk 814–824
- Suvi, H. (2009). Lapse subjektsuse ja objektsuse esitamine ajakirjanduses Postimehe näitel. Magistritöö. Tartu Ülikool, sotsiaalteaduskond, sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut.
- Talur, P. (2011) Noorsootöö roll noorte tööhõivevalmiduse kujunemisel. – Poliitikauuringute Keskus Praxis (toim.) Noorteseire aastaraamat 2010: noored ja tööturg.
- Grolnick, W. S., Pomerantz, E. M. (2009). Issues and challenges in studying parental control: Toward a new conceptualization. – *Child Development Perspectives*, 3, lk 165–170.

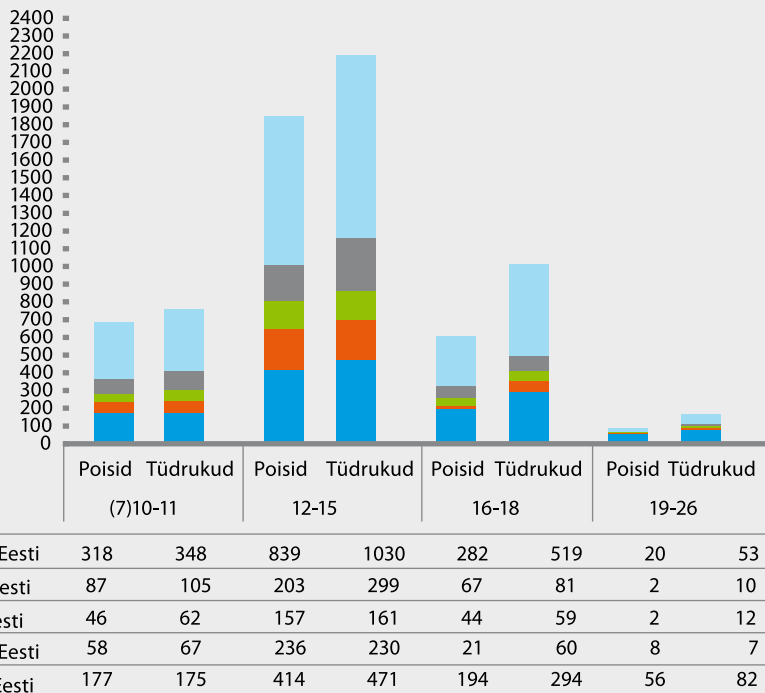
ÜLEVAADE UURINGU „NOORTE OSALEMINE NOORSOOTÖÖS“ ANDMESTIKUST

Seekordse noorteseire aastaraamatu teema „Noored ja noorsootöö“ analüüsimisel kasutati 2011. aasta oktoobris ja novembris korraldatud veebipõhise ankeetküsitlusega kogutud andmeid. Küsitleti kaht sihtgruppi: 10–18-aastaseid ning 18–26-aastaseid noori. 10–18-aastaste noorte seas korraldati küsitlus üldhariduskoolide kaudu. Uuringukutse saadeti kõikidele üldhariduskoolidele koos palvega jagada seda elektrooniliste infokanalite kaudu kõigile õpilastele ja lapsevanematele. Kokku laekus vastuseid veidi vähem kui pooltest koolidest (212 koolist). 18–26-aastaste noorte seas toimus küsitlus veebipaneeli põhjal ning eesmärgiks seati 400 vastajat. Mõlema vanuserühma peale kokku vastas küsitlusele 7356 noort, kellest lõpuni täitis ankeedi 5780 noort. Täpsem vastanute jagunemine on toodud joonisel 1. Vastanud jaotati nelja vanuserühma: 10–11-aastased¹⁶, 12–15-aastased, 16–18-aastased ning

19–26-aastased noored. Kõige enam oli vastanute hulgas 12–15-aastasi noori, kõige vähem veebipaneeli põhjal leitud 19–26-aastaseid noori. Vastanute piirkondliku jagunemise aluseks võeti viis Euroopa Liidu NUTS3 tasandi regiooni¹⁷, kuna maakondade lõikes jäi vastanuid mõnes maakonnas liiga väheks. Regionaalselt domineeris vastanute hulga poolest Lõuna-Eesti, millele järgnes Põhja-Eesti. Ülejäänud piirkondades oli vastanute arv juba tagasihoidlikum. Arvestades valimi ebaühtlast jaotust, kaaluti andmed vastavaks üldkogumi struktuurile, arvestades seejuures noorte vanuselist, piirkondlikku ning soolist jagunemist.

¹⁶ Uuringu sihtgrupiks olid 10–26-aastased noored ning küsitluse perspektiiviks viimased kolm aastat. Küsitlusele vastasid siiski osaliselt ka noored (kokku 60 vastanut), kes on nooremad kui 10 aastat, ning kes on kõik lülitatud 1. vanuserühma hulka.

¹⁷ Põhja-Eesti: Harju maakond
Lääne-Eesti: Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond
Kesk-Eesti: Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond
Kirde-Eesti: Ida-Viru maakond
Lõuna-Eesti: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond

Joonis 1. Küsitlusele vastanud noorte arv vanuse, soo ja piirkonna lõikes

Küsitluse tulemuste tõlgendamisel tuleb arvesse võtta, et vastused peegeldavad noorte endi hinnanguid küsimuste sihiks olnud tegevustele, hoiakutele ja teistele aspektidele. Andmeid analüüsid selgus, et nooremate rühmade vastuste tõlgendamisel tuleb olla mõneti ettevaatlik, kuna nende hulgas võis esineda probleeme küsimuste tõlgendamisel ja mõistmisel (näiteks esines 10–11-aastaste vanusrühmas vastajaid, kes kuulusid endi sõnul üliõpilaskorporatsiooni). Siiski on küsitlusele vastanute arv niivõrd suur, et sellised üksikud väärtõlgendused ei tohiks vastuseid mõjutada. Samuti tuleb arvestada, et vastustes toetume noorte hinnangutele ning mälule selle kohta, kui suures mahus ja millistes noorsootöotegevustes teatud aja jooksul osaleti. Samas on küsimustikule vastanud noorte arv piisavalt suur, et eeldada peamiste trendide paikapidavust ka üldkogumis ehk kõigi selles vanuses noorte hulgas.

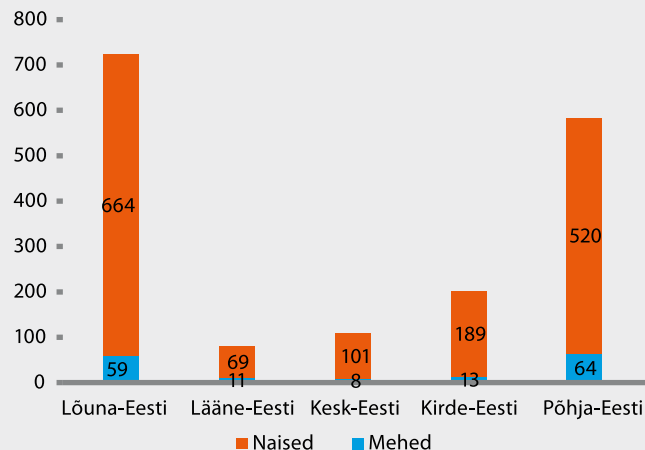
Noorsootöotegevused, milles osalemise kohta noortelt küsiti, olid defineeritud järgmiselt:

huvitegevus	Noored saavad vabal ajal osaleda huvitegevuses, et tegeleda oma hobidega. Selleks korraldatakse erinevaid ringe, tunde ja treeninguid koolides, huvikoolides, klubides, spordiklubides, noortekeskustes ja mujal (näiteks muusika- ja kunstikool, tehnika-, väitlus-, foto-, näitering, treening jne).
noortekeskus, noortetuba	Noortekeskus või noortetuba on kõikidele noortele mõeldud koht, kus pakutakse erinevaid vaba aja sisustamise võimalusi. Noortekeskuses saab noor osaleda töötubades, koolitustel, ringides, keskuse igapäevategevuses ja üritustel ning korraldada üritusi teistele noortele.
noorteühingud ja noorte osalemine	Noorte osalus on noorte võimalus ühiskonnaelus kaasa rääkida, oma mõtteid ja arvamusi väljendada või koos kaaslastega mõne tähtsa põhimõtte eest seista. Seda saab teha erinevate organisatsioonide ja esinduste kaudu, näiteks noorteühingutes, (üli)õpilasesinduses, maakondlikus noortekogus, kohaliku omavalitsuse noortevolikogus.
noorteprojekt	Noorteprojekt on kindla alguse- ja lõpukuupäevaga tegevus noortele, millel on konkreetne eesmärk, tulemus ja eelarve. Tegemist võib olla nii täiskasvanute poolt noortele korraldatud sündmusega kui ka noorte endi poolt läbi viidud tegevusega.
noortelaager	Noortelaagrid on linnas või maal korraldatavad tervistavat ja arendavat puhkust pakuvad laagrid, mis kestavad vähemalt kuus päeva. Laagreid korraldavad näiteks koolid, noortekeskused, klubid või noorteorganisatsioonid.
õpilasmalev, töömalev, töö- ja puhkelaager	Õpilasmalev või töömalev on noortelaager, kus noor saab töökogemuse ja iseseisvalt teenitud taskuraha. Lisaks on noortel võimalik pärast tööpäeva lõppu koos midagi põnevat teha. Õpilasmalevates on enamasti noored vanuses 13-19 aastat.
vabatahtlik tegevus	Vabatahtliku tegevuse käigus aidatakse teisi või tegutsetakse ühiskonna heaks oma vabast ajast, ilma sunnita ja tasu saamata. Näiteks on selline tegevus mõne ürituse korraldamisel abiks olemine, lastekodus või vanadekodus abiks käimine, talgutel, sügiskoristusel või keskkonnareostuse kõrvaldamises osalemine ja palju muud. Oma pereliikmete abistamist ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks.
teavitamine ja nõustamine	Nõustamine on mõeldud noortele, kellel seisab eluteel ees olulise otsuse tegemine (näiteks haridustee jätkamine või töötee alustamine) või kellel on mõni küsimus, millele ta ei ole vastust leidnud, aga ka nendele, kellel on mõni suurem mure, mida on üksi raske lahendada. Nõustamisvaldkonnas on palju harusid, peamised neist on õpinõustamine, töönõustamine, tervisenõustamine ja sotsiaalnõustamine. Nõustamiseks ei loeta nõu saamist vanematelt, sugulastelt või sõpradelt.

Uuringu ankeedis oli kokku 89 küsimust, mis jagunesid 14 ploki vahel (vt tabel 1). Noored vastasid vaid nendele küsimuseplokkidele, mis puudutasid neid tegevusi, millega nad olid tegelenud. Sellest sõltuvalt on küsitluse erinevate osadele vastajate arv erinev. Nii näiteks vastas noorsootöös mitteosalemise plokkile vaid 350 noort, kes olid eelnevalt vastanud, et nad ei osale üheski nimetatud noorsootöotegevuses. Küsimustiku osades toodud küsimused olid üldjuhul vastamiseks kohustuslikud, st järgmisse ossa edasi liikumiseks tuli vastata kõigile eelmistele küsimustele. Seega ei saanud vaba aega puudutavatele küsimustele vastata enne, kui oli vastatud noorsootöös osalemise plokkile. Ankeedi pikkust arvestades on küsitlustulemuste analüüsis kasutatud ka lõpetamata ankeete.

Tabel 1. Vastanud noorte jagunemine küsitluse osade kaupa (osa viimasele küsimusele vastanute arv)

	Vastanute arv
Taustaandmed	7356
Noorsootöös osalemine sh	7356
huvitegevus	6038
noortekeskus	3251
noorteühingud ja noorte osalemine	1874
noorteprojekt	2405
noortelaagrid	3515
õpilasmalev/töölaager	1995
vabatahtlik tegevus	3133
teavitamine ja nõustamine	2007
Noorsootöös mitteosalemine	350
Vaba aeg	6387
Noorsootöös osalemise mõju	5819
Sotsiaalmajanduslikud karakteristikud	5780

Joonis 2. Küsitlusele vastanud lapsevanemad soo ja piirkonna lõikes

Noorte hulgas korraldatud küsitlusega paralleelselt koguti andmeid ka lapsevanematelt. Lapsevanemate teavitamine jäi seejuures osalevate koolide ülesandeks. Lapsevanematel paluti vastata ühe oma lapse kohta vanuses 10–18 aastat. Kokku vastas 1634 lapsevanemat, peamiselt emad. Lapsevanemate ankeedile vastanute jagunemine on toodud joonisel 2.

Lapsevanemate ankeedis oli kokku 32 küsimust nii lapsevanema enda huvitegevuste ja ühiskondliku aktiivsuse kui ka tema lapse osaluse kohta noorsootöotegevustes. Samuti uuriti lapsevanemate ootusi noorsootöö võimalikule mõjule ning kulutusi, mis tehti lapse noorsootöös osalemise toetamiseks. Lapsevanemate küsitluse tulemuste puhul ei kasutatud kaalumist, mistõttu ei ole tulemused üldistatavad kõigile lapsevanematele, vaid annavad aimu võimalikest trendidest lapsevanemate seas. Lapsevanemate hulgas korraldatud küsitluse ning osalenud lapsevanemate kohta vaata lähemalt ptk 5.

Küsitluse ankeetide ning uuringu andmetega tutvumiseks ning nende kasutamiseks palume pöörduda Poliitikauuringute keskuse Praxis poole aadressil noorteseire@praxis.ee või Eesti Noorsootöö Keskuse poole aadressil epp.reedik@entk.ee.

JÄRELDUSED JA SOOVITUSED

Väikese ja kahaneva rahvaarvuga Eesti jaoks on iga noor, tema võimed ja oskused lausa kulda väärt. Ent võimed vajavad avastamist ja oskused arendamist. Kas me teame, mida meie noored vajavad, kas me saame pakkuda igale noorele võimaluse anda endast parim?

Seekordne noorteseire aastaraamat keskendubki noorsootööle ja selle rollile noore isiksuse arendamisel. Allpool esitame ülevaatlikult aastaraamatu artiklites toodud põhijäreldused ja anname poliitikasoovitusi, kuidas noorsootöötegevusi paremini korraldada. Aastaraamat tugineb 2011. aasta sügisel Poliitikauuringute keskuse Praxis ja Eesti Noorsootöö Keskuse koostöös korraldatud 10–26-aastaste Eesti noorte küsitlusele, milles uuriti, millistes noorsootöötegevustes noored Eestis osalevad ja miks nad seda teevad. Küsitleti kaht sihtgruppi: 10–18-aastaseid ning 18–26-aastaseid noori, kuid küsimustikule vastas ka 60 alla 10-aastast noort. Tulemuste analüüsimisel jagati vastanud nelja vanuserühma: 7–11-aastased, 12–15-aastased, 16–18-aastased ja 19–26-aastased.

Noore inimese kujunemist mõjutavad paljud tegurid ja protsessid, sealhulgas ka noorsootöö kui keskkond, kus noor saab vaba tahte alusel tegeleda end arendavate tegevustega. Noorsootöötegevustes osaledes saab noor arenev isiksus omandada erinevaid kogemusi ja oskusi, mis aitavad tal paremini maailma mõista, teha oma elus paremini põhjendatud valikud ja olla igapäevastes olukordades pädevam. Kuid arvamused selle kohta, kuidas ja mida selleks teha, võivad olla vägagi vastandlikud. Piret Taluri artiklis tuuakse välja, et noorsootöö kätkeb endas väga erinevaid dimensioone, mis kõik kokku loovad noortele vajaliku arendava keskkonna. Noortele on arendavateks tegevusteks tarvis tingimusi luua, ent üksnes ruumidest või vahenditest ei piisa – vaja on tagada ka professionaalsete juhendajate olemasolu ning moraalne ja rahaline toetus. Seejuures tuleb silmas pidada, et noorsootöö tugineb noorte vabale tahtele, seega ei peaks tingimuste loomisel kõike noorte eest ära otsustama, vaid andma neile ettevõtlikkuse arendamise ja isetegemise kogemusi.

Teisalt ei saa me eeldada, et noored teavad täpselt, mida nad vajavad ja noorsootöö ülesanne ongi vaid „tellimust täita“. Pigem on noorsootöö ülesandeks avardada noorte maailmapilti, pakkudes noortele enda leidmiseks ja proovilepanekuks valikuid. Seega on noorsootöövormide mitmekesisus noorsootöö eesmärkide täitmisel väga tähtis – noortel peab olema võimalusi nii sportimiseks, loovateks tegevusteks, huvihariduses osalemiseks kui omaalgatus- ja ettevõtlikkuseks.

Küsitluse tulemuste alusel võiks väita, et Eesti noortel on need võimalused olemas ning noorsootöös osalemine on nende hulgas populaarne. Vaid ligikaudu 10% noortest väidab, et nad ei ole viimase kolme aasta jooksul osalenud üheski noorsootöotegevuses, samas kui neid noori, kes on osalenud rohkem kui kolmes tegevuses, oli 10–18-aastaste noorte hulgas lausa 50%. Noorte vastustele tuginedes saab väita, et Eesti noored on kasutanud väga aktiivselt neile loodud erinevaid võimalusi. Kuigi noorte tegevustes domineerib huvitegevus, mis võib sageli olla seotud kooli juures pakutavate võimalustega, leiavad noored oma sõnul aega ka muudeks noorsootöotegevusteks – alates vabatahtlikust tööst kuni malevate ning noorte projektideni.

Seega näib, et võime noorsootöös osalemise olukorraga Eestis rahul olla. Kui aga süveneme noorsootöös osalemise mustritesse, siis kerkivad paraku üles nii mõnedki küsimused. Silma torkab teiste töösuundadega võrreldes väga kõrge huvitegevustes osalemise määr. Huviringide seas domineerivad sporditegevused ja pehmed valdkonnad nagu kunst, muusika ja koorilaul. Ühelt poolt on see ju kena – sportlikud eluviisid tagavad parema tervise ning loovuse arendamine on omakorda üks ettevõtlikkuse ja innovaatilisuse eelduseid.

Teisalt on 10–18-aastaste noorte hulgas vaid 5% neid, kes on viimase kolme aasta jooksul loodus- ja matkaringides regulaarselt, st vähemalt kord nädalas osalenud, tehnika- ja elektroonikaringides regulaarselt osalejaid aga oli 7%. Ettevõtlusprojektides osalejaid oli veelgi vähem. Riigis, kus väärtustatakse teadmispõhist majandust ja innovatsiooni, tundub see enam kui tagasihoidlik. Tõenäoliselt peegeldab see olukorda, kus teadusbussist ja teistest projektipõhistest initsiatiividest jääb noorte loodus- ja tehnikateaduste juurde toomiseks väheks ning noored vajavad senisest enam regulaarseid huvitegevusi, mis aitaksid neil seda keerukat valdkonda avastada. See ei ole sugugi kerge, sest huviringid vajavad professionaalseid juhendajaid ning keerukaid töövahendeid, mille pakkumine ei pruugi huvitegevust korraldavatele asutustele jõukohane olla. Selles valdkonnas oleks vastavate materjalide, ruumide hankimisel ja juhendajate leidmisel vaja nii riigi kui kohaliku omavalitsuse tuge. Teisalt on siin ruumi kodanikalgatusele ja vabatahtlikkusele: kooli või noorsootöö asutuste ja lapsevanemate koostöös võiks avardada noorte huvitegevuse võimalusi, kaasates näiteks noorsootöötajate kõrval juhendajatena ka tehnikalase ettevalmistusega lapsevanemaid või piirkonna ettevõtjaid.

Seega võib arvata, et vähemalt huvitegevuse puhul määravad noorte enesearendamisvõimalused ära kodukohas pakutavad variandid – noored saavad arendada oma sportlikke võimeid, vastupidavust, kohusetunnet. Loovuse arendamiseks on palju valikuid nii muusika-, kunsti- kui käsitööringides. Vajaka jääb võimalustest tegeleda tehnika, robotika ja loodusteadustega ning katsetada ettevõtlusega.

Ettevõtlikkusele suunatud tegevused võiks olla üks viis, kuidas tõsta noortekeskuste populaarsust. Noortekeskustega on kokku puutunud umbes pooled kuni 18-aastastest

noortest, kes üldjuhul juhtuvad noortekeskustesse korra kuus või harvemini ja ka siis veedavad seal enda väitel enamasti niisama aega, mitte ei liitu mõne konkreetse ettevõtmisega. Kuigi noortele on oluline ka niisama puhkamiseks ja mõnusaks ajaviitmiseks turvalise keskkonna pakkumine, võiks noortekeskused koostöös noortega püüda leida võimalusi, kuidas noorte vaba aega eesmärgipärasemalt sisustada. Erinevalt huvitegevustest on noortekeskuste eeliseks just avatum tegevuskeskkond, mis pakub häid võimalusi toetada noorte endi initsiatiivi. Nii võiks noortekeskused näiteks koostöös vabatahtliku tegevust korraldavate organisatsioonidega leida senisest rohkem võimalusi vabatahtliku töö olemuse ning selles osalemise viiside selgitamiseks. Ligi 50% eesti noortest on vabatahtliku tegevusega küll kokku puutunud, kuid nende hinnangud lubavad mõneti kahelda selles, kas vabatahtliku töö mõistest on ikka õigesti aru saadud. Eriti oluline on vabatahtliku tegevuse sisu ja tegevuste tutvustamine vene kodukeelega noorte seas, kelle hulgas on vabatahtliku tööga kokkupuutunuid märksa vähem kui eesti kodukeelega noorte seas. Noortekeskustel on ka suur potentsiaal luua noortele senisest enam regulaarse vabatahtliku töö võimalusi.

Noori tõmbab noorsootöotegevustesse kõige enam kuuluvusvajadus – noorsootöotegevuses osalemisel hinnatakse kõrgelt nii lähemate sõprade osalemist kui ka teiste osalavate kaaslaste meeldivust. Sellest tulenevalt võiks mõelda sellele, kuidas korraldada nn noorelt noorele noorsootööd. Loomulikult kätkeb see endas ka ohte, sest sõprade huvid ja võimed ei pruugi ju ühesugused olla, mistõttu võib kuuluvusvajadus mõnikord noore võimete ja tegeliku huvi üle domineerima hakata. Siinkohal võiks just noorsootöötaja olla see, kes sellele vastuolule tähelepanu juhib ja noort ka teisi, noore eeldustega sobivamaid tegevusi proovima suunab. Vanuse kasvades hakkab kuuluvusvajadus

väheneda, kuid samas muutub noorte jaoks tähtsamaks eneseteostusvajadus ning uute oskuste omandamise ja arendamise võimalus. Noorematele on kaaslaste meeldivuse kõrval tähtis ka juhendaja meeldivus. Noorsootöötaja peab oma tegevuste kavandamisel nende ealiste iseärasustega arvestama ning looma positiivse õhkkonna osalejate vahelisi pingeid ennetades ja maandades, aga samas pakkuma noortele piisavalt võimalusi ennast arendada ja uusi oskusi õppida. Seetõttu on noorsootöötaja roll noore isiksuse arendamisel kriitilise tähtsusega ning seda peaks kooli- või lasteaiaõpetaja kutsega sama palju väärtustama.

Kuigi noorte endi hinnangul mõjutavad lapsevanemate ja täiskasvanute soovitud noorsootöotegevuste valikut vähe, peegeldavad lapsevanemate vastused, et nende käitumine ja hoiakud mõjutavad selgelt ka noorte osalust noorsootöös. Ühelt poolt näeme, et aktiivsematest peredest pärit lapsed on ka ise aktiivsemad. Teisalt on olulised lapsevanemate hinnangud sellele, kui palju võiks laps noorsootöös osaleda. Kui vanem on seda meelt, et laps peaks juhendatud tegevustes ja organisatsioonides osalema võimalikult palju, on ka tema laps aktiivsem. Selline tulemus viitab asjaolule, et noored on oma vanemate hoiakutest ja eelistustest tõenäoliselt mõjutatud, isegi kui nad seda ise ei tunnetata. Seega on noorsootöotegevuste kujundamisel väga olulisel kohal ka koostöö lapsevanematega, lapsevanemate teavitamine ja vanemahariduslikud aspektid ning selgitamine, millist rolli mängib noorsootöö noore arengu tagamises.

Eesti lapsevanemad on siiski küllalt teadlikud noorsootöös osalemise kasulikkusest ning leiavad, et noorsootöös osalemine on andnud lapsele meeldivaid kogemusi ja elamusi. Olulise aspektina toovad lapsevanemad välja, et noorsootöö on andnud uusi teadmisi ja oskusi, mis tulevad lapsele

edaspidises elus kasuks, ning noorsootööga kaasneb mitmekülgne areng. Veidi vähem kui kolmveerand vastanud lapsevanematest leidis, et lapsed on tänu noorsootöö osalemisele vastutustundlikumaks muutunud ning õppinud iseennast paremini tundma ja oskavad seetõttu nüüd teadlikumaid valikuid teha. Lapsevanemate hinnangul on noorsootööst kõige vähem abi olnud töö leidmisel ning ettevõtlusega tegelemise ja edasiõppimisplaanide tekkimisel, kuid enamasti leitakse, et see ei ole ka noorsootöö eesmärk.

Uuringu tulemused näitavad, et nooruses valitud huvitegevus kandub edasi ka täiskasvanuikka. Suur osa hobidest saab alguse juba nooruspõlves ning sageli tegeletakse edasi nendesamade tegevustega, millega noorena alustati. Need, kes olid passiivsed noorena, on seda reeglina ka täiskasvanuna. See näitab noorena tehtavate valikute olulisust ka hilisemas elus ja täiskasvanueas. Seega, kui soovime aktiivsemaid, loomingulisemaid ja end erinevates eluvaldkondades teostavaid kodanikke, tuleks igati soodustada noorte osalemist noorsootöös.

Noori, kes ei ole noorsootööga kokku puutunud, on Eestis vähe ja nende mitteosalemise põhjused on vanuserühmiti erinevad. Kõige nooremas vanusegrupis on peamine mitteosalemise põhjus sõpradega koosolemise soov, teabe ülekülluse tõttu sobiva tegevuse mitteleidmine ning pakutavate tegevuste mitesobivus. Vanemates vanuserühmades tõstetakse esile kooli- ja hiljem töökoormust, mis ei võimalda noorsootöös soovitud määral osaleda. Kõigis vanuserühmades kerkivad esile teabe puuduse ja sobiva tegevuse valikuga seotud probleemid. Seetõttu on selge, et jätkuvalt on vaja tegeleda noorte informeerimisega noorsootöö võimalustest, püüda äratada neis huvi noorsootöö eri vormide vastu ning selgitada erinevate tegevuste eripärasid ja iseloomu, et noored leiaksid endale sobiva tegevuse. Teadmatusest tulenevaid takistusi on

info- ja selgitustööga suhteliselt lihtne ületada – selleks tuleb vaid leida sobivad infoallikad, mille abil noorteni jõuda. Siinkohal tasuks tähelepanu pöörata just nn noorelt noorele teavitamisele, kuna tegevuse valikul mõjutavad noort kõige rohkem sõbrad ja kaaslased.

Mõtlemapanev on ka trend, et vanuse kasvades nimeatakse mitteosalemise põhjusena sagedamini sobivate tegevuste puudust, mis viitab vajadusele kaasata noori neile sobivate tegevuste väljatöötamise ning teha noorsootööd koos noortega, mitte noortele kui sihtrühmale.

Mõneti mõjutavad osalemist ka perekondlikud ja majanduslikud põhjused. Nii saab vaid ligikaudu kuuendik (16%) lapsevanematest kinnitada, et nende majanduslik olukord võimaldab arvestada lapse kõiki soovide. Samas oli küsitluse vastanute hulgas neid lapsevanemaid, kes ei saa oma lastele tasulistes tegevustes osalemist lubada, ikkagi 8%. Noored ise osalustasu ja/või -kulude suurust oluliseks takistuseks ei pea. Vaid 12–15-aastaste seas mainis 15% rahapuudust kui peamist mitteosalemise põhjust. Seega oleks majanduslike takistuste leevendamisel vajalik just sihtgrupi või juhtumipõhine lähenemine, millega saaks aidata majanduslikult kehvelmal järjel olevat perede lapsi. Probleemi ulatus võib olla siiski laiem, sest paljudes omavalitsustes pakutakse noorsootöö tegevusi sümboolse tasu eest, mis võimaldab küll noorte osalust, kuid seab piirangud noorsootöötegevuste finantseerimisega. Maksevõimeliste lapsevanemate mõistlik omaosalus tooks täiendavaid finantsvahendeid noorsootöö tegevuste finantseerimisse ning võimaldaks tõsta pakutava teenuse kvaliteeti.

Kokkuvõtvalt võib tõdeda, et Eesti noortel on enda hinnangul küll piisavalt võimalusi noorsootöös osaleda, kuid õhku jääb küsimus, kuivõrd peegeldavad need võimalused noorte või ühiskonna vajadusi ja huve. Seega seisab tulevikus ees ülesanne mõtestada noorsootöö ühiskondlikku

rolli ja sellest tulenevaid eesmärke selgemalt ka ühiskonna arengu kontekstis – tuleks leida parem tasakaal noorsootöö kui spetsiifiliste oskuste omandamise keskkonna ja noorsootöö kui sotsiaalsete muutuste käimalükkamist ning kodanikuaktiivsuse ja solidaarsuse kujunemist soodustava keskkonna vahel. See tähendab, et noorsootöö eesmärgid on tarvis senisest tugevamalt siduda teiste demokraatlike ja kaasaegsete heaoluühiskondade arengu jaoks kesksete poliitikavaldkondadega nagu haridus- ja tööhõivepoliitika, kodanikuaktiivsus ja osalus. Nooruse kui „üleminekuea“ pikenemine, elumustrite mitmekesistumine, väärtuste individualiseerumine – kõik need tänapäeva ühiskonnas toimuvad muutused panevad üha uusi nõudmisi ka noorsootööle kui ühele olulisele lõimitud noortepoliitika valdkonnale.

NOORTESEIRE AASTARAAMATU AUTORID

Valentina Batueva

Poliitikauuringute keskus Praxis,
majanduspoliitika programmi projektide assistent

valentina@praxis.ee

Valentina Batueva on omandanud bakalaureusekraadi Tartu Ülikoolis majandusteaduse erialal ning hetkel omandab sealsamas magistrakraadi. Alates 2010. aasta sügisest töötab assistendina Poliitikauuringute keskus PRAXIS majanduspoliitika programmis ja otseselt seotud Noorteseiresüsteemi arendamise projektiga. Noorteseire projektis haldab ta indikaatortire ja uuringute andmebaasi ning aitab projektijuhi igapäevastes tegevustes. Ta tegeleb ka teiste Praxise programmide projektide assisteerimisega.

Marre Karu

Poliitikauuringute keskus Praxis,
Töö- ja sotsiaalpoliitika programmi analüütik

marre.karu@praxis.ee

Marre Karu on töötanud Praxises analüütikuna alates aastast 2005. Marre on läbi viinud analüütiku ja projektijuhina mitmeid uuringuid laste- ja perepoliitika valdkonnas, näiteks töö- ja pereelu ühitamise, lapse õiguste, lapsehoolduspuhkuse ja vanemahüvitise teemadel. Samuti on üheks Marre põhiteemaks võrdseid võimalused tööturul ja sotsiaalpoliitikas ning ta on liige mitmes soolise võrdõiguslikkuse ja lapsehoolduspuhkuse teemalises rahvusvahelises teadlaste võrgustikus. Marre on omandanud doktorikraadi Tartu Ülikooli Sotsioloogia ja Sotsiaalpoliitika instituudist ning magistrakraadi Belgia Leuveni ülikoolist sotsiaalpoliitika analüüsi erialal.

Laura Kirss

Poliitikauuringute keskus Praxis,
hariduspoliitika programmi direktor

laura.kirss@praxis.ee

Laura Kirss on Praxises hariduspoliitika alast eksperditööd teinud alates 2007. aastast, juhtides erinevaid analüüsi- ja uurin- guprojekte ning osaledes neis analüütikuna. Alates 2012. aastast juhib Laura hariduspoliitika programmi. Noorte teemadega on ta kokku puutunud erinevate tööde raames, hilisematest nt 2010.a noorteseire aastaraamatu noorte töötamise teemalise artikli kaasautor, uuringud teemal õppenõustamisteenuste kättesaadavus ja rahulolu, üliõpilaste eluolu, eraõpetuse ja -juhendamise kasutamine, üliõpilaste töötamine ja noorte keelekasutus. Praxise analüütikuna on Laura aktiivselt osalenud ka haridusvõrgustiku Network of Education Policy Centers töös. Laural on teadusmagistri kraad Tartu Ülikoolist avaliku halduse ja sotsiaalpoliitika erialal, tema magistriõpingud keskendusid hariduspoliitika ning haridusliku ebavõrdsuse teemadele.

Katrin Pihor

Poliitikauuringute keskus Praxis,
hindamisekspert-projektijuht

katrin.pihor@praxis.ee

Katrin Pihor omandas bakalaureuse- ja teadusmagistri kraadi Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas ning jätkab seal doktorantuuris. Katrin töötas aastatel 2004–2008 Tartu Ülikooli Euroopa Kolledžis asedirektori ja direktori kohusetäitajana, vastutades Euroopa Liidu alase õppevaldkonna arendamise ja koordineerimise eest ning tagades õppekava vastavuse töö- andjate vajadustele. Alates 2010. aastast töötab Katrin Praxise projektijuhina, vastutades suuremahuliste projektide ettevalmistamise ja elluviimise eest. Tema tööst olulise osa moodustab ka noorte seiresüsteemi arendamine.

Piret Talur

MTÜ Persona juhataja,
Tartu Ülikooli doktorant

piret@persona.ee

Piret Talur on eri rollides ja tasanditel tegutsenud noortevaldkonnas alates 1997. aastast, sealhulgas on ta olnud vabatahtlik, projektijuht, ametnik, koolitaja ja analüütik. Bakalaureuse- ja magistrikraadi sai ta Tartu Ülikoolis sotsiaaltöö erialal. Doktorandina jätkab küll samas ülikoolis, kuid haridusteaduse valdkonnas, keskendudes noorsootöö kvaliteedi teemale. Noortevaldkonna igapäevapraktikaga on ta seotud MTÜ Persona juhatajana. MTÜ Persona (www.persona.ee) pakub noortepoliitika ja noorsootöö koolitust ning konsultatsioone ja viib ellu sotsiaalsuunitlusega projekte.

Andu Rämmer

Tartu Ülikooli sotsioloogia lektor,
Eesti Sotsiaalteaduslik Andmearhiivi projektijuht

Andu.rammer@ut.ee

Andu Rämmer on omandanud teadusmagistri kraadi psühholoogias Tartu Ülikoolis. Alates 2000. aastast töötab ta Tartu Ülikooli Sotsioloogiaosakonnas esmalt erakorralise teadurina ja seejärel sotsioloogia lektorina, 1995. kuni 2009. aastani töötas ta Eesti Sotsiaalteadusliku Andmearhiivi projektijuhina. Tema teadustöö keskendub peamiselt ühiskonnaelu sotsiaalpsühholoogilistele aspektidele. Esimestes teadustöodes kirjutas ta peamiselt sotsiaalsetest representatsioonidest, hoiakute ja laialtlevinud arusaamade kujunemisest, kuid seejärel ka ettevõtlusest ja investeerimiskliimast ning innovatiivsete ideede levikust avalikkuses. Alates 2000. aastast on ta osalenud noorsoouuringutes käsitledes noorte väärtusi ja hoiakuid, noorsootööd, haridust, soolisi ja rahvuslikke erinevusi, nendel teemadel on ta avaldanud arvukaid publikatsioone. Ta on osalenud eksperdina mitmetes noorte eluolu puudutavates uuringutes ja Euroopa Nõukogus.

Pirjo Turk

Poliitikauringute keskus Praxis,
Töö- ja sotsiaalpoliitika programmi analüütik

pirjo.turk@praxis.ee

Pirjo Turk omandas sotsioloogia magistrikraadi Helsingi Ülikoolis 2009. aastal ning 2003. aastal sotsioloogia bakalaureuse kraadi Eesti Humanitaarinstituudis. Magistriõpingute vältel täiendas ta end ka New Yorgi Ülikooli sotsioloogia teaduskonnas. Pirjo peamised huvivaldkonnad on sooline võrdõiguslikkus, laste- ja perepoliitika, ja tööpoliitika valdkond. Bakalaureuse õpingute vältel puutus ta noorsoo valdkonnaga kokku peamiselt läbi subkultuuriuuringute. 2010. aasta kevadest töötab ta Praxise töö- ja sotsiaalpoliitika programmi analüütikuna. Seni on Pirjo peamised uurimisvaldkonnad Praxises olnud seotud soolise võrdõiguslikkuse-, perepoliitika- ning ka töövaldkonnaga. Enne Praxisesse tööle asumist, koolitati Pirjo ka Sotsiaalministeeriumi poolt ESF programmi "Soolise võrdõiguslikkuse edendamise 2008-2010" raames organisatsioonide võrdõiguslikkuse konsultandiks.

VALIK 2011.A. VALMINUD NOORTE ELUOLUSSE PUUTUVAID UURINGUID

Põhjalikuma uuringute andmebaasiga on võimalik tutvuda noorteseire kodulehel uuringute alamlehel: www.noorteseire.ee

Aastatel 2007-2010 toimunud muutused õpilaste osalemises huvitegevuses ning seda mõjutatavates tegurites Tallinna Järveotsa Gümnaasiumi näitel. Lõputöö. Autor: Mailis Kuur, juhendaja: Tiia Pedastsaar, Viljandi 2010/11

Aktiivsus- ja tähelepanuhäirega laste probleemid ning toetamise võimalused ühe tavakooli näitel. Lõputöö. Autor: Riina Mändla, juhendaja: Marju Medar, Pärnu 2010/11

Eesti koolinoorte keelehoiakud. Magistritöö. Autor: Anni Tammemägi, juhendaja: Martin Ehala, Tartu Ülikool, Filosoofiateaduskond 2010/11

Eesti kooliõpilaste alkoholi tarvitamine 1993/1994-2005/2006. Magistritöö. Autor: Mariliis Tael, juhendaja: Kersti Pärna, Inge Ringmets, Tartu Ülikool, Arstiteaduskond 2010/11

Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuring. Autor: Katrin Aasvee, Anastassia Minossenko, Tellija/rahastaja: Südame- ja veresoonehaiguste ennetamise riiklik strateegia 2005-2020, Tallinn 2011

Eesti kõrgkoolide 2009. aasta vilistlaste uuring. Autor: Raul Eamets, Kerly Krillo, Aivi Themäs, Tellija/rahastaja: Sihtasutus Archimedes, programm Primus, Tartu 2011

Eesti lastekaitsetöö sisu ja dünaamika aastatel 2001-2010. Magistritöö. Autor: Kati Kütt, juhendaja: Taimi Tulva, Tallinna Ülikool, sotsiaaltöö instituut 2011

Eesti lastekodude laste võimalused saada lapsendatud. Lõputöö. Autor: Kai Patrason, juhendaja: Marju Medar, Pärnu 2010/11

Eri rahvusi ühendava riigüidentiteedi kujunemine eesti- ja venekeelsete koolide õpilastel. Magistritöö. Autor: Heidi Kiuru, juhendaja: Aune Valk, Tartu Ülikool, Sotsiaal- ja haridusteaduskond 2010/11

Erinoorsootöö Eestis. Magistritöö. Autor: Maria Žuravljova, juhendaja: Judit Strömpl, Tartu Ülikool, Sotsiaal- ja haridusteaduskond 2010/11

Euroopa Liidu noorte sotsiaalne usaldus. Magistritöö. Autor: Katre Vahtra, juhendaja: Rein Toomla, Tartu Ülikool, Sotsiaal- ja haridusteaduskond 2010/11

Hooldus- ja toimetulekuõppe õpilaste kutseõppe võimalused Eestis. Magistritöö. Autor: Vahur Põldsam, juhendaja: Jaan Kõrgesaar, Tartu Ülikool, Sotsiaal- ja haridusteaduskond 2010/11

II kooliastme õpilaste enesehindang ja hinnangud kooliga rahulolule ühe kooli näitel. Magistritöö. Autor: Eda Hamburg, juhendaja: Mare Tuisk, Tallinna Ülikool, kasvatusteaduste instituut 2011

Interneti kasutamine ja küberkiusamine I kooliastmes ühe Tallinna kooli näitel. Magistritöö. Autor: Eliko Vahtra, juhendaja: Mare Tuisk, Tallinna Ülikool, kasvatusteaduste instituut 2011

Interneti kasutamise harjumused ja internetisõltuvuse riskid üliõpilaste seas. Lõputöö. Autor: Kristina Ehvart, juhendaja: Marju Medar, Kandela Õun, Pärnu 2010/11

Keeleliste võimete ja õpiedukuse seosest põhikooliõpilastel. Magistritöö. Autor: Julia Štšetinina, Juhendaja: H.-M. Kadajas, Tallinna Ülikool, kasvatusteaduste instituut 2011

Keila SOS Lastekülas kasvanud noorte toimetulek emana. Lõputöö. Autor: Malle Viibur, juhendaja: Marju Medar, Pärnu 2010/11

Kiusamise tähendus ja kiusamise ärahoidmise võimalused 5-6, 7-8 ja 10-11-aastaste laste hinnangul. Magistritöö. Autor: Aini Aim, juhendaja: Kristi Kõiv, Tartu Ülikool, Sotsiaal- ja haridusteaduskond 2010/11

Kiusamiskäitumine: ennetamine ja sekkumine ühe Pärnumaa maagümnaasiumi näitel. Magistritöö. Autor: Ülle Tarkiainen, juhendaja: Mare Tuisk, Tallinna Ülikool, kasvatusteaduste instituut 2011

Konfliktid õpilaste ja õpetajate vahel ning võimalused nende ennetamiseks. Magistritöö. Autor: Katre Sinisalu, juhendaja: K. Poom-Valickis, Tallinna Ülikool, kasvatusteaduste instituut 2011

Koolist väljalangemise põhjused ning klassijuhataja tegevus väljalangenuta hinnangul. Magistritöö. Autor: Tiina Ott, juhendaja: Ene-Silvia Sarv, Tallinna Ülikool, kasvatusteaduste instituut 2011

Kutsehariduse valdkonna statistika põhinäitajad 2010/11. õppeaastal. Statistiline ülevaade. Autor: Mart Reinhold, Kristel Vaher, Tellija/rahastaja: Haridus- ja Teadusministeerium, 2011

Kuulmispuuetega noorte integratsioon kogukonda Pärnu ja Tallinna linna näitel. Lõputöö. Autor: Karevi Popilenkov, juhendaja: Valter Parve, Anne Sepping, Pärnu 2010/11

Maailma noorsugu. 2011 World Youths: a Worldwide survey. Rahvusvaheline uuring. Autor: Fondapol Tellija/rahastaja: Fondapol, Pariis 2011

Metakognitsiooni avaldumine murdealisel õpilasel. Magistritöö. Autor: Anni Mäeots, juhendaja: H.-M. Kadajas, Tallinna Ülikool, kasvatusteaduste instituut 2011

Mitte-eesti laste kognitiivne koolivalmidus. Magistritöö. Autor: Julia Jeroštšenko, juhendaja: Tiina Kikerpill, Tartu Ülikool, Filosoofiateaduskond 2010/11

Narva noorte identiteet Eesti kodakondsuse ja keele kontekstis. Magistritöö. Autor: Irene Masato, juhendaja: Külliki Korts, Tartu Ülikool, Euroopa kolledž 2010/11

Noored ja tööturg. Noorteseire aastaraamat. Autor: SA Poliitikauuringute Keskus Praxis. Tallinn 2011

Noorte kodanikukultuur kümme aastat hiljem. Eesti tulemused IEA rahvusvahelises kodanikuhariduse uuringus ICCS 2009. Autor: toim. Anu Toots, Tellija/rahastaja: Haridus- ja Teadusministeerium, Tallinn 2011

Noorte sotsiaalse kaasatuse analüüs Pärnu maakonna Avatud Noortekeskuste näitel. Lõputöö. Autor: Gerda Vares, juhendaja: Marju Medar, Pärnu 2010/11

Noorte vanematekodust lahkumine Eestis. Magistritöö. Autor: Janika Põldma, juhendaja: Kristi Anniste, Tiit Tammaru, Tartu Ülikool, Loodus- ja tehnoloogiateaduskond 2010/11

Noortekeskuse noorsootöötajate ja huvijuhtide tegevuseesmärkide sarnasused ja erinevused. Lõputöö. Autor: Tiina Tart, juhendaja: Külli Salumäe, Viljandi 2010/11

Poiste õpetamine: poisteklasside eelised ja puudused. Magistritöö. Autor: Eve Kittilä, juhendaja: Mare Leino, Tallinna Ülikool, sotsiaaltöö instituut 2011

Pop-jazz muusikaõpe laste ja noorte huvihariduses 2005. aastal loodud pop-jazzmuusika näidisõppekava kontekstis. Magistritöö. Autor: Peep Pihlak, juhendaja: Maret Tomson, Tartu Ülikool, Viljandi Kultuuriakadeemia 2010/11

Psüühiliste erivajadustega noorte vajadused ja võimalused iseseisvumiseks nende vanemate hinnangul. Magistritöö. Autor: Mari Väljaots, juhendaja: Dagmar Narusson, Tartu Ülikool, Sotsiaal- ja haridusteaduskond 2010/11

Põlvkondadevahelist sotsiaalset mobiilsust kujundavate eluvalikute (life decisions) mõjutegurid noorukieas Pärnu noorte näitel. Magistritöö. Autor: Aile Rahel Ausna, juhendaja: Dagmar Kutsar, Tartu Ülikool, Sotsiaal- ja haridusteaduskond 2010/11

Rahvusvaheline ränne Eesti noorte näitel. Magistritöö. Autor: Piret Reimann, juhendaja: Jüri Kõre, Tartu Ülikool, Sotsiaal- ja haridusteaduskond 2010/11

Rahvusvaheline uuring Study in Estonia. Autor: Thijs van Vugt iE&D Solutions BV & Tim Rogers agentuurist Higher Education Consultants UK, Ltd, Tellija/rahastaja: SA Archimedes, 2011

Sagedasemad konfliktid ja nende põhjused noorte käsitluses. Lõputöö. Autor: Maria Tsetvertnaja, juhendaja: Aurika Komsaare, Viljandi 2010/11

Tallinna 14-15 aastaste kooliõpilaste internetikasutuse seos depressiivsusega. Magistritöö. Autor: Hirschon Annelore, juhendaja: Mark Lauraliisa, Tallinna Ülikool, sotsiaaltöö instituut 2011

Teismelised emad ja võrgustikutöö. Magistritöö. Autor: Laura-Liisa Parve, juhendaja: Airi Kukk, Tallinna Ülikool, kasvatus- teaduste instituut 2011

Varateismeliste vaba aja veetmise tegevused ja paigad. Eesti ja Soome alevike õpilaste näitel. Magistritöö. Autor: Liina Ergma, juhendaja: Maia Murdma, Tallinna Ülikool, kasvatusteaduste instituut 2011

Vägivaldse käitumise esinemise kohad ja liigid koolis kolmanda klassi õpilaste hinnangul. Magistritöö. Autor: Epp Säre, juhendaja: Kristi Kõiv, Tartu Ülikool, Sotsiaal- ja haridusteaduskond 2010/11

Väärtused eesti ja vene põhikooli õpilaste hinnangute alusel. Magistritöö. Autor: Tea Vain, juhendaja: Merle Taimalu, Tartu Ülikool, Sotsiaal- ja haridusteaduskond 2010/11

Õpetaja kiitus ja õpilaste suhtumine õpetaja kiitusesse Eesti põhi- ja keskkoolides. Magistritöö. Autor: Karina Palloson, juhendaja: Krista Vogelberg, Tartu Ülikool, Filosoofiateaduskond 2010/11

Õpetajate toimetulek uusimmigrantidest õpilastega Viljandi Paalalinna Gümnaasiumi näitel. Lõputöö. Autor: Triin Spitz, juhendaja: Leen Rahnu, Viljandi 2010/11

Õpilasarände põhjused ääremaal ning selle mõju õpilase identiteedi kujunemisele. Magistritöö. Autor: Margit Jaanson-Noorhani, juhendaja: Ene Mägi, Tallinna Ülikool, kasvatusteaduste instituut 2011

Õpilaste sotsiaalse staatuse seosed vaba aja ja huvitegevusega Haapsalu üldhariduskoolide näitel. Magistritöö. Autor: Merilin Maar, juhendaja: Inger Kraav, Tartu Ülikool, Sotsiaal- ja haridusteaduskond 2010/11

Õpilaste suhtevõrgustik III ja VI klassis. Magistritöö. Autor: Kairi Nigol, juhendaja: Anne Uusen, Tallinna Ülikool, kasvatusteaduste instituut 2011

Üliõpilaste töötamise fenomen Eesti kõrghariduses. Autor: Eve Mägi, Anne Aidla, Anne Reino, Krista Jaakson, Laura Kirss, Tellija/rahastaja: SA Archimedes Primus programm, Tartu 2011

2011 World Youths: a Worldwide survey. Autor: Foundation pour l'innovation politique, Eesti partner on Emor, Pariis 2011